
Ontwerpbesluit van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland van {dag} {maand} {jaar}, PZH-[kenmerk] tot wijziging van het Omgevingsprogramma Zuid-Holland Programmaherziening 2026 (Ontwerpbesluit Wijziging Omgevingsprogramma Zuid-Holland Programmaherziening 2026)

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,

Gelet op artikel 3.4 van de Omgevingswet;

Besluiten:

Artikel I

Het Omgevingsprogramma Zuid-Holland wordt gewijzigd zoals is aangegeven in Bijlage A behorende bij dit besluit.

Artikel II

[Gereserveerd voor inwerkingtredingsbepaling van het definitieve besluit: Dit besluit treedt in werking met ingang van de eerste dag na uitgifte van het Provinciaal blad waarin dit besluit is bekendgemaakt.]

Artikel III

Dit besluit wordt aangehaald als: Ontwerpbesluit Wijziging Omgevingsprogramma Zuid-Holland Programmaherziening 2026

Den Haag, {dag} {maand} {jaar}

*Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
Secretaris*

*drs. M.J.A. van Bijnen MBA
Voorzitter*

mr. A.W. Kolff

*Dit document bevat
verschilmarkering t.o.v.
eerdere regelingstekst.*

*Tekst en afbeeldingen die
worden toegevoegd zijn
onderstreept en groen
gemarkeerd, of van een
groen kader voorzien.*

*Tekst en afbeeldingen die
worden verwijderd zijn
doorgestreept en rood
gemarkeerd, of van een rood
kader voorzien.*

Bijlage A bij Artikel I

A

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

2.1.1.3 Schonere mobiliteit

Wat gaat de provincie doen?

Schoner vervoer met minder of geen uitstoot van schadelijke stoffen zoals CO₂, stikstofdioxide en fijnstof. De provincie wil bijdragen aan een betere leefbaarheid en minder klimaatverandering en werkt daarom samen met andere partijen aan schonere vormen van vervoer en de bijbehorende tank- en laadinfrastructuur. De provincie doet onderzoek en ondersteunt regionale mobiliteitsprogramma's en -plannen. Door laadinfrastructuur aan te leggen, via de Regionale Agenda Laadinfrastructuur, wordt de overgang naar ~~batterij-elektrisch en waterstof-elektrisch~~ vervoer op weg geholpen.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

De provincie werkt samen met het Rijk, gemeenten, regio's, marktpartijen, kennisinstituten en inwoners aan de transitie naar schonere en emissievrije mobiliteit. Daarbij wordt ingezet op het verminderen van de uitstoot van CO₂, stikstof en fijnstof en op het creëren van de randvoorwaarden voor de overgang naar zero-emissie vervoer.

De provincie stimuleert en faciliteert de overstap naar schonere energiedragers voor vervoer. Daarbij wordt ingezet op voldoende, passende en toekomstbestendige tank- en laadinfrastructuur voor personen- en goederenvervoer. Via de Regionale Agenda Laadinfrastructuur (RAL) wordt samen met gemeenten en regio's gewerkt aan de ontwikkeling en realisatie van laadinfrastructuur. Daarbij wordt rekening gehouden met de beschikbare netcapaciteit en de ontwikkeling van het energiesysteem. Ook verstrekt de provincie subsidies voor maatregelen die bijdragen aan schonere mobiliteit en infrastructuur.

De provincie ondersteunt ook de verduurzaming van verschillende mobiliteitssectoren. Zo wordt samen met collega's gewerkt aan de verduurzaming van OV, goederenvervoer en binnenvaart, onder andere via de ontwikkeling van Clean Energy Hubs. Daarnaast wordt ingezet op de transitie van het traditionele tankstationbeleid naar een beleid dat aansluit bij de ontwikkeling naar elektrisch en andere vormen van schoon vervoer.

Ook ondersteunt de provincie gemeenten en regio's bij het verduurzamen van mobiliteit, onder andere via Regionale Mobiliteitsprogramma's en -plannen. Daarnaast initieert en ondersteunt de provincie onderzoek, kennisontwikkeling en kennisdeling en verbindt zij partijen en initiatieven die bijdragen aan schonere mobiliteit.

De provincie werkt hierbij waar mogelijk aan samenhang tussen mobiliteit, energie en ruimtelijke ontwikkeling. Daarbij wordt ook verkend hoe provinciale gronden en andere eigendommen zo goed mogelijk kunnen worden benut voor de transitie naar schonere mobiliteit en de benodigde energie- en laadinfrastructuur.

B

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

2.1.3.2 Versterken en veilig houden van goederencorridors

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil goederenstromen optimaliseren en gericht toewerken naar een toekomstbestendige economie met een betere leefomgevingskwaliteit en gezondheid. Ze geeft voorrang aan een duur-

zame, digitale en inclusieve economie, met borging van maatschappelijke meerwaarde. De provincie zet in op het creëren van hubs, denk aan veilig truck parkeren, koelopslag en schone laadinfrastructuur en koelopslaglaadinfrastructuur (clean energy hubs, CEH). Daarnaast zet de provincie in op digitalisering, bijvoorbeeld voor het bundelen van goederenstromen. En het stimuleren van vervoer via spoor, water en buis voor o.a. bouw, afval en stadslogistiek. Inzet hierbij is:

1. het creëren van hubs (voor onder andere veilig truck parkeren, schone laadinfrastructuur en koelopslag voor vertransport);
het creëren van hubs (voor onder andere veilig truck parkeren, koelopslag voor vertransport en schone tank- en laadinfrastructuur),
 2. digitalisering voor bijvoorbeeld bundeling van goederenstromen
 3. ladingverschuiving via spoor, water en buis, met aandacht voor bouw-, afval- en stadslogistiek.
- De provincie werkt hiervoor samen met partners binnen en buiten de provincie.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Het aanpassen van provinciale infrastructuur of het bijdragen aan projecten van anderen op de goederencorridors is onderdeel van de beleidskeuzes 'Voorbereiding (provinciale) infrastructuurprojecten en bijdragen aan projecten van anderen' en 'Realisatie provinciale infrastructuurprojecten'.

C

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

2.2.1.1 Realiseren duurzaamheidsambitie via assetmanagement provinciale infrastructuur

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil waar mogelijk duurzaamheidsambities helpen te realiseren via het beheer en onderhoud van infrastructuur, waar de grootste directe impact te behalen valt. De afweging van duurzame alternatieven vormt een integraal onderdeel van assetmanagement.

Rol

Presterend

Uitwerking

De provincie weegt duurzame opties af bij opdrachten en contracten. Door stapsgewijs steeds hogere eisen te stellen, wordt het voor de markt mogelijk hier kosteneffectief op te anticiperen.

Met het integreren van duurzaamheid in het assetmanagement zorgt de provincie ervoor dat het assetmanagement in 2050, of zo veel eerder als haalbaar, de volgende doelen behaalt:

1. CO2 neutraal;
2. bijna volledig circulair;
3. nauwelijks gebruik makend van primaire grondstoffen;
4. energie neutraal;
5. Leefgebied en ecologische verbindingen biedend aan lokale flora en fauna rond (vaar)wegen;
6. Klimaatbestendig.

Dit is verder uitgewerkt in het tactisch kader duurzame infrastructuur. Hierin wordt aangegeven hoe de verschillende doelen worden uitgerold.

Aanleg, beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur hebben impact op verschillende duurzaamheidsthema's, zoals CO2-uitstoot, circulariteit, energietransitie, biodiversiteit en klimaatadaptatie.

De provincie is volgens bepaalde wet- en regelgeving, waaronder het nationale Klimaatakkoord, verplicht een aantal duurzaamheidsdoelstellingen te behalen. Daarnaast heeft zij zich via de volgende convenanten en akkoorden gecommitteerd aan verdere duurzaamheidsdoelstellingen en -maatregelen:

- Grondstoffenakkoord

- Betonakkoord
- Schone Luchtakkoord
- Manifest Duurzaam Grond- Weg- en Waterbouw (DGWW) 2030
- Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)
- Ambitiebepaling Provinciale Klimaatneutrale en Circulaire Infrastructuur (PKCI)
- Geactualiseerde Strategie Circulair Zuid-Holland 2023 – 2027
- Convenant Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB)

De provincie heeft verduurzamingsdoelen voor 2050, zoals beschreven in beleidskeuze 2.2.1. Om voortgang richting deze doelen waarborgen heeft de provincie de volgende tussentijdse doelen voor aanleg, beheer en onderhoud van provinciale infrastructuur:

- 50% minder CO2-uitstoot in 2030 t.o.v. 2015
- 50% minder gebruik van primaire grondstoffen in 2030 t.o.v. 2020

Daarnaast komen binnen het thema energietransitie tussendoelstellingen voort uit het Convenant SEB, waarin deadlines afgesproken zijn voor volledig emissieloos bouwtransport en -materieel.

Om negatieve impact te beperken en positieve impact te stimuleren kijkt de provincie per asset-type (zoals wegen, vaarwegen en bruggen), per contract én per materiaal welke milieueffecten optreden en welke verduurzamingsmaatregelen effectief en haalbaar zijn.

Veelbelovende maatregelen worden beoordeeld op hun effect op duurzaamheid, kosten, prestaties en risico's. Zo ontstaat een basis voor datagedreven besluitvorming. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar verduurzaming van veelgebruikte materialen, maar ook naar andere oplossingen, zoals het verlengen van de levensduur van bestaande infrastructuur, modulair en circulair ontwerpen, het verminderen van materiaalgebruik en het toepassen van alternatieve materialen.

Voor het verduurzamen van materiaalstromen richt de provincie zich aan de aanvoerkant op de materialen met de grootste milieu-impact: asfalt, beton en staal. Samen met bagger en bermmaaisel zijn dit tevens de grootste vrijkomende materiaalstromen. Hierop wordt ingezet door beleid te ontwikkelen voor zo hoogwaardig mogelijk hergebruik of recycling.

Maatregelen die bewezen effectief en kostenefficiënt zijn, worden vastgelegd in relevante beleidsdocumenten en processen. Daarnaast worden opdrachtnemers in ieder contract uitgedaagd om innovatieve duurzaamheidsoplossingen aan te dragen, bijvoorbeeld via gunningscriteria tijdens de aanbesteding. Het effect van toegepaste maatregelen én de vooruitgang op de provinciale duurzaamheidsambities wordt steeds zorgvuldiger gemonitord, zodat waar nodig kan worden bijgestuurd.

De provincie benut de reguliere beheer- en onderhoudsprogrammering om haar infrastructuur klimaatadaptief te maken en bij te dragen aan biodiversiteit. Voor klimaatadaptatie geldt de landelijke afspraak, vastgelegd in het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie, dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht. Daarom brengen we de risico's van extreme weersomstandigheden op onze infrastructuur in kaart en zetten we planmatig onderhoud gericht in om de prestaties en betrouwbaarheid te waarborgen, ook als weersextremen toenemen. Voor biodiversiteit werkt de provincie via de Agenda Natuurinclusief Zuid-Holland aan de transitie naar een natuurinclusieve infrastructuur. Met verschillende assets dragen we bij aan leefgebied en ecologische verbindingen voor flora en fauna. We nemen natuur mee in zowel dagelijks beheer en onderhoud als planmatig onderhoud, zodat biodiversiteit behouden en versterkt kan worden.

De duurzaamheidsambities en -aanpak voor de provinciale infrastructuur zijn verder uitgewerkt in het Themaplan Duurzame Infrastructuur.

Voorbeelden van impactvolle verduurzamingsmaatregelen die de provincie toepast:

- Duurzamer asfalt: Asfalt is het meest toegepaste materiaal met de grootste milieu-impact binnen de provinciale infrastructuur. Daarom worden de eisen voor toe te passen en vrijkomend asfalt steeds verder aangescherpt. Zo wordt vanaf 2025 zoveel mogelijk Warm Mix Asfalt toegepast. Dit wordt geproduceerd bij een lagere temperatuur, waardoor minder CO2 uitgestoten wordt. Daarnaast wordt steeds vaker gedeeltelijk gerecycled asfalt gebruikt in onze wegen.
- Schoon en emissieloos bouwen: Conventioneel bouwmaterieel dat op diesel draait veroorzaakt veel uitstoot van CO2, NOx en fijnstof. Dit heeft negatieve gevolgen voor gezondheid, klimaat en natuur. Gebruik van emissieloos materieel, aangedreven door elektriciteit of waterstof, wordt steeds vaker gestimuleerd of geëist. De provincie hanteert concrete deadlines voor 100% emissieloos materieel: 2028 voor het licht en 2035 voor het middelzwaar en zwaar bouwmaterieel.

- Ecologisch bermbeheer: Het maaibeeld voor bermen langs de provinciale wegen is aangepast ter bevordering van de biodiversiteit. Er wordt minder vaak gemaaid, op andere momenten, de berm wordt niet volledig gemaaid en het bermmaaisel wordt afgevoerd. Hierdoor blijft altijd een deel van het leefgebied intact en overleven meer plant- en diersoorten. Tegelijk wordt de veiligheid van de weggebruiker en de waterbergende functie van de berm gewaarborgd.

D

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

3.1.2.1 Participatie en lokaal eigendom in de energietransitie

Wat gaat de provincie doen?

De provincie Zuid-Holland wil dat inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties betekenisvol en gelijkwaardig worden betrokken bij grootschalige energieprojecten. De provincie zet in op zeggenschap en eigenaarschap van de omgeving, met als uitgangspunt minimaal 90% lokaal eigendom per grootschalig energieproject. Waar mogelijk streeft de provincie naar volledig lokaal eigendom.

De provincie stelt een heeft het 'uitvoeringskader participatie en lokaal eigendom bij grootschalige energieprojecten opgesteld' om te sturen op participatie en lokaal eigendom bij grootschalige energieprojecten. Dit kader bouwt voort op onze visie en geeft richting aan de manier waarop inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties betekenisvol kunnen deelnemen aan de energietransitie en hiervan kunnen profiteren. Tegelijkertijd biedt het duidelijkheid over de verwachtingen en verantwoordelijkheden van initiatiefnemers, bevoegd gezag en de omgeving. Het kader legt definities, toepassingsbereik en voorwaarden vast en geldt direct voor projecten waar de provincie zelf bevoegd gezag heeft, ook wanneer dit bevoegd gezag wordt overgedragen. Het uitvoeringskader is als bijlage bij dit programma opgenomen.

Daarnaast ondersteunt de provincie gemeenten actief bij het realiseren van lokaal eigendom. Zij ondersteunt gemeenten bij het verkennen van hun mogelijkheden, deelt goede voorbeelden en instrumenten en brengt via de jaarlijkse monitor lokaal eigendom kansen en knelpunten in kaart. De vorm van deze ondersteuning is flexibel en kan bestaan uit handreikingen, voorbeelden of andere praktische instrumenten, afhankelijk van wat gemeenten nodig hebben. Dit geldt ook specifiek voor Opwek van Energie op Rijksvastgoed (OER) projecten.

De provincie stimuleert en faciliteert energiegemeenschappen en energiecoöperaties. Dit doet zij onder andere via kennisdeling, financiële ondersteuning, normering en professionalisering. Via het Ontwikkelingsfonds voor energiecoöperaties en via structurele steun aan de koepelorganisatie Energie Samen Zuid-Holland (ESZH) maakt de provincie het mogelijk dat coöperaties en energiegemeenschappen professionaliseren en projecten realiseren. Inclusiviteit is hierbij een expliciet aandachtspunt: ook mensen met een kleine beurs of beperkte mogelijkheden moeten kunnen meedoen en profiteren.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

De provincie zal de komende periode:

- Het uitvoeringskader participatie en lokaal eigendom bij grootschalige energieprojecten vaststellen en implementeren;
Het uitvoeringskader participatie en lokaal eigendom bij grootschalige energieprojecten implementeren en toepassen (zie bijlage);
- Jaarlijks de monitor lokaal eigendom uitvoeren, gebaseerd op de landelijke Financiële Participatiemonitor en aangevuld met provincie-specifieke gegevens. De monitor brengt de voortgang per RES-regio, belemmeringen en handelingsperspectieven in beeld;
- Gemeenten actief benaderen om te ondersteunen bij eigen beleidsontwikkeling, en bij versterking van lokale samenwerking met energiegemeenschappen en andere lokale initiatieven;
- Energiegemeenschappen ondersteunen in hun professionalisering en toegankelijkheid, en bijdragen aan normering en kwaliteitscriteria. De provincie ontwikkelt inclusieve modellen en zal deze breed delen, zodat iedereen kan deelnemen;

- Met een begrotingssubsidie aan en samenwerking met Energie Samen Zuid-Holland bijdragen aan kennisontwikkeling, begeleiding bij projecten en toegang tot financiering voor de bijna 100 energiecoöperaties in Zuid-Holland.

E

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

4.1.2.3 Bevorderen duurzame tuinbouwgebieden en -netwerken

Wat gaat de provincie doen?

De provincie Zuid-Holland versnelt de transitie naar een toekomstbestendig en duurzaam tuinbouwcluster dat op mondiale schaal toonaangevend en innovatief opereert. Een tuinbouwcluster waar economie en ecologie in balans zijn. Er blijft voldoende ruimte in de provincie voorhanden voor de tuinbouwketen (primaire productie van teelt, veredeling, toelevering, handel en logistiek) als economische sector en voor voedselzekerheid. Hiervoor zet de provincie in op de ontwikkeling van duurzame tuinbouwgebieden voor de tuinbouwketen met een schoon en prettig werk-, woon- en leefklimaat. Duurzame tuinbouwgebieden zijn klimaatneutraal, voorzien van duurzame energie- en CO₂-netwerken, kennen nagenoeg nul-emissies naar lucht, water en bodem, met ruimte voor circulaire (gebieds)oplossingen, hebben een klimaatadaptieve klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting en ruimte voor natuur en biodiversiteit. Deze gebieden vragen om duurzame ruimtelijke randvoorwaarden (water-, energie-, logistiek netwerk), (gebiedsgerichte) slimme systemen en een efficiëntieslag in het ruimtegebruik zoals meervoudig en slim ruimtegebruik.

Rol

Presterend

Uitwerking

De provincie stimuleert gebiedsprocessen die gericht zijn op een duurzaam toekomstperspectief voor het tuinbouwgebied waar economie, ecologie en maatschappij in balans zijn. Daarnaast participeert de provincie in onderzoeksprojecten van partners, is medefinancier van energieactiviteiten binnen de regionale Greenports, neemt deel aan afspraken in het kader van het klimaatakkoord en werkt samen met partners aan gebiedsontwikkelingen.

~~De provincie stimuleert gebiedsprocessen die gericht zijn op een duurzaam toekomstperspectief voor het tuinbouwgebied waar economie, ecologie en maatschappij in balans zijn. Daarnaast participeert de provincie in onderzoeksprojecten van partners, is medefinancier van energieactiviteiten binnen de regionale Greenports, neemt deel aan afspraken in het kader van het klimaatakkoord en werkt samen met partners aan gebiedsontwikkelingen.~~ Daarnaast zet de provincie haar planologische instrumentarium in om de duurzame transitie in de tuinbouw(gebieden) te ondersteunen door o.a. voldoende ruimte beschikbaar te houden. Deze ruimte is beschikbaar voor de tuinbouwketen (productie, handel en logistiek) met een duurzaam verdienmodel, passend binnen het karakter van het (tuinbouw)gebied. Hiervoor wordt zorgvuldig omgegaan met de contour van het (glas)tuinbouwareaal en wordt rekening gehouden met de maatschappelijke (ruimtelijke) belangen, duurzaamheid en een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting. De provincie jaagt pilots voor innovatieve projecten aan om de transitie richting duurzame tuinbouwgebieden te versnellen. Ook voert de provincie zelf verkenningen uit, verzamelt data en monitort.

~~Nadere uitwerking~~ Ruimtelijke uitwerking

De gebiedsprocessen die de provincie ondersteunt zijn gericht op het versterken van de samenwerking in een gebied en om met partners concrete stappen te zetten richting duurzame tuinbouwgebieden en -netwerken (energie, water, agrologistiek). Zo ondersteunt de provincie de concentratie en herstructurering van het (glas)tuinbouwcluster.

Voor de provincie is de inzet vooral gericht op het ondersteunen van de verduurzaming van het energie-, water-, natuur- en agrologistieke systeem in en tussen de tuinbouwgebieden, alsmede een klimaatbestendige inrichting. Hiertoe behoort ook bijvoorbeeld clustering van bedrijven bij warmte- en CO₂ netten, waterstof en/of geothermie en het beter inpassen van groen- blauwe en waterstructuur.

Ook zet de provincie zich in voor goede huisvesting van arbeidsmigranten en is dit in het belang van het goed functioneren van de tuinbouwketen.

Om de duurzame kwaliteitsslag te kunnen maken in de gebieden is ook een efficiëntieslag in het ruimtegebruik mogelijk. Hiertoe zijn meerdere oplossingen denkbaar, zoals meervoudig en slim ruimtegebruik.

De provincie werkt een beoordelings- en ontwikkelkader uit voor de toekomstbestendigheid van tuinbouwgebieden. Dit kader beschrijft welke kenmerken en randvoorwaarden bepalend zijn voor een toekomstbestendig tuinbouwgebied, zodat een eenduidig beeld ontstaat van de huidige en gewenste kwaliteit van de Zuid-Hollandse glastuinbouwgebieden.

Het beoordelingskader omvat in ieder geval de thema's klimaatadaptatie, water- en bodemsysteem, energie, circulariteit, bereikbaarheid, ruimtelijke kwaliteit, biodiversiteit, economisch toekomstperspectief en een gezonde en veilige leefomgeving. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen basisvoorwaarden waaraan ieder tuinbouwgebied moet voldoen en ontwikkelambities die bijdragen aan de verdere verduurzaming en versterking van de sector.

Op basis van dit kader brengt de provincie, samen met gemeenten, waterschappen, Greenports en andere gebiedspartners, de huidige situatie van de tuinbouwgebieden in beeld. Hiermee wordt inzichtelijk welke gebieden reeds toekomstbestendig zijn, welke gebieden ontwikkelpotentie hebben en waar aanvullende maatregelen of investeringen noodzakelijk zijn.

Energie

De (glas)tuinbouw maakt veel gebruik van energie, vooral warmte. ~~circa~~Circa 10% van het totale gasverbruik wordt door de tuinbouwketen verbruikt. De eerste stap om te verduurzamen is het besparen van warmte. De provincie ondersteunt de sector met het ontwikkelen van duurzame energiebronnen, zoals de toepassing van geothermie en de toepassing van restwarmte. Voor een stabiele en flexibele bedrijfsvoering is een mix van energiebronnen steeds belangrijker. Zo wordt de toepassing van warmteopslag en ook de toepassing van waterstof als een aanvullende bron van energie verkend. Ook wordt de opwek van duurzame elektriciteit, zoals zon op waterbassins, en de inzet van batterijen steeds vaker onderzocht of geïntegreerd in het energiesysteem. Een belangrijke randvoorwaarde voor verdere verduurzaming is de beschikbaarheid van een CO₂-voorziening, via de OCAP-leiding. Planten hebben immers CO₂ nodig voor de groei. In CO₂ wordt nu vaak voorzien door inzet van warmtekrachtkoppeling (WKK) die op gas werkt en waarbij CO₂ vrijkomt.

Door netcongestie worden glastuinbouwbedrijven steeds meer ingezet om het net te balanceren. Zo maakt de glastuinbouw met haar warmtenetten onderdeel uit van een regionaal energiesysteem, waarin er steeds meer synergie met de gebouwde omgeving ontstaat. Daarom zet de provincie in op slimme combinaties tussen gebruik en behoefte in de tuinbouw en omliggende gebouwde omgeving en industrie.

Water en klimaatadaptatie

Glastuinbouw, bollen- en boomteelt zorgen via emissies voor belasting van de kwaliteit van het oppervlaktewater en grondwater. Tegelijkertijd vraagt de tuinbouw om een goede kwaliteit zoet water als bron van gietwater. Het huidige aanbod van zoet water staat onder druk.

Ook werkt de provincie samen met partners om, aanvullend op landelijk beleid, maatregelen te ontwikkelen ter realisering van de doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water voor 2027.

~~Glastuinbouw, bollen- en boomteelt zorgen via emissies voor belasting van de kwaliteit van het oppervlaktewater en grondwater. Tegelijkertijd vraagt de tuinbouw om een goede kwaliteit zoet water als bron van gietwater. Het huidige aanbod van zoet water staat onder druk.~~ De intensiteit van neerslag en hitte neemt toe door klimaatverandering. Doordat er veel verhard oppervlak of geringe bergingscapaciteit in de (glas)tuinbouwgebieden aanwezig is, zijn deze gebieden gevoelig voor extreme neerslag, waardoor wateroverlast en schade kan ontstaan, of extreme droogte. Hiervoor is het verbeteren van een klimaatbestendige inrichting van de gebieden van belang. De provincie werkt met haar partners, waaronder de Greenports, samen aan o.a. het sluiten van (water)kringlopen, transitie naar duurzaam waterbeheer, waterberging, efficiënte zoetwatervoorziening en versterken van het adaptieve vermogen van de gebieden. Denk hierbij onder andere aan extreme neerslag en extreme droogte. Het versterken van de natuur en biodiversiteit wordt hierbij meegenomen.

Ook werkt de provincie samen met partners om, aanvullend op landelijk beleid, maatregelen te ontwikkelen ter realisering van de doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water voor 2027.

De provincie gaat samen met gemeenten, waterschappen, Greenports en andere gebiedspartners in gesprek over de benodigde aanpassingen en een gebiedsgerichte aanpak om de klimaatbestendigheid van tuinbouwgebieden te versterken. Hierbij wordt bijzondere aandacht besteed aan kwetsbare gebieden, zoals de Bollenstreek, waar de effecten van verzilting en zoetwatertekorten naar verwachting het grootst zijn.

Agrologistiek

De provincie richt zich op de verduurzaming van de agrologistiek in van en naar met name het gebied Greenport West- Holland en Dutch ~~Freshport~~ Fresh Port. Het streven is om zowel het interne transport, de import (o.a. via de Rotterdamse haven) als de export van versproducten klimaatneutraal en emissie loos uit te voeren. Om de benodigde verduurzaming te bereiken maar ook om de concurrentie- positie van de haven Rotterdam en de Greenports op peil te houden is een aantal acties noodzakelijk. Op hoofdlijnen zijn dit het realiseren van de laadinfrastructuur voor het koeltransport over de weg, meer vers over spoor (en binnenvaart), reeferhubs en een reeferstrategie, zoals in samenwerking met het Havenbedrijf Rotterdam uitwerken van multimodaal ontsloten dedicated reefer voorziening in de haven, en de digitalisering en optimalisatie inspecties en douane.

Hiervoor werkt de provincie o.a. samen met Greenport Nederland, Greenport West-Holland, Dutch ~~Freshport~~ Fresh Port, het Havenbedrijf Rotterdam, het ministerie van I en W, provincie Limburg en het bedrijfsleven via o.a. het Ondernemersplatform en worden de acties, waar noodzakelijk, geagendeerd op het BO MIRT Move en of het BO MIRT goederenvervoercorridors oost Zuid-Oost.

Ruimtelijk regime per tuinbouwgebied

Hierboven genoemde maatregelen vinden doorwerking in gebiedsprocessen.

Greenport West – ~~Holland~~ Holland en Aalsmeer

De provincie gaat zorgvuldig met het tuinbouwareaal om en maakt in de Omgevingsverordening weloverwogen vormen van functiemenging binnen het glasteeltareaal ~~van de Greenport West- Holland~~ mogelijk, mits het gaat om bedrijven die de tuinbouwketen versterken. Hiermee reguleert de provincie de vestiging van functies uit de tuinbouwketen in elkaars nabijheid, waarmee de samenwerking in de keten versterkt wordt en nieuwe verdienmodellen ontwikkeld kunnen worden. Binnen het cluster geeft de provincie op deze manier invulling aan het juiste vestigingsmilieu van duurzaam productielandschap, agrologistiek bedrijventerrein, waaronder Dutch ~~Freshport~~ Fresh Port, innovatieve campusplek tot aan landschapsgronden. ~~Hierbij speelt de volgende ruimtelijke ontwikkeling:~~

- De driehoek tussen de Galgweg, de Piet Struikweg en de N213 (in gemeente Westland) is in de Omgevingsverordening aangeduid als 'maatwerkgebied glastuinbouw'. Een deel van dit gebied heeft al geen glastuinbouwfunctie meer. Er bevindt zich onder andere een sportaccommodatie, een woonwagenkamp en een wateropvang. De nog aanwezige glastuinbouwbedrijven kunnen hun bedrijfsvoering voortzetten. Vrijkomende percelen kunnen een andere functie krijgen, passend binnen het karakter van een duurzaam tuinbouwgebied en passend bij een duurzaam verdienmodel van de tuinbouwketen.

Maatwerkgebieden; Greenport West – Holland

• De driehoek tussen de Galgweg, de Piet Struikweg en de N213 (in gemeente Westland) is in de Omgevingsverordening aangeduid als 'maatwerkgebied glastuinbouw'. Een deel van dit gebied heeft al geen glastuinbouwfunctie meer. Er bevindt zich onder andere een sportaccommodatie, een woonwagenkamp en een wateropvang. De nog aanwezige glastuinbouwbedrijven kunnen hun bedrijfsvoering voortzetten. Vrijkomende percelen kunnen een andere functie krijgen, passend binnen het karakter van een duurzaam tuinbouwgebied en passend bij een duurzaam verdienmodel van de tuinbouwketen.

• Overige gebieden; in de Greenport West-Holland zijn nog een tweetal maatwerkgebieden opgenomen gelegen in de gemeente Zuidplas. Het maatwerkgebied in het Middengebied van de Zuidplaspolder is ingesteld vanwege de ontwikkeling van het Vijfde Dorp en de daarmee samenhangende integrale gebiedsopgaven op het gebied van wonen, werken, natuur en infrastructuur. Het maatwerk biedt ruimte om de transitie van delen van het glastuinbouwgebied zorgvuldig af te

stemmen op deze gebiedsontwikkeling, zonder dat sprake is van ongecoördineerde afzonderlijke ontwikkelingen.

Het maatwerkgebied bij de Bredeweg is aangewezen om in een gebied met een gemengd karakter maatwerk mogelijk te maken voor de verdere ontwikkeling van glastuinbouwbedrijven en de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. Daarbij blijft behoud en versterking van een toekomstbestendige glastuinbouwstructuur het uitgangspunt, terwijl gebiedsgericht kan worden ingespeeld op lokale kansen en knelpunten.

Maatwerkgebieden; Greenport Aalsmeer

In de Greenport Aalsmeer liggen 4 kleinschalige glastuingebieden in Kaag en Braassem en een grootschalig glastuinbouwgebied Nieuwveens Jaagpad/Nieuw Amstel in de gemeente Nieuwkoop. Hierbij spelen de volgende ruimtelijke ontwikkelingen:

- Het geplande maar nog niet gerealiseerde glastuinbouwgebied Nieuw Amstel Oost 1 blijft opgenomen binnen de begrenzing van het glastuinbouwgebied in de Verordening ruimte. Invulling als glastuinbouwgebied is echter pas aan de orde als de behoefte hiertoe is aangetoond.
- De geplande glastuinbouwgebieden Nieuw Amstel Oost 2 en 3 zijn op dit moment niet opgenomen binnen de begrenzing van het glastuinbouwgebied, zoals dat begrensd is in de Verordening. Dit neemt niet weg dat het ook voor deze gebieden wenselijk is deze voor de lange termijn beschikbaar te houden voor transformatie naar glastuinbouw mocht daar op termijn behoefte aan ontstaan.
- De maatwerkgebieden in Nieuwkoop vervullen nog altijd een functie voor de Greenport. Hoewel het gaat om verouderde gebieden, is er ook een aantal moderne bedrijven gevestigd. In de Verordening zijn deze gebieden opgenomen als glastuinbouwgebied, met de nadere aanduiding 'maatwerkgebied Greenport Aalsmeer'. Dit betekent dat aan blijvers de ruimte wordt geboden om hun glastuinbouwbedrijf voort te zetten en uit te breiden en dat aan stoppers een andere, passend binnen het karakter van het tuinbouwgebied en passend bij een duurzaam verdienmodel van de tuinbouwketen, bestemming kan worden toegekend. Aan gemeenten is gevraagd om een visie op te stellen voor de 'maatwerk'-gebieden. De afgelopen periode is dit beperkt tot stand gekomen. De komende periode onderzoekt de provincie samen met haar partners welk duurzaam toekomstperspectief de tuinbouwketen in de verschillende gebieden heeft en wat nodig is om duurzame tuinbouwgebieden te realiseren.
- Het glastuinbouwgebied Flora en Geestweg is in de meest recente herziening van de Omgevingsverordening Zuid-Holland aangewezen als maatwerkgebied. Aanleiding hiervoor is dat het gebied op termijn naar verwachting niet volledig toekomstbestendig is voor een duurzame ontwikkeling van de glastuinbouw, waardoor beperkte ruimte wordt geboden voor andere functies dan tuinbouw. Dit betekent echter nadrukkelijk niet dat het gebied is opgegeven voor de glastuinbouw; voortzetting van tuinbouwactiviteiten blijft mogelijk. Tegelijkertijd is het niet de bedoeling om grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen toe te staan. De verdere uitwerking van een toekomstvisie voor het gebied zal in overleg met de gemeente Kaag en Braassem en andere betrokken partijen nader vorm krijgen.

Greenport Boskoop

De grondgebonden boom- en sierteelt in Boskoop heeft een kleinschalig type veenlandschap opgeleverd, dat uniek is in Zuid-Holland. Hierbij spelen de volgende ruimtelijke ontwikkelingen:

- Het aandeel van de pot- en containerteelt (PCT), dat niet grondgebonden is, neemt toe. Deze teelt krijgt, in combinatie met de kennis- en handelsfunctie, ruimte voor concentratie in de droogmakerij in en rond het PCT-terrein. Daardoor kan in het veengebied meer ruimte ontstaan voor hoogwaardige en duurzame opengrondteelt in een aantrekkelijke omgeving. Er is ruimte voor kleinschalig (ondersteunend) glas in combinatie met deze opengrondteelt. Deze ontwikkeling en een efficiëntere zoetwatervoorziening maken ontwikkeling van het tuinbouwgebied noodzakelijk.
- De boom- en sierteelt in Boskoop is kwetsbaar voor droogte en verzilting. Bij langdurige droogte is er te weinig aanvoer van zoet water van de juiste kwaliteit uit het hoofdwatersysteem. Hierdoor is er in deze periodes kans op een tekort. Een deel van de teelten is gevoelig voor zout. Door inlaat van brak water kan er daardoor schade ontstaan aan de gewassen. Provincie, waterschap en sector zijn in gesprek over deze ontwikkeling.
- Kassen bij volwaardige grondgebonden boom- en sierteeltbedrijven zijn toegestaan tot een derde deel van het bedrijfsoppervlak. Bij volwaardige boom- en sierteeltbedrijven binnen het PCT-terrein gelden ruimere bebouwingsmogelijkheden voor kassen, namelijk tot 70% van het beteelbare oppervlak per bedrijf. Op het PCT-terrein kan in beperkte mate ook ruimte worden geboden aan bedrijven en andere functies, indien die een directe binding hebben met de

tuinbouwketen van boom- en sierteelt en passend is bij het karakter van en een bijdrage levert aan de verdere duurzame ontwikkeling van het tuinbouwgebied.

- Greenport Boskoop kent ook maatwerkgebieden. In deze gebieden is volgens de provinciale omgevingsverordening ook transformatie naar andere functies mogelijk. De provincie zal zich blijven inzetten om samen met haar partners in de Greenport Boskoop integrale visies en plannen te maken.

Greenport Duin en Bollenstreek

In de Bollenstreek is een herinrichtingsopgave aan de orde, waarin verbetering van de productie-omstandigheden gepaard gaat met aanzienlijke verbetering van de landschappelijke kwaliteit. Hiervoor is een verdergaande schaalvergroting van grondgebonden bollenteeltbedrijven nodig in combinatie met de sanering van vrijkomende bebouwing. Ook wordt op bescheiden schaal een verdere concentratie en herstructurering van bollen-gerelateerde glastuinbouw en bedrijvigheid nagestreefd. In de verandering in klimaat heeft o.a. verzilting tot gevolg. Dit veroorzaakt veranderingen in de beschikbaarheid van zoetwater en dit wordt steeds meer een opgave waar de sector rekening mee moet houden. De provincie is samen met het programma Landelijk Gebied Duurzame Greenport (voorheen Intergemeentelijke Structuurvisie) zijn deze doelstellingen neergelegd water-schap en de sector hierover in gesprek.

Voor de Duin- en Bollenstreek is het beleid gericht op verdere ontwikkeling tot een vitale, economische en duurzaam tuinbouwgebied, met aanzienlijke verbetering van de landschappelijke kwaliteit. Om te werken aan een goed investeringsklimaat voor een duurzame en vitale tuinbouw en rekening houdend met de landschappelijke kwaliteiten van de regio, hebben de gezamenlijke gemeenten de Greenport Ontwikkelingsmaatschappij (GOM) opgericht. De vijf gemeenten zijn aandeelhouder. De GOM geeft uitvoering aan herstructurering en revitalisering in het gebied en werkt zonder winstoogmerk en met een gesloten financieel systeem. Dat wil zeggen met een harde koppeling tussen inkomsten uit locatie-ontwikkeling (woningbouw) en uitgaven voor sanering, herstructurering, verbetering van recreatieve structuur en landschappelijke optimalisatie (kwaliteit en structuur). Nauw verweven met het economisch belang van de tuinbouw, is het economisch belang van de regio als toeristische trekker en belangrijk landschappelijk en cultureel erfgoed, met de Keukenhof als exponent. Voor beide economische pijlers is het zorgvuldig omgaan met het bollenareaal van belang.

Het werkingsgebied van de GOM is in het Programma Landelijk Gebied Duurzame Greenport Duin- en Bollenstreek (PLGDG) en de lokale omgevingsvisies / omgevingsplannen van de betrokken gemeenten gedefinieerd. Het gaat om het gebied buiten bestaand stads- en dorpsgebied en buiten de uitleglocaties voor woningbouw zoals opgenomen in de door Gedeputeerde Staten aanvaarde actuele regionale woonvisie, alsmede de woningbouwlocaties die groter zijn dan 3 ha en die zijn opgenomen op de bij dit programma behorende kaart. De samenwerkende gemeenten hebben onder meer afgesproken dat binnen het werkingsgebied geen andere woningen worden gebouwd dan 'Greenportwoningen' en 'ruimte voor ruimte'-woningen.

Maatwerkgebied: Duin- en bollenstreek:

De Rooversbroekpolder in Lisse is als maatwerkgebied aangewezen. Op langere termijn wordt hier ruimte gezocht voor nieuwe ontwikkelingen die in samenhangen passen bij het gebied als dorpsrand en overgang naar het buitengebied. De uitwerking van concrete invulling van het gebied zal in overleg met de gemeente Lisse tot stand gebracht worden.

Buiten de Greenportgebieden

Naast de vier regionale Greenports zijn er een aantal andere locaties met duurzaam glas. Hier is glas gevestigd dat ook in de toekomst tot het teeltareaal blijft behoren. Deze locaties behouden in de Omgevingsverordening de aanduiding duurzaam glastuinbouwgebied. Pas als duidelijk is dat deze gebieden niet meer toekomstvast zijn en geen bescherming meer behoeven, zal hier de aanduiding 'duurzaam glastuinbouwgebied' kunnen komen te vervallen. Om dit te bepalen wordt samen met de gemeenten en andere partners, gewerkt aan duiding van alle glastuinbouwgebieden.

F

Na sectie '4.1.4.2 Digitale innovatie' wordt een sectie ingevoegd, luidende:

4.1.4.3 Digitale Infrastructuur

Wat gaat de provincie doen?

De provincie versterkt haar regierol op digitale infrastructuur als randvoorwaarde voor economische ontwikkeling, maatschappelijke opgaven, digitale weerbaarheid en strategische autonomie. Als onderdeel daarvan stuurt de provincie op de vestiging en ontwikkeling van datacenters. Daarbij wordt richting gegeven aan welke typen datacenters wenselijk zijn, waar vestiging passend is en onder welke voorwaarden ontwikkelingen kunnen plaatsvinden.

Acties en handelingen

- Uitwerken en uitvoeren van de provinciale datacenterstrategie.
- Ontwikkelen van eventuele vestigingsvoorwaarden voor datacenters.
- Sturen op een zorgvuldige afweging van ruimte-, energie- en watergebruik.

We betrekken de stakeholders bij het schrijven van de strategie en blijven in contact met hen; gemeenten, ontwikkelaars, netbeheerders, waterbedrijven, ondernemers, ministerie van EZK, brancheverenigingen. De participatie krijgt vorm door middel van consultatiesessies in augustus 2026. In de periode die volgt zal er blijvend contact zijn.

Rol

Rechtmatig

Uitwerking

Digitale infrastructuur wordt steeds belangrijker voor het functioneren van de samenleving, economie en overheid. Tegelijkertijd nemen de ruimtelijke, energetische en maatschappelijke effecten van datacenters toe. De provincie heeft een rol in het afwegen van deze belangen en het bieden van duidelijkheid over de voorwaarden waaronder ontwikkelingen kunnen plaatsvinden. Daarbij werkt de provincie samen met gemeenten, netbeheerders, drinkwaterbedrijven, het Rijk, kennisinstellingen, ondernemers en vertegenwoordigers van de sector. De datacenterstrategie vormt hiervoor een belangrijk uitgangspunt, maar de provinciale inzet richt zich breder op de ontwikkeling van digitale infrastructuur in Zuid-Holland.

G

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

4.1.6.1 Toekomstbestendige ruimte voor ondernemen

Wat gaat de provincie doen?

De provincie streeft naar een welvarend en krachtig Zuid-Holland met toekomstbestendige ruimte voor ondernemerschap. Dat betekent versnelling van de transitie naar een duurzame, innovatieve en inclusieve economie. Een goed vestigingsklimaat met concurrerende, toekomstbestendig bedrijventerreinen, vitale, krachtige en aantrekkelijke stads- en dorpscentra en een sterke kantorenmarkt dragen daaraan bij. Het gaat daarbij om voldoende werklocaties van de juiste kwaliteit en op de juiste plek. De provincie zet daarom in op:

- Sturen op ruimte voor een duurzame, innovatieve en inclusieve economie
- Concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen;
- Concentratie en bundeling van nieuwe detailhandel primair in de centra van wijken, dorpen en steden;
- Juiste kantoor op de juiste plek.

De provincie doet dit door het opstellen van ruimtelijke regels, maar ook door flankerend beleid zoals subsidieregelingen, het delen van kennis en informatie, onderzoek, het organiseren van netwerken en het inzetten van ambassadeurs.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Ruimte voor een duurzame, innovatieve en inclusieve economie

De provincie staat voor een toekomstbestendige economie met een gezond en aantrekkelijk vestigingsklimaat voor haar ondernemers en inwoners. Dat betekent versnelling van de transitie naar een duurzame, innovatieve en inclusieve economie. De provincie geeft ruimtelijk-economisch beleid vorm, zodat het bijdraagt aan brede welvaart voor alle Zuid-Hollanders. De economie en bedrijven kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan brede welvaart. De provincie stuurt hierop door te kiezen voor kwaliteit en selectieve groei. Bijvoorbeeld bij keuzes rondom ruimtelijke functies, investeringen in infrastructuur en door selectief om te gaan met groei van economische activiteiten. Dat betekent dat de provincie niet meer vanzelfsprekend ruimte faciliteert op basis van ramingen en prognoses, maar gericht kijkt naar de bijdrage van economische ontwikkelingen aan brede welvaart en het Zuid-Hollandse ecosysteem. Activiteiten die hieraan bijdragen verdienen steun en ruimte van de provincie. Ramingen en prognoses zijn daarbij vooral ondersteunend bedoeld en meer kwalitatief van aard. De provincie heroverweegt de uitvraag naar behoeferamingen, zodat deze aansluit op de wens om meer te sturen op kwaliteit.

Duurzaamheid, innovatie en inclusiviteit zijn de pijlers van een toekomstbestendige economie en krijgen prioriteit bij de verdeling van de ruimte. De provincie zet in op een duurzame economie zonder schadelijke uitstoot en die gebaseerd is op een circulair energie- en grondstoffsysteem. De provincie zet in op een innovatieve economie met een gezond en aantrekkelijk vestigingsklimaat dat ruimte biedt aan ondernemerschap. De provincie zet in op een inclusieve economie met gelijke kansen voor iedereen, waarin elke regio telt en iedereen een goede boterham kan verdienen en op een prettige en gezonde manier kan leven.

Licence to operate: draagvlak en legitimiteit

De bijdrage aan brede welvaart en een duurzame, innovatieve en inclusieve economie bepaalt in steeds belangrijker mate de *'license to operate'* van bedrijven. Deze *'license to operate'* kan worden vertaald als een combinatie van maatschappelijke, politieke en juridische legitimiteit. Dit vormt het afwegingskader voor economische activiteiten waarvoor ruimte wordt geboden. De provincie ondersteunt bedrijven in de transitie naar 'toekomstbestendigheid', maar wie niet toekomstbestendig is verliest op termijn draagvlak en legitimiteit en daarmee aanspraak op steun en (toekomstige) ruimte in onze provincie.

Legitimiteit gaat om het verantwoord uitvoeren van activiteiten. Dit vormt het maatschappelijk, politiek en juridisch draagvlak een organisatie nodig heeft om te kunnen bestaan en (blijven) opereren in een samenleving. Het hebben en houden van **draagvlak** is breder dan het voldoen aan wet- en regelgeving, of verkrijgen van een officiële vergunning van de overheid. De wet trekt weliswaar de grenzen, maar het verkrijgen van maatschappelijk legitimiteit omvat meer dan het enkel vastleggen van zakelijke afspraken. Het gaat ook over de sociale acceptatie en erkenning die een organisatie krijgt van de maatschappij. Dat is een continu proces waarbij de verankering in de maatschappij, de verbinding met stakeholders en de toegevoegde waarde die organisaties leveren bij het oplossen van maatschappelijke knelpunten uiteindelijk het draagvlak bepalen. Dit is daarmee een voorwaarde voor een winstgevende toekomst voor organisaties.

Het maatschappelijk, politiek en juridisch draagvlak of legitimiteit bestaat uit verschillende onderdelen, waar de provincie op wil sturen.

- Het bestaat ten eerste uit wettelijke vereisten die reeds zijn vastgelegd. Dat geldt bijvoorbeeld voor Kaderrichtlijn Water (2027), het terugbrengen van de uitstoot van CO₂ (2030) en stikstofdepositie (2035), de participatiewet en externe veiligheid. Deze wettelijke doelen moeten worden gehaald binnen de termijnen die wettelijk zijn bepaald.
- Daarnaast bestaat het uit factoren, waarover afspraken zijn of worden gemaakt met samenwerkende overheden, bedrijven of de samenleving. Hierbij gaat het om het gebruik van energie, grondstoffen en zoet- en drinkwater, circulair, huisvesting van arbeidsmigranten en gezondheid. Een voorbeeld hiervan is het Grondstoffenakkoord.
- Ten slotte zijn er factoren waar nog geen afspraken over zijn gemaakt, maar waar de provincie in toenemende mate op gaan sturen, zoals ruimtegebruik, brede welvaart en transities.

Maatschappelijk, politiek en juridisch draagvlak of legitimiteit is geen juridisch instrument, maar wel bruikbaar om het gesprek over de gewenste economische ontwikkelingen met de buitenwereld te voeren. De werkwijze hieromtrent wordt samen met partners verder uitgewerkt. Daarnaast daagt de provincie (nieuwe) ruimtevragers uit om hun bijdrage aan de duurzame, innovatieve en inclusieve

economie te vergroten. Voor activiteiten die hier positief aan bijdragen spant de provincie zich extra in.

Prioritering van economische activiteiten

Duurzaamheid, innovatie en inclusiviteit staan niet los van elkaar; ze kunnen elkaar versterken en leiden samen tot brede welvaart. Tegelijkertijd kunnen ze ook op gespannen voet met elkaar staan bij het maken van ruimtelijke keuzes. De context is veelal bepalend bij het maken van de juiste keuze. In eerste instantie zijn gemeenten de aangewezen partij om economische (bedrijfs)activiteiten te faciliteren. Wanneer dit lokaal tot knelpunten leidt, (boven)regionale belangen onder druk komen te staan en scherpe keuzes nodig zijn, pakt de provincie haar rol bij de verdeling van de ruimte. Dit geldt zowel voor nieuw uit te geven ruimte, bestaande (schuif)ruimte die beschikbaar komt of gemaakt kan worden en ruimte die momenteel niet goed wordt benut. Bij de verdeling van de ruimte voor economie geeft de provincie prioriteit aan de volgende activiteiten:

1. **Basiseconomie en strategische belangen:** De 'basiseconomie' heeft voldoende ruimte nodig. Dat gaat om maatschappelijke en nutsvoorzieningen en stadverzorgende bedrijvigheid die noodzakelijk is voor het functioneren van onze samenleving. Dit betreft functies die vanwege hun (milieu)ruimtegebruik moeilijk inpasbaar zijn, zoals afval- of betoncentrales. Ook gaat het om stadsverzorgende bedrijvigheid en voorzieningen die uit stedelijke en landelijke gebieden verdwijnen, omdat ze steeds moeilijker (betaalbare) ruimte vinden, zoals huisartsen of onderwijs. Daarnaast gaat het om activiteiten die vanwege hun (nationale) strategische belang een bijdrage leveren aan onze strategische autonomie. Bijvoorbeeld sectoren waar Nederland of Europa minder afhankelijk wil zijn van derden, zoals defensie, kritische materialen/technologieën, duurzame energie, of de productie van voedsel of medicijnen. De benodigde aard en omvang van deze basiseconomie en strategische belangen kan in de loop van de tijd veranderen.
2. **Circulaire economie:** De provincie maakt ruimte voor activiteiten die bijdragen aan de transitie naar een circulaire en klimaat neutrale economie, waarin het hergebruik van producten en grondstoffen en het behoud van natuurlijke hulpbronnen het uitgangspunt is. Het gaat daarbij om activiteiten op enkele strategische locaties, die een sleutelrol spelen in het circulaire netwerk. Zo biedt de provincie bedrijven de kans (de omslag naar) duurzaamheid en circulariteit prioriteit te geven in hun bedrijfsvoering. Op termijn biedt de provincie geen nieuwe ruimte meer voor bedrijven die niet duurzaam en circulair opereren.
3. **Kennis- en innovatie-ecosystemen, technologische maakindustrie en toegevoegde waarde:** Voor het toekomstig verdienvermogen zet de provincie in op haar sterke kennis- en innovatie-ecosystemen en de technologische maakindustrie, conform de Groeiagenda Zuid-Holland. De provincie biedt ook ruimte aan start-ups en scale-ups om te kunnen groeien. De provincie geeft daarbij prioriteit aan activiteiten met een hogere toegevoegde waarde voor de samenleving en economie en een compact ruimtebeslag (zoveel mogelijk toegevoegde waarde per m2).

Realiseren van concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen

De provincie streeft naar concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen. Daarbij wordt ingezet op behouden van het huidige (harde en zachte plan)aanbod van bedrijventerreinen, het beter benutten en duurzaam functioneren van bestaande bedrijventerreinen en op het behoud van voldoende ruimte voor bedrijven, o.a. om de transitie naar een circulaire economie te kunnen realiseren.

De maatregelen die hiervoor worden ingezet zijn:

Subsidie planvorming bedrijventerreinen Zuid-Holland

Voor de subsidieregeling planvorming bedrijventerreinen Zuid-Holland kunnen aanvragen ingediend worden voor (haalbaarheids-)onderzoeken om de kwaliteit van een bedrijventerreinen te verbeteren, zoals onderzoek naar energie, groen, verkeersveiligheid, OV, en digitalisering.

Subsidieregeling verduurzaming bedrijventerreinen

De provincie heeft een specifieke (investerings-) subsidieregeling om opwek van duurzame energie, energiebesparing en verdeling van energie op bedrijventerreinen te ondersteunen evenals vergroening en circulaire maatregelen. Deze regeling zorgt voor een kwaliteitsimpuls van een bedrijventerrein en is een extra stap op weg richting een toekomstbestendig bedrijventerrein.

Kennisuitwisseling

Kennisdelen is een belangrijk provinciaal instrument, zo ook voor het bedrijventerreinenbeleid. Kennisuitwisseling vindt op verschillende manieren plaats. Zo worden er jaarlijks twee masterclasses bedrijventerreinen georganiseerd. De doelgroep is breed, zowel overheden als bedrijven, ondernemersverenigingen, kennisinstellingen en aanverwante instellingen. Naast deze masterclasses kunnen ook andere thematische bijeenkomsten worden gehouden om de doelgroep te informeren en om input op te halen. Bijvoorbeeld parkmanagers overleggen. De provincie laat daarnaast allerlei onderzoeken uitvoeren als onderbouwing voor het beleid en zet in op het versterken van diverse netwerken. Dit gebeurt onder andere met het bedrijfsleven, overheden en de omgevingsdiensten.

Gebiedsgericht werken met andere partners

Het wordt steeds belangrijker om samen met partners (zowel overheden, marktpartijen als belangenorganisaties) te werken aan maatschappelijke opgaven. In diverse gebiedscasussen werkt de provincie samen om verschillende ambities te realiseren, waaronder ook het borgen van voldoende werkgelegenheid op bedrijventerreinen en transformatielocaties. Samenwerking op locaties vergt een actieve rol en samenwerkende insteek van de provincie. Dit staat soms op gespannen voet met de toetsende rol van de provincie aan de Omgevingsverordening.

Organisatiegraad verhogen als randvoorwaarde voor verhogen kwaliteit bedrijventerreinen

Om ervoor te zorgen dat een bedrijventerrein investeert in zaken die in de toekomst essentieel zijn voor de ondernemers (zoals duurzame energie, tegengaan van wateroverlast, et cetera), is het belangrijk dat ondernemers zich organiseren. De ervaring leert dat activiteiten beter, om niet te zeggen alléén, van de grond komen als op het bedrijventerrein een ondernemersvereniging actief is. De provincie vindt dit belangrijk en stimuleert daarom het behouden en verhogen van de organisatiegraad om zo verduurzamingsprojecten aan te jagen. Een ondernemersvereniging kan vervolgens professionele ondersteuning inhuren in de vorm van parkmanagement. Via parkmanagement kunnen activiteiten uitgevoerd worden waar de ondernemersvereniging niet aan toekomt.

Ruimtelijk instrumentarium ten behoeve van behoud van ruimte, zorgvuldig ruimtegebruik en investeringszekerheid

De provincie zet haar ruimtelijk instrumentarium in ten behoeve van behoud van ruimte, zorgvuldig ruimtegebruik en investeringszekerheid. Daarbij worden alle bedrijventerreinen ruimtelijk beschermd en het toevoegen van andere functies dan werken en/of ondersteunende functies beperkt. Dit om de beschikbare ruimte zo optimaal mogelijk te gebruiken voor een goed vestigingsklimaat en de transitie naar een circulaire economie. Het instrument minimale milieucategorie wordt ook ingezet op bestaande bedrijventerreinen.

Regionale visies

Voor de regio's Holland Rijnland, MRDH, Midden-Holland en Zuid-Holland Zuid zijn tot 1 juli 2026 regionale bedrijventerreinenvisies aanvaard. Met de aanvaarding is voor de in de aanvaardingsbrieven genoemde transformatielocaties bepaald dat feitelijke compensatie kan worden toegepast in plaats van planologische compensatie. De afspraken uit deze aanvaarde visies blijven gelden volgens een overgangsrecht en worden geborgd in de Omgevingsverordening.

Opstellen behoefteramingen en monitoren/onderzoeken

Om een goed beeld te hebben en houden van vraag en aanbod aan bedrijventerreinen laat de provincie elke vier jaar een behoefteraming opstellen voor bedrijventerreinen en wordt de bedrijventerreinendata gemonitord. Gedeputeerde Staten monitoren o.a. jaarlijks hoe de behoefteraming zich verhoudt tot de werkelijke uitgifte van bedrijventerreinen en de voortgang van de uitvoering van de regionale bedrijventerreinenvisies. Ook al is accommoderen van alle vraag niet meer het uitgangspunt, het blijft wel belangrijk om inzicht te houden in de behoefte en het aanbod aan bedrijventerreinen.

Beter benutten

Het beter benutten van de ruimte is cruciaal bij het realiseren van de provinciale ambities. Hier liggen nog grote kansen: een deel van de activiteiten op terreinen met een milieucategorie 3 of hoger hoeven daar eigenlijk niet te zitten. De provincie werkt aan een nieuwe aanpak voor beter benutten. Daarin wordt bekeken hoe de huidige werklocaties intensiever kunnen worden gebruikt, door meer te sturen op baan- en (bouw)dichtheid. Ook wordt verdiepend onderzoek gedaan naar welke bedrijven niet thuishoren op bedrijventerreinen (bijvoorbeeld vanwege hun milieucategorie) en welk ruimte-

beslag deze innemen. Met het instellen van een minimale milieuzonering op (nieuwe én bestaande) bedrijventerreinen stuurt de provincie op het juiste gebruik van de locatie. De provincie wil een schuifpuzzel op gang brengen, op plekken waar (milieu)ruimte onvoldoende wordt benut, bijvoorbeeld ten behoeve van de circulaire ombouwopgave. Dit vraagt onder andere om verplaatsing van bedrijven. Dat is kostbaar. De provincie zet in op een verplaatsings- en herstructureringsfonds voor het beter benutten van bedrijventerreinen en het creëren van ruimte. De provincie maakt hier enerzijds zelf middelen voor vrij. Anderzijds vraagt de provincie het Rijk om bestuurlijke afspraken en voldoende middelen om zo'n fonds te vormen. Ook wordt een provinciale ambassadeur aangesteld die bedrijven die niet thuishoren op een bedrijventerrein verleidt om te verplaatsen, zodat deze ruimte kan worden benut voor het bedoelde (milieucategorie)gebruik.

Betaalbare bedrijfsruimte

Door stijgende prijzen voor vastgoed verdwijnt (kleinschalige) stadsverzorgende bedrijvigheid als eerste uit het stedelijk gebied, terwijl stadsverzorgende bedrijvigheid een belangrijke maatschappelijke waarde heeft. In samenwerking met gemeenten en het rijk willen de provincie inventariseren welke goede voorbeelden er zijn en experimenteren met nieuw instrumentarium om betaalbare bedrijfsruimtes aan te bieden, zoals (gemeentelijke) 'werkcorporaties' die zorgen voor betaalbare bedrijfsruimte.

Uitbreidingsvraag (kwantitatief en kwalitatief)

Onderstaande tabel toont de kwantitatieve en kwalitatieve uitbreidingsvraag in de bestuurlijke regio's Holland Rijnland, Midden-Holland, Metropoolregio Rotterdam Den Haag en Zuid-Holland Zuid voor de periode 2021 tot en met 2030. Deze tabel is gebaseerd op de behoefteraming bedrijventerreinen 2021. Streven is dat de behoefteraming elke vier jaar wordt geactualiseerd. In deze raming, die per regio nader gespecificeerd is, is (met uitzondering van Midden-Holland) ook een onderverdeling naar subregio's te vinden. De uitbreidingsvraag is onderverdeeld naar vijf werkmilieus:

- Gemengd stedelijk: lichte bedrijvigheid, stadsverzorgend, klein tot middelgroot;
- Campus: drie locaties in Zuid-Holland (Leiden Bio Science Park, Space Business Park en TU Delft Campus Zuid);
- Regulier: reguliere bedrijventerreinactiviteiten als handel, bouw, productie en transport, (boven)lokaal, klein tot middelgroot;
- Grootschalige distributie (> 3 ha): grootschalige distributie en warehousing, (boven)regionaal;
- Grootschalige productie (dit betreft voornamelijk hogere milieucategorie-bedrijvigheid): grootschalige (overwegend vanaf 1 ha) productie/assemblage/recycling/etc., circulair, regionaal. Deze ruimtevraag bestaat voor circa 95% uit hogere milieucategorie bedrijven. Voor hogere milieucategorie-bedrijvigheid is belangrijk om te onderkennen dat deze met name voor de transitie richting een circulaire economie essentieel is.

Er is voor deze indeling naar werkmilieus gekozen omdat deze recht doet aan twee belangrijke kenmerken die ruimtelijk relevant zijn. Dit zijn de mate van hinder (lage versus hoge milieucategorie) en de omvang van het bedrijf (klein versus zeer groot).

Bij onderstaande tabel is van belang dat de vraag vanuit verschillende clusters (onder andere greenports, maritiem) dwars door deze werkmilieus heen gaat. Het kan gaan om grootschalige bedrijven, hogere milieucategorie-bedrijven, maar ook reguliere bedrijven met een voorkeur voor vestiging op een locatie aan of nabij het water. Voor de watergebonden bedrijvigheid is de ruimtevraag specifiek in beeld gebracht omdat dit een specifiek deel van de bedrijventerreinmarkt betreft met een aanzienlijk belang voor de Zuid-Hollandse economie.

Uitbreidingsvraag 2021 t/m 2030 per bestuurlijke regio

	Holland Rijnland	Midden-Holland	MRDH	Zuid-Holland Zuid
Uitbreidingsvraag	51 – 111	43 – 86	131 – 319	48 – 149
Gemengd stedelijk	4 – 8	3 – 7	4 – 30	1 – 8
Campus	5 – 12	0	3 – 6	0
Regulier	20 – 42	15 – 31	21 – 78	10 – 49

Grootschalige distributie	19 – 34	20 – 35	85 – 164	32 – 66
Grootschalige productie	4 – 14	5 – 12	19 – 42	4 – 26
Watergebonden	4 – 10	5 – 10	16 – 35	10 – 26

Deze tabel hanteert een bandbreedte tussen een hoog en een laag scenario. Gezien de economische kenmerken van de regio's in Zuid-Holland, de bevolkingsprognoses en de ruimtelijke druk is in alle regio's het hoge scenario het meest waarschijnlijke scenario. De in de tabel genoemde totalen zijn exclusief de behoefte aan watergebonden terreinen.

Vervangingsvraag

Naast de uitbreidingsvraag is de vervangingsvraag in beeld gebracht. Door transformatie van bestaande bedrijventerreinen is een vervangingsvraag van maximaal 117 hectare geraamd tot en met 2030. Dit is circa 2% van de huidige uitgegeven voorraad. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de vervangingsvraag per bestuurlijke regio. Deze ruimtevraag is afhankelijk van de compensatieplannen van de gemeenten waar deze transformatieplannen spelen. Ondanks een goede onderbouwing vanuit de behoefteraming blijft de vervangingsvraag een onzekere factor. De vervangingsvraag fluctueert door de tijd heen.

De onderliggende locaties passen overigens niet bij voorbaat binnen het provinciaal Omgevingsbeleid en moeten daar nog op beoordeeld worden.

Vervangingsvraag 2021 t/m 2030 per bestuurlijke regio

	Holland Rijnland	Midden-Holland	MRDH	Zuid-Holland Zuid
Vervangingsvraag	19	31	44	22

Vraag-aanbodconfrontatie per regio (kwantitatief)

In onderstaande tabel wordt de hierboven geïnventariseerde vraag (uitbreidingsvraag en vervangingsvraag) geconfronteerd met het harde planaanbod. Dit zijn plannen die al zijn vastgelegd in onherroepelijke omgevingsplannen. Bij het bepalen van de aanbodzijde is ook rekening gehouden met de leegstand in de bestaande voorraad. Want wanneer sprake is van forse leegstand, zou de bestaande voorraad een deel van de vraag kunnen opvangen. In Zuid-Holland is de leegstand echter zeer beperkt en bevindt zich in bijna alle regio's onder de frictieleegstand. Dit is de leegstand die nodig is om een markt goed te laten functioneren. Denk hierbij aan leegstand die nodig is als ruimte vanwege verhuizingen of verbouwingen. Door deze krapte op de Zuid-Hollandse bedrijfsruimtemarkt is het niet waarschijnlijk dat een significant deel van de vraag zal landen in de bestaande voorraad.

In deze tabel is geen rekening gehouden met het zachte planaanbod. Dit zijn namelijk plannen waarvoor nog een omgevingsplan moet worden vastgesteld. De status van zachte plannen kan sterk verschillen (van idee tot afgestemd in de regio tot voorontwerp omgevingsplan). Het zachte planaanbod is dynamisch en verandert door de tijd.

Confrontatie vraag en aanbod per bestuurlijke regio (per 1-1-2021)

	Holland Rijnland	Midden-Holland	MRDH	Zuid-Holland Zuid
Uitbreidingsvraag	51 – 111	43 – 86	131 – 319	48 – 149
Vervangingsvraag	19	31	44	22
Totale vraag	70 – 130	74 – 117	175 – 363	70 – 171
Hard planaanbod	71	3	308	196
Behoefte	-1 tot 59	71 tot 114	-125 tot 63	-125 tot -24

Uitgaande van het hoge scenario is in alle regio's (met uitzondering van Zuid-Holland Zuid) sprake van een (forse) kwantitatieve behoefte aan bedrijventerrein. Deels zou dit geacommodeerd kunnen worden door de zachte plannen.

Het behouden en creëren van watergebonden bedrijvigheid is niet alleen van belang voor economische groei, maar ook voor de realisatie van een duurzame en circulaire toekomst in Zuid-Holland in zijn geheel. Onderstaande tabel geeft daarom een overzicht van de vraag-aanbod confrontatie van de watergebonden bedrijvigheid. Hieruit blijkt dat in alle bestuurlijke regio's sprake is van behoefte aan watergebonden bedrijventerreinen.

Confrontatie vraag en aanbod watergebonden bedrijvigheid per bestuurlijke regio (per 1-1-2021)

	Holland Rijnland	Midden-Holland	MRDH	Zuid-Holland Zuid
Vraag	4 – 10	5 – 10	16 – 35	10 – 26
Aanbod	0	0	7	5
Behoefte	4 tot 10	5 tot 10	9 tot 28	5 tot 21

Vraag-aanbodconfrontatie per regio (kwalitatief)

Naast de kwantiteit is het essentieel om naar de kwaliteit van vraag en aanbod te kijken. Hierbij is de onderverdeling naar werkmilieu en de geografische spreiding van het aanbod relevant. Er wordt gekeken naar geografische spreiding omdat marktregio's van bedrijven vaak niet gelijk zijn aan de bestuurlijke regio's. Grenzen zijn namelijk vaak fluïde en overlappend. Bovendien heeft elk type bedrijfssegment zijn eigen marktregio. Naast regionaal wordt ook kwalitatief onderscheid gemaakt. De reden hiervoor is dat elk segment zijn specifieke behoefte heeft qua kavelkenmerken en -omvang. Daarom is hierboven onderscheid gemaakt naar de vijf typen werkmilieus.

Toetsing en beoordeling plannen

De provincie beoordeelt bij een nieuw omgevingsplan of deze past binnen het provinciaal Omgevingsbeleid en geeft op basis hiervan advies aan de gemeente. De provincie stuurt met haar instrumentarium op behoud van het bestaande (plan)aanbod aan bedrijventerreinen.

Realiseren van concentratie en bundeling van nieuwe detailhandel primair in de centra van wijken, dorpen en steden.

De provincie hecht veel waarde aan vitale, krachtige en aantrekkelijke stads- en dorpscentra en wil om dat te bereiken de detailhandelsstructuur versterken door deze vooral kwalitatief te verbeteren en ook de bereikbaarheid en de beschikbaarheid van detailhandelsvoorzieningen te garanderen. Dit levert een belangrijke bijdrage aan het woon-, werk- en leefklimaat in Zuid-Holland. Detailhandel is nog steeds een belangrijk bezoekmotief voor centra, ondanks dat in veel gebieden het draagvlak voor winkels detailhandelsaanbod afneemt door overaanbod, veranderend consumentengedrag en demografische ontwikkelingen. Uitbreiding van aanbod is gelet op de transitie waar alle centra voor staan, echter niet meer de focus. Het gaat in de toekomst veel meer over het relevant houden van de totale centrumgebieden, waarbij voor een goede regionale afstemming en samenwerking het juiste (relevante) verzorgingsgebied belangrijk is. Tussen detailhandelsvoorzieningen onderling en met andere (maatschappelijke) voorzieningen ontstaat synergie en combinatiebezoek. Hierdoor functioneren de voorzieningen als geheel beter dan de som der delen. De provincie benut hiermee de kracht van detailhandel voor vitale, sterke en aantrekkelijke centra waardoor optimaal wordt bijgedragen aan een kwalitatief hoogwaardigere leefomgeving.

Aanpak Winkelgebieden

Met de Aanpak Winkelgebieden biedt de provincie gemeenten naast de ruimtelijke beleidskaders hulp en ondersteuning op gebied van kennisuitwisseling, verbeteren samenwerking, aanpak leegstand, herpositioneren en transformatie winkelgebieden. Deze aanpak bestaat onder andere uit:

- **Subsidieregeling planvorming detailhandel Zuid-Holland**
De subsidieregeling planvorming detailhandel Zuid-Holland is bedoeld om de kwaliteit en het functioneren van winkel- en centrumgebieden te optimaliseren. Gemeenten, winkeliers- en ondernemersverenigingen en stichtingen kunnen subsidie aanvragen voor activiteiten die zijn gericht op het verhogen en verbeteren van de onderlinge samenwerking van ondernemers en winkeliers, vooronderzoek voor het oprichten van een Bedrijven Investeringszone (BIZ), haalbaarheidsonderzoek om tot compactere winkelgebieden te komen en verspreid aanbod

te saneren of het laten opstellen van een sterkte-zwakte analyse voor een winkel- en centrumgebied. Daarnaast kan de subsidieregeling ingezet worden om meer uitvoerende activiteiten op het gebied van herontwikkeling en transformatie te organiseren.

- **Koopstromenonderzoek**
De provincie laat regelmatig, in 2021 in samenwerking met de provincies Noord-Holland, Utrecht, en Noord-Brabant koopstromenonderzoek (KSO) uitvoeren. Koopstromenonderzoek is een grootschalig consumentenonderzoek onder inwoners van de Randstad. De enquête brengt de kooporiëntatie (waar worden boodschappen gedaan, waar wordt gewinkeld, inclusief internetaankopen) en het koopgedrag (o.a. gebruikt vervoermiddel, koopfrequentie, beoordeling winkelgebieden, combinatiebezoek) van de bevolking in beeld. De provincie gebruikt de KSO-data voor de evaluatie, monitoring en aanpassing van het (ruimtelijk) detailhandelsbeleid, o.a. met betrekking tot de ontwikkelingsmogelijkheden en de detailhandelsstructuur. De KSO-data is voor iedereen beschikbaar. Naast de provincies wordt de KSO-data door gemeenten, regio's en marktpartijen gebruikt voor bijvoorbeeld de onderbouwing van lokaal en regionaal detailhandelsbeleid of vestigingsplaatskeuzes.
- **Professionalisering, samenwerking en kennisdeling**
De provincie wil samen met betrokken partijen in (middelgrote) steden werken aan levendige, vitale en aantrekkelijke centrumgebieden. Voor alle type centrumgebieden geldt dat ingrepen noodzakelijk kunnen zijn om tot een toekomstbestendige structuur te komen. Om daadwerkelijke sterke steden en dorpen te krijgen geldt dat de centrumfunctie in balans dient te zijn. Daarom ligt de focus op de volgende thema's:
 - versterken toekomst centra van (middelgrote centra) door pilotprojecten
 - Kennisdeling door middel van masterclasses en kennisplatforms
 - Stimuleren van transformatie door het aanbieden van financiële arrangementen
- **Kennisvorming- en deling**
De provincie ziet een toegevoegde waarde voor zichzelf bij kennisvorming en -deling op het terrein van detailhandel en bredere binnenstad aanpak. Uit diverse trajecten blijkt dat met name de kleine gemeenten minder goed geëquipeerd zijn om alle trends en ontwikkelingen te volgen en onvoldoende menskracht beschikbaar hebben om benodigde acties uit te voeren. In dit kader wordt ingezet op het breed toepasbaar maken van provinciaal geïnitieerde onderzoeken (DNA van de stad, stadslogistiek), organiseren van breed toegankelijke masterclasses en kennisbijeenkomsten en het opzetten van een monitor werklocaties. Zo zijn er twee platforms opgericht voor centrummanagers en ambtenaren EZ om de binnenstad aanpak zowel inhoudelijk als procesmatig te bespreken.
- **Regionale visies en programmering**
Het is wenselijk om detailhandelsontwikkelingen in een breder regionaal kader te kunnen plaatsen met afspraken over nieuwe ontwikkelingen maar ook bijvoorbeeld over het saneren van overaanbod. De provincie zet zich daarom in om regionale samenwerking en programmering op het gebied van detailhandel te stimuleren en levert een actieve bijdrage aan regio's die actief zijn op het gebied van visievorming en programmering. Elementen die daar onderdeel van kunnen uitmaken zijn het gebruik van actuele cijfers over aanbod en leegstand, regionale programmering, inventarisatie van kansrijke en kansarme centra, profielen per gemeente, nieuwe ontwikkelingen, schrappen (plan)aanbod en transformatie.

Subsidieregeling planvorming detailhandel Zuid-Holland

De subsidieregeling planvorming detailhandel Zuid-Holland is bedoeld om de kwaliteit en het functioneren van winkel- en centrumgebieden te optimaliseren. Gemeenten, (winkeliers- en ondernemers)verenigingen en stichtingen kunnen subsidie aanvragen voor activiteiten die zijn gericht op het verhogen en verbeteren van de onderlinge samenwerking van ondernemers en winkeliers, vooronderzoek voor het oprichten van een Bedrijven Investeringszone (BIZ), of bijvoorbeeld haalbaarheidsonderzoek om tot compactere winkelgebieden te komen, leegstand en verspreid aanbod tegen te gaan of vergroening te realiseren. Maar ook het laten opstellen van een sterkte-zwakte analyse voor een winkel- en centrumgebied is subsidiabel. Daarnaast kan de subsidieregeling ingezet worden om meer uitvoerende activiteiten op het gebied van herontwikkeling en transformatie te organiseren.

Koopstromenonderzoek

De provincie laat regelmatig, voor het laatst in 2025 in samenwerking met de provincies Noord-Holland en Utrecht, koopstromenonderzoek (KSO) uitvoeren. KSO is een grootschalig consumentenonderzoek onder inwoners van de Randstad. De enquête brengt de kooporiëntatie (waar worden

boodschappen gedaan, waar wordt gewinkeld, inclusief internetaankopen) en het koopgedrag (o.a. gebruikt vervoermiddel, koopfrequentie, beoordeling winkelgebieden, combinatiebezoek) van de bevolking in beeld. De provincie gebruikt de KSO-data voor de evaluatie, monitoring en aanpassing van het (ruimtelijk) detailhandelsbeleid, o.a. met betrekking tot de ontwikkelingsmogelijkheden en de detailhandelsstructuur. De KSO-data is voor iedereen beschikbaar. Naast de provincies wordt de KSO-data door gemeenten, regio's en marktpartijen gebruikt voor bijvoorbeeld de onderbouwing van lokaal en regionaal detailhandelsbeleid of vestigingsplaatskeuzes.

Professionalisering, samenwerking en kennisdeling

De provincie wil samen met betrokken partijen in (middelgrote) steden werken aan levendige, vitale en aantrekkelijke centrumgebieden. Voor alle type centrumgebieden geldt dat ingrepen noodzakelijk kunnen zijn om tot een toekomstbestendige structuur te komen. Om daadwerkelijke sterke steden en dorpen te krijgen geldt dat de centrumfunctie in balans dient te zijn. Daarom ligt de focus op de volgende thema's:

- versterken toekomst centra van (middelgrote centra) door pilotprojecten
- Kennisdeling door middel van masterclasses en kennisplatforms
- Stimuleren van transformatie door het aanbieden van financiële arrangementen

Kennisvorming- en deling

De provincie ziet een toegevoegde waarde voor zichzelf bij kennisvorming en -deling op het terrein van detailhandel en bredere binnenstad aanpak. Uit diverse trajecten blijkt dat met name de kleine gemeenten minder goed geëquipeerd zijn om alle trends en ontwikkelingen te volgen en onvoldoende menskracht beschikbaar hebben om benodigde acties uit te voeren. Daarom bieden wij een onafhankelijke ambassadeur winkelgebieden aan die gemeenten helpt met advies en om kernen en winkelgebieden vitaal te houden door hiervoor een aanpak en route te bepalen. In dit kader wordt ook ingezet op het breed toepasbaar maken van provinciaal geïnitieerde onderzoeken bijvoorbeeld stadslogistiek) en het organiseren van breed toegankelijke masterclasses en kennisbijeenkomsten. Zo zijn er twee platforms opgericht voor centrummanagers en ambtenaren EZ om de binnenstad aanpak zowel inhoudelijk als procesmatig te bespreken.

Lokale en regionale visies en programmering

Het is wenselijk om detailhandelsontwikkelingen in een breder lokaal en regionaal kader te kunnen plaatsen met afspraken over nieuwe ontwikkelingen maar ook bijvoorbeeld over het saneren van overaanbod. De provincie zet zich daarom in om lokale en regionale detailhandelsstructuurvisies en regionale samenwerking en programmering op het gebied van detailhandel te stimuleren en levert een actieve bijdrage aan gemeenten en regio's die actief zijn op het gebied van visievorming en programmering. Elementen die daar onderdeel van kunnen uitmaken zijn het gebruik van actuele cijfers over aanbod en leegstand, programmering, inventarisatie van kansrijke en kansarme centra, profielen per gemeente, nieuwe ontwikkelingen, schrappen (plan)aanbod en transformatie.

Overzicht provinciale detailhandelsstructuur, PDV- en GDV-locaties

Provinciale detailhandelsstructuur

In de Omgevingsvisie is op hoofdlijnen de provinciale detailhandelsstructuur (reguliere detailhandel) benoemd.

Het generieke beeld in het functioneren van de verschillende type centra is door de provincie vertaald in een ontwikkelingsperspectief voor de provinciale detailhandelsstructuur. Deze bestaat uit vier categorieën: 'te consolideren centra', 'te herpositioneren centra', 'te optimaliseren centra' en de 'overige centra'.

Deze vierdeling maakt het 'level playing field' herkenbaar. Hierdoor wordt duidelijk en inzichtelijk welke positie een centrum heeft in de provinciale detailhandelsstructuur en worden de gemaakte keuzes voor ontwikkelingsmogelijkheden (investerings, ruimtelijke toevoegingen en herstructureeringen/transformaties) daarbinnen helder. De bij deze categorisering behorende ontwikkelingsperspectieven luiden als volgt:

Te consolideren centra

De grote centra hebben over het algemeen een ruim aanbod aan detailhandelsvoorzieningen en bieden daarnaast een breder aanbod aan publieksvoorzieningen. Dit zorgt er voor dat deze centra, niet alleen voor de aankoop van (niet-dagelijkse) artikelen, maar ook om recreatief te winkelen en als 'dagje uit' veelal worden bezocht.

Het toekomstperspectief voor de 'te consolideren centra' is over het algemeen goed. Dit betekent echter niet dat deze centra niet voor opgaven staan. Om hun positie te consolideren kan sprake zijn van uitbreiding van het winkelaanbod, maar er zal ook zeker sprake zijn van transformatie van zwakkere winkellocaties. Het provinciale beleid richt zich op behoud en versterking van de (boven)regionale positie van deze centra waarbij het totaal aantal winkelvloeroppervlak niet toeneemt. De Ladder voor duurzame verstedelijking blijft hiervoor een belangrijk instrument.

Ontwikkelingen in deze centra moeten niet leiden tot onaanvaardbare leegstandseffecten in andere centra. Qua omvang, functioneren en verwacht toekomstperspectief onderscheiden de binnensteden van Rotterdam en Den Haag zich ten opzichte van de andere centra. Ook hebben deze twee centra een grote aantrekkingskracht op (inter)nationale bezoekers. De andere centra in deze categorie vervullen vooral een regionale functie. Nieuwe ontwikkelingen zouden ook bij dat profiel moeten passen.

De te consolideren centra van de provinciale detailhandelsstructuur bestaan uit 7 locaties:

- Internationale centra: Den Haag binnenstad en Rotterdam binnenstad;
- Nieuwe centra: Leidschendam The Mall of the Netherlands
- Historische binnensteden: Leiden centrum, Delft binnenstad, Dordrecht binnenstad en Gouda binnenstad.

- Internationale centra: Den Haag binnenstad en Rotterdam binnenstad;

- Nieuwe centra: Leidschendam The Mall of the Netherlands

- Historische binnensteden: Leiden centrum, Delft binnenstad, Dordrecht binnenstad en Gouda binnenstad.

Te herpositioneren centra

Deze centra zijn planmatig ontwikkeld en relatief sterk winkel georiënteerd. Ondanks hun omvang en kritische massa is door hun relatieve mono functionaliteit hun toekomstperspectief kwetsbaar in de huidige en toekomstige winkelmarkt. Deze centra zijn gebaat bij een bredere mix aan functies, afgestemd op de lokale behoefte. Uitbreiding van het winkelaanbod is in deze centra in principe niet aan de orde, tenzij er door woningbouw een substantiële toename van de bevolking te verwachten is.

Dit ontwikkelperspectief geldt voor Rijswijk in de Bogaard, Rotterdam Zuidplein en Alexandrium 1 en Stadshart Zoetermeer.

Te optimaliseren centra

De provincie heeft 34 centra als 'te optimaliseren centra' aangeduid. Deze centra nemen een prominente positie in binnen de structuur en zijn van groot belang voor de leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit. De omvang van het winkelaanbod in m2 in deze centra is de afgelopen jaren over het algemeen beperkt in omvang afgenomen en missen een kritische massa die juist de grotere steden aantrekkelijk maken voor aankoop van niet-dagelijkse artikelen. Het aantal winkels is daarentegen sterker afgenomen. Een belangrijke oorzaak voor deze afname is dat Internet een belangrijk aankoopkanaal is voor vooral niet-dagelijkse goederen. Branches die veelal op internet worden gekocht, zijn juist aanwezig in dit type centra en staan dus onder druk. Andere publieksfuncties zoals horeca en leisure zijn over het algemeen wat minder sterk vertegenwoordigd. Het gevolg is dat deze centra een minder grote koopkrachtoevloeiing realiseren en dat de bestedingen per m2 op een lager niveau liggen. De betreffende gemeenten hebben ook nagenoeg geen ontwikkelingsruimte voor nieuwe detailhandelontwikkelingen. De combinatie van deze factoren zorgt ervoor dat het (toekomstig) functioneren van deze groep centra onder druk staat. Detailhandel is een belangrijke drager voor de aantrekkelijkheid en levendigheid van deze centra. Doordat de functie van detailhandel in deze centra terugloopt, dreigt ook de vitaliteit en aantrekkelijkheid, en daarmee de sociaalmaatschappelijke functie van deze centra terug te lopen. De belangrijkste (ruimtelijke) opgaven liggen voor alle betrokken partijen (overheden en markt) dan ook bij deze categorie centra. Het winkelbestand in deze centra zou daarom bij voorkeur niet moeten uitbreiden, zich primair moeten richten op de eigen bewoners en geen of heel beperkte regionale ambities nastreven. Mocht het eigen inwonertal in

aanzienlijke mate toenemen, dan kan het winkelaanbod hierop afgestemd worden. Soms kan ook intensivering op een plek aan de orde zijn, gevolgd door sanering of transformatie elders. Een belangrijke opgave ligt in het terugdringen van winkelleegstand, o.a. door transformatie naar andere functies. Toevoeging van andere publieksfuncties, zowel maatschappelijk als commercieel van aard, kan de aantrekkelijkheid van deze centra verhogen. Het gaat hierbij om een maatwerkopgave per centrum.

Overige centra

De overige centra (circa 450 centra, en niet specifiek benoemd) vervullen een lokale functie, zijn belangrijk voor de bereikbaarheid van het dagelijks aanbod en hebben een meerwaarde voor de leefbaarheid van kleine kernen, wijken en buurten. Het toekomstperspectief is divers: sommige centra functioneren goed, andere centra komen in aanmerking voor een facelift, herprofilering, (gedeeltelijke) transformatie of samenvoeging. Voor deze categorie centra kan eventuele beperkte groei van het winkeloppervlak aan de orde zijn om de dynamiek in de dagelijkse sector te faciliteren. Beperkte groei van het aanbod in de overige centra is ook mogelijk indien dit aanbod geen gelijke tred houdt met een sterke bevolkingsgroei die recent heeft plaatsgevonden, of aanstaande is, bij achterstand in het voorzieningenniveau of bij feitelijke en planologische saldering van aanwezige detailhandel uit hetzelfde verzorgingsgebied. Indien het draagvlak van een verzorgingsgebied te klein is voor een compleet winkelcentrum, kan een supermarkt de functie van centrale aankoopplaats vervullen.

Herallocatie overig centrum

Een winkelconcentratie kan op een andere centrale en goed bereikbare locatie binnen hetzelfde verzorgingsgebied geacommodeerd worden indien bij de achterblijvende locatie sprake is van sanering van detailhandel. Hier zou sprake van kunnen zijn op het moment dat meerdere locaties worden samengevoegd op een nieuwe locatie of bij opheffing en verplaatsing van een slecht functionerende aankoopplaats. Herallocatie zal in de praktijk alleen aan de orde zijn bij 'overige centra'. Er gelden wel een aantal voorwaarden. Voor de achterblijvende locatie dient er zicht te zijn op zowel feitelijke als planologische sanering van detailhandel. Indien er als gevolg van de verplaatsing bovengemeentelijke effecten optreden, of er is per saldo sprake van een toename van het winkelareaal, gelden dezelfde toelichtingsvereisten voor het omgevingsplan zoals beschreven onder 'toelaatbaarheid nieuwe ontwikkelingen'.

Dagelijks aanbod (supermarkt) buiten winkelconcentratie in kleine kern

Leefbaarheid in en van kleine kernen hangt in veel gevallen samen met de beschikbaarheid en bereikbaarheid van dagelijks winkelaanbod. In deze sector zien de provincie een tendens naar schaalvergroting van supermarkten. In sommige gevallen zal het echter niet mogelijk zijn een toekomstbestendige supermarkt in een winkelconcentratie van een kleine kern onder te brengen omdat er geen geschikte ruimte te vinden is voor de benodigde omvang van de supermarkt. Via lokaal maatwerk wordt daarom de mogelijkheid geboden voor de vestiging of uitbreiding van een toekomstbestendige supermarkt in een kleine kern net buiten het winkelconcentratiegebied. Er moet dan aangetoond worden dat de supermarkt niet in of aansluitend aan het winkelconcentratiegebied gerealiseerd kan worden. Ook dient aangetoond te worden dat de leefbaarheid in de kern onder druk staat vanwege het ontbreken van een toekomstbestendige supermarkt. De omvang van het totale aanbod aan dagelijkse goederen dient wel in overeenstemming te zijn met het draagvlak van het verzorgingsgebied (de kleine kern) en er dienen geen (blijvende) negatieve effecten op te treden op de bestaande detailhandelsstructuur.

PDV-locaties voor woongerelateerde detailhandel

Naast de reguliere detailhandelsstructuur zijn er zijn 31 opvanglocaties aangewezen waar zich grootschalige detailhandel in meubelen (inclusief in ondergeschikte mate woninginrichting) en detailhandel in keukens, badkamers, vloerbedekking, parket, zonwering en jacuzzi's kan vestigen. Deze zogenaamde PDV-locaties (Perifere Detailhandels Vestigingen) zijn aangeduid in de Omgevingsverordening en benoemd in onderstaande tabel. De PDV-locaties verschillen nogal in functioneren en verschijningsvorm. Een aantal van deze locaties heeft een regionale aantrekkingskracht en andere bedienen vooral een lokale markt. Sommige zijn als 'woonboulevard' ontwikkeld en vormen een stedenbouwkundig geheel. Andere locaties zijn in feite gemengde bedrijventerreinen waar woongerelateerde detailhandel zich heeft gevestigd. Er is in Zuid-Holland een overschot aan woongerelateerde detailhandel waardoor veel PDV-locaties niet optimaal functioneren. Voor de meeste PDV-locaties is kwantitatieve versterking daarom niet gewenst.

PDV-locaties *PDV-locaties*

Haaglanden *Haaglanden*

- Den Haag Megastores
- Delft Ikea
- Delft Leeuwestein
- Naaldwijk Industriestraat
- Zoetermeer Woonhart

• Den Haag Megastores

• Delft Ikea

• Delft Leeuwestein

• Naaldwijk Industriestraat

• Zoetermeer Woonhart

Rijnmond *Rijnmond*

- Rotterdam Alexandrium 3
- Capelle aan den IJssel Hoofdweg (Capelle XL)
- Stadionweg Rotterdam
- Barendrecht Reijerwaard / Cornelisland
- Spijkenisse Kolkplein
- Hellevoetsluis Moerman
- Maassluis Electraweg
- Ridderkerk Donkersloot
- Rotterdam Marconiplein
- Vlaardingen Hoogstad
- Barendrecht Vaanpark
- Spijkenisse Schiekamp

• Rotterdam Alexandrium 3

• Capelle aan den IJssel Hoofdweg (Capelle XL)

• Stadionweg Rotterdam

• Barendrecht Reijerwaard / Cornelisland

• Spijkenisse Kolkplein

• Hellevoetsluis Moerman

• Maassluis Electraweg

• Ridderkerk Donkersloot

• Rotterdam Marconiplein

• Vlaardingen Hoogstad

• Barendrecht Vaanpark

• Spijkenisse Schiekamp

Zuid-Holland Zuid

- Sliedrecht Nijverwaard
- Oud-Beijerland de Bosschen
- Dordrecht Mijlweg
- Gorinchem Spijksedijk
- Middelharnis
- Numansdorp
- Strijen Woonstrada

• Sliedrecht Nijverwaard

• Oud-Beijerland de Bosschen

• Dordrecht Mijlweg

• Gorinchem Spijksedijk

• Middelharnis

• Numansdorp

• Strijen Woonstrada

Holland Rijnland

- Alphen aan den Rijn Euromarkt
- Leiden Lammenschansweg
- Leiderdorp Baanderij
- Leiderdorp Meubelplein
- Zoeterwoude/Hazerswoude Rijnkeboulevard
- Katwijk 't Heen

• Alphen aan den Rijn Euromarkt

• Leiden Lammenschansweg

• Leiderdorp Baanderij

• Leiderdorp Meubelplein

• Zoeterwoude/Hazerswoude Rijnkeboulevard

• Katwijk 't Heen

Midden Holland

- Goudse Poort

• Goudse Poort

GDV-locaties: Megastores en Alexandrium 2 *GDV-locaties*

In Zuid-Holland zijn twee locaties voor Grootschalige Detailhandels Vestigingen (GDV) aangewezen: Alexandrium II en een deel van Haaglanden Megastores. Een GDV-locatie heeft meerdere grootschalige vestigingen, waarbij de branchebeperkingen van het perifere detailhandelsbeleid niet gelden. In de jaren 90 ontstond behoefte om goed bereikbare locaties buiten de bestaande centra aan te wijzen voor grootschalige detailhandel zonder branchebeperkingen. Door de forse toename in online bestedingen en de afname van het aantal winkels en vloeroppervlak, is de behoefte aan dit soort locaties sterk afgenomen. De provincie gaat nu juist uit van behoud en versterking van de bestaande ruimtelijke detailhandelsstructuur en handhaaft het aantal GDV-locaties in Zuid-Holland daarom tot de bestaande twee. Er is op dit moment geen aanleiding om beleid en regels voor de GDV-locaties aan te passen.

Een locatie voor Grootschalige Detailhandels Vestiging (GDV-locatie) heeft meerdere grootschalige vestigingen, waarbij de branchebeperkingen van het perifere detailhandelsbeleid niet gelden. In de jaren 90 ontstond behoefte om goed bereikbare locaties buiten de bestaande centra aan te wijzen voor grootschalige detailhandel zonder branchebeperkingen. In Zuid-Holland zijn in het verleden Alexandrium 2 en een deel van Megastores als GDV-locatie gerealiseerd. Door onder meer de forse toename in online bestedingen en de afname van het aantal winkels en vloeroppervlak, is de behoefte aan dit soort locaties sterk afgenomen. De provincie gaat nu juist uit van behoud en versterking van de bestaande provinciale detailhandelsstructuur (reguliere detailhandel) in de bestaande centra. Bij transformatie van een of beide GDV-locaties, zullen gezien de prioriteit die ligt bij de provinciale detailhandelsstructuur, geen alternatieve GDV-locatie(s) mogelijk worden gemaakt.

In Bijlage IX (onderdeel C) van de Omgevingsverordening is een tabel opgenomen waarin duidelijk wordt welke centra tot welk type centra van de provinciale detailhandelsstructuur behoort.

Functioneren detailhandelsstructuur

Het functioneren van de detailhandelsstructuur staat op onderdelen onder druk. Er zijn echter ook locaties en gebieden waar de detailhandel op dit moment goed functioneert en kansen bestaan voor versterking. De provincie heeft inzicht gegeven in de ontwikkelingsmogelijkheden voor de detailhandel in Zuid-Holland, door een berekening te maken die dit indicatief in beeld brengt. Hiervoor is mede data uit het Koopstromenonderzoek 2025 gebruikt.

Tabel: Kwantitatieve ontwikkelingsmogelijkheden op sub regionale schaal tot 2030 in winkelvloeroppervlak (wvo).

Momentopname 24 mei 2022.

Regio	Indicatieve uitbreidingsruimte in m2 wvo in 2030 voor realisatie van plannen (incl. toeristische bestedingen)				Harde en zachte plannen in m2 wvo		Indicatieve uitbreidingsruimte in m2 wvo in 2030 na realisatie harde en zachte plannen	
	Dagelijks	Niet dagelijks	... waarvan		Dagelijks	Niet dagelijks	Dagelijks	Niet dagelijks
			Mode & Luxe	Vrije Tijd				
Rijnstreek	-1.800	-1.750	-3.900	7.350	5.450	10.400	-7.250	-12.150
Leidse regio	-1.550	-32.750	-17.000	6.900	16.650	56.200	-18.200	-88.950
Duin- en Bollenstreek	-6.300	-36.750	-12.950	2.900	1.600	1.600	-7.900	-38.350
Holland Rijnland	-9.650	-71.250	-33.800	17.100	23.700	68.200	-33.350	-139.450
Midden Holland	-250	-28750	-9.850	3.300	6.140	1.300	-6.390	-30.050
Drechtsteden	-12.300	-43.000	-22.400	7.550	7.500	71.600	-19.800	-114.600
Hoekse Waard	-2.100	-22.750	-9.900	3.150	1.100	3.100	-3.200	-25.850
Alblasserwaard	-1.500	-15.250	-8.200	2.100	0	0	-1.500	-15.250
Goeree Overflakkee	-3.650	-16.250	-4100	1.150	0	0	-3.650	-16.250
Zuid-Holland Zuid	-19.600	-97.250	-44.700	13.950	8.550	74.700	-28.150	-171.950
Regio Rotterdam	-42.900	46.250	-73.400	52.200	48.450	38.950	-91.350	7.300
Haaglanden	14.100	232.250	-27800	54800	30.450	26.050	-16.350	206.200
MRDH	-28.850	278.500	-101.200	107.000	78.900	65.000	-107.750	213.500
Zuid-Holland	-58.350	81.500	-189.550	141.350	117.300	209.200	-175.640	-127.950

Tabel Kwantitatieve ontwikkelingsmogelijkheden op subregionale schaal tot 2035 in winkelvloeroppervlak (wvo)a

Regio	Indicatieve uitbreidingsruimte in m2 wvo in 2035 voor realisatie van plannen (incl. toeristische bestedingen)			Harde en zachte plannen in m2 wvo		Indicatieve uitbreidingsruimte in m2 wvo in na realisatie harde en zachte plannen 2035	
	Dagelijks	Niet dagelijks	Mode	Dagelijks	Niet dagelijks	Dagelijks	Niet dagelijks
<i>Rijnstreek</i>	2600	24.100	-3.550	4.450	2.815	-1.850	21.285
<i>Leidse regio</i>	8.200	6.600	2.800	5.940	27.680	2.260	-21.080
<i>Duin- en Bollenstreek</i>	350	-12.150	-6.250	1.600	1.600	-1.250	-13.750
Holland Rijnland	11.150	18.500	-6.950	11.990	32.095	-840	-13.595
Midden Holland	4.050	1.950	-4.600	6.140	2.790	-2.090	-840
<i>Drechtsteden</i>	-7.700	-20.750	-13.250	4.295	70.830	-11.995	-91.580
<i>Hoekse Waard</i>	-1.300	-26.800	-12.700	1.300	3.120	-2.600	-29.920
<i>Alblasserwaard</i>	1.350	-12.300	-6.200	1.000	0	350	-12.300
<i>Goeree Overflakkee</i>	-3.150	-15.600	-4.600	500	0	-3.650	-15.600
Zuid-Holland Zuid	-10.850	-75.450	-36.750	7.095	73.950	-17.945	-149.750
<i>Regio Rotterdam</i>	-15.050	142.700	-19.850	38.150	37.743	-53.200	104.957
<i>Haaglanden</i>	25.800	344.850	25.200	23.900	40.580	1.900	304.270
MRDH	10.700	487.550	5.400	62.050	78.323	-51.350	409.227
Zuid-Holland	15.100	432.600	-42.900	87.275	187.158	-72.175	245.442

a door afrondingen kunnen de totalen afwijken van de optelling van de cijfers in deze tabel

Bovenstaande tabel laat de kwantitatieve ontwikkelingsmogelijkheden (exclusief huidige leegstand) tot ~~2030~~ 2035 op sub regionale schaal zien. Het betreft modelmatige marktruimteberekeningen op basis van een aantal traceerbare cijfers/bronnen (huidige uitgangspunten: huidige aanbod, vraag, koopstromen, kooporiëntaties, omzetcijfers, marktaandeel online) en modelmatige aannames voor de toekomst (bevolkingsprognose online bevolkingsprognose, marktaandeel online, economisch functioneren en inkomensniveau). Het model houdt bewust geen rekening met beleidsmatige ambities, keuzes of ingrepen (beleidsneutraal).

De tabel is bedoeld om kwantitatief gevoel te krijgen wat het doorzetten van een aantal ontwikkelingen betekent voor de kwalitatieve en ruimtelijke provinciale beleidsopgave in centrumgebieden en daarbuiten. De tabel heeft niet als doel als 'norm' te dienen voor de lokale haalbaarheid van bepaalde detailhandelsontwikkelingen. Op basis van specifieke lokale omstandigheden zou voor een specifieke branche of winkel een meer locatie-specifieke berekening of afweging kunnen worden gemaakt. Daarbij dient echter wel steeds kritisch te worden gekeken naar de uitgangspunten om te voorkomen dat men zich rijk rekent en rekening wordt gehouden met (verdrings)effecten elders.

Deze tabel maakt duidelijk dat in de dagelijkse sector (levensmiddelen en persoonlijke verzorging) voor uitvoering van de harde en zachte plannen er een overaanbod is voor dagelijks winkelaanbod. Alleen in het sterk verstedelijkte gebied van de MRDH is er beperkte uitbreidingsruimte mogelijk. De uitbreidingsruimte is voor een groot deel gebaseerd op de toename van het aantal inwoners in 2030 en het effect van het online boodschappen doen.

De niet-dagelijkse sector (mode & luxe, vrije tijd, in en om het huis, overig) laat een wisselend beeld zien, zowel tussen regio's als productgroepen. In totaal is er nu voor uitvoering van plannen een uitbreidingsruimte van 81.500 m² wvo op provinciale schaal. De uitbreidingsruimte is ten opzichte van 2018 met zo'n 60.000 m² toegenomen. Ook hier is deze uitbreidingsruimte gebaseerd op een verwachte toename van de bevolking (+7,5%) tot 2030. Als deze toename niet van de grond komt, is er geen ruimte voor uitbreidingsruimte.

Deze tabel geeft een wisselend beeld voor de dagelijkse sector (levensmiddelen en persoonlijke verzorging). Voor uitvoering van de harde en zachte plannen bestaat er tot 2035 een ontwikkelingsruimte van ruim 15.000 m² op provinciaal niveau. Die situatie is redelijk in balans. Voor de (deel)regio's Zuid-Holland Zuid en Rotterdam is er geen ontwikkelingsruimte. Na eventuele realisatie van bestaande plannen ontstaat bijna overal een overaanbod, met uitzondering van Alblasserwaard en Haaglanden.

De niet-dagelijkse sector (mode & luxe, vrije tijd, in en om het huis, overig) laat ook een wisselend beeld zien. Op basis van de beschreven uitgangspunten is er voor uitvoering van plannen een uitbreidingsruimte van 13 % op provinciale schaal tot 2035, mede als gevolg van een verwachte bevolkingstoename van 5,5%. Ook regionale verschillen spelen een rol, zoals een relatief laag aanbod aan volumineuze woonwinkelmeters in Haaglanden.

De totale niet-dagelijkse sector omvat veel verschillende branches, die zowel in centra of meer perifeer zijn gelegen. Als alleen voor de modesector gerekend wordt, die veelal in de reguliere centra is te vinden, ontstaat een ander beeld. Er is dan in bijna alle (deel)regio's tot 2035 een overaanbod aanwezig.

Daarnaast is er nog een planvoorraad van bijna ~~330.000 m²~~ 187.000 m² wvo. Na uitvoering van harde en zachte plannen laat alleen de regio MRDH en de deelregio Rijnstreek nog een positieve ontwikkelingsruimte zien tot ~~2030~~ 2035, voor niet-dagelijkse artikelen. In de overige gebieden is dan sprake van overaanbod ~~voor alle productgroepen~~.

Het gegeven dat momenteel in sommige regio's voor sommige ~~branche~~ branches ontwikkelingsruimte aanwezig is, wil niet wil zeggen dat het locatiebeleid voor detailhandel niet van toepassing is. Toevoeging van detailhandel dient plaats te vinden op de juiste plek, in beginsel in de centra zodat er synergievoordelen behaald kunnen worden door geclusterd aanbod om deze gebieden en de kernen te versterken.

De landelijk veelgebruikte marktruimteberekening laat soms ontwikkelingsruimte zien waar dat niet altijd in overeenstemming lijkt met de praktijk, met name voor de niet-dagelijkse sector: een trend van afname van aantal winkels en winkelvloeroppervlakte. De provincie gaat daarom het gesprek aan met deskundigen om te bezien of wellicht aanpassing van de rekenmethode nodig is.

Toelaatbaarheid nieuwe ontwikkelingen, zowel binnen als buiten de centra

Aan nieuwe detailhandelsontwikkelingen verbindt de provincie voorwaarden op het gebied van toelaatbaarheid. Ontwikkelingen die met nieuwe detailhandel gepaard, moeten in de toelichting op het omgevingsplan onderbouwd worden via de ladder voor duurzame verstedelijking. Daarnaast moet o.a. inzicht gegeven worden in de eventuele toename van de leegstand, de gevolgen voor de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid in het verzorgingsgebied, ontwrichting van het voorzieningen-niveau alsmede eventuele mogelijkheden voor saldering.

Daarnaast kan een advies van de Adviescommissie Detailhandel Zuid-Holland nodig zijn. Dit advies is nodig bij nieuwe ontwikkelingen binnen de centra vanaf 2000 m² bruto vloeroppervlak (binnensteden Rotterdam en Den Haag vanaf 4000 m² bruto vloeroppervlak) en buiten de centra vanaf 1000 m² bruto vloeroppervlak. De adviescommissie valideert objectief de onderbouwing van de nieuwe detailhandelsontwikkeling. Het gaat dan om de (regionale) kwantitatieve en kwalitatieve behoefte en de ruimtelijke effecten van de nieuwe detailhandel (zoals woon- en leefklimaat, ruimtelijke kwaliteit en leegstand).

Regionale afstemming

Vanwege de mogelijke bovenlokale ruimtelijke effecten van grootschalige detailhandelsontwikkelingen, vindt de provincie het van belang dat nieuwe grootschalige ontwikkelingen in regionaal verband worden afgestemd. Hierbij dienen gemeenten het ruimtelijk relevante verzorgingsgebied in kaart te brengen. Binnen dit verzorgingsgebied dient dan inzichtelijk gemaakt te worden in welke gemeenten ruimtelijke effecten op zouden kunnen treden als gevolg van de nieuwe ontwikkeling en met welke gemeenten hier dan afstemming over plaats zou moeten vinden. De Adviescommissie Detailhandel kan hierbij een advies uitbrengen over de door gemeenten in kaart gebrachte ruimtelijk relevante verzorgingsgebieden. De provincie beoordeelt vervolgens de toelichting op het omgevingsplan waarin de uitkomsten ~~van deze regionale afstemming zijn opgenomen.~~

Realiseren juiste kantoor op de juiste plek

De provincie Zuid-Holland streeft naar voldoende kantoren in Zuid-Holland waarbij vraag en aanbod in balans zijn. Het is belangrijk dat de kantoren van de goede kwaliteit zijn. Ook moeten de kantoren op de juiste locatie staan of op een juiste locatie komen te staan. Dit vraagt aan de ene kant om een aantal sterke kantorencusters. Aan de andere kant vraagt het om (beperkte) ruimte voor kleine kantoren in een lokaal gebied. Met sturing via ruimtelijk beleid (bv. Omgevingsverordening en kantorenstructuur), regionale afstemming (bv. regionale kantorenvisies), monitoring (bv. behoefte-raming, kwalitatieve monitor en dashboard), en onderzoek en kennisdeling werkt de provincie naar een goede kwantitatieve en kwalitatieve match van vraag en (plan- en bestaand) aanbod. Ook gaat de provincie ongewenste nieuwbouw tegen door omgevingsplannen te beoordelen. Hiermee streeft de provincie naar een welvarend Zuid-Holland met voldoende toekomstbestendige ruimte voor ondernemen ten behoeve van een toekomstbestendig economisch vestigingsklimaat.

Nieuwe kantorenontwikkelingen concentreren zich bij voorkeur op toplocaties (centrum Rotterdam en centrum Den Haag) en scienceparken. Daarnaast is er een opgave om kantoren te reduceren (zowel fysiek als qua plancapaciteit) op minder kansrijke locaties en wordt waar mogelijk de transformatie van leegstaande kantoren naar andere functies (wonen) mogelijk gemaakt.

Provinciale Kantorenstructuur

De provincie hanteert onderstaande hoofdstructuur voor kantoren. Deze hoofdstructuur is gebaseerd op de 'behoefte-raming kantoorruimte provincie Zuid-Holland' uit 2018 en is geactualiseerd naar aanleiding van de behoefte-raming kantoorruimte provincie Zuid-Holland uit 2023. Het saldo per gemeente voor nieuwbouwvraag-ramingen kantoren hebben betrekking op de tijdsperiode 2023-2035. De strategie dient binnen de kaders van de meest recente behoefte-raming kantoren te zijn (bijlagen VIII t/m XIII behoefte-raming kantoren 2023).

Locaties	Reikwijdte	Strategie (binnen kader meest recente behoefte-raming kantoren)
Grootstedelijke toplocaties / centrumlocaties Den Haag CID (Nieuw Centraal, Nieuw Centrum, Beatrixkwartier, Utrechtsebaan, Nieuw-Laakhaven HS en binnenstad) Rotterdam CBD (Central District, incl. Centrum – Blaak).	<u>(Inter)nationaal:</u> Grootstedelijke toplocaties (eersteklas, moderne kantoorlocaties in het topsegment) aangevuld met direct omliggende centrumlocaties in Rotterdam en Den Haag. Hier zijn meerdere (inter)nationale hoofdkantoren te vinden CID Den Haag en CBD Rotterdam zijn zeer dominant binnen de provinciale kantorenmarkt qua omvang en opnamevolume. Op deze locaties bevinden zich bovendien meerdere (inter)nationale hoofdkantoren.	Groei
OV-knooppuntlocaties en centrum/(intercity)stationslocaties <u>(Beperkte) Groei op:</u> Leiden Centraal (en (deel) binnenstad), Rotterdam Alexander, Kop van Zuid (Rotterdam). Spoorzone Delft (en (deel) binnenstad). Spoorzone Gouda (en (deel) binnenstad) <u>Behoud of afname op:</u> Dordrecht stationsomgeving (en (deel) binnenstad),	<u>Provinciaal:</u> Het gaat hier om OV-knooppuntlocaties die zowel per intercity én per auto uitstekend bereikbaar zijn (<5 min snelweg) en multifunctionaliteit (mix van functies, incl. voorzieningen). Daarnaast betreft het centrum/(intercity)stationslocaties in de grotere kantoorgemeenten in Zuid-Holland. Feitelijk gaat het daarmee om locaties, die na de grootstedelijke toplocaties in	Afname en/of behoud, én beperkte groei op enkele locaties

Alphen aan den Rijn stationsomgeving, Schiedam stationsomgeving	Den Haag en Rotterdam, de meeste toekomstpotentie hebben. De kwaliteit en het onderscheidend vermogen van deze locaties is dan ook bovengemiddeld.	
Snelweglocaties, ov-knooppuntlocaties en overige , zoals Brainpark (Rotterdam), Fascinatio (Capelle aan den IJssel), Vijfsluizen (Vlaardingen), Amstelwijck (Dordrecht), Plaspoelpolder (Rijswijk), Rokkeveen Campus / Afrikaweg-Boerhaavelaan (Zoetermeer), Meerburgpolder (Zoeterwoude), Stationsomgeving Zwijndrecht, Bleizo (Lansingerland), Vierzicht (Leiderdorp), Stationsgebied Gorinchem, Stationspark (Sliedrecht) et cetera.	Regionaal: Het gaat om snelweglocaties, ov-knooppuntlocaties (zonder intercity bereikbaarheid) en overige locaties met een gemeentegrens overschrijdend profiel. Gemiddeld genomen zijn op deze locaties vooral bedrijven met een regionale reikwijdte gevestigd. Daarbij gaat het om een mix van kleinschalige en (middel)grote eindgebruikers (vaak in een multi-tenant omgeving). Deze locaties kenmerken zich momenteel veelal door bovengemiddelde leegstand, beperkte multifunctionaliteit en/of zijn terug te vinden in gemeenten met een beperkte kantorenvoorraad. Het onderscheidend vermogen van deze locaties is vaak beperkt.	Fors verdunnen (afname planaanbod én bestaand aanbod)
Kleinschalige kantoorruimte (in omgevingsplannen) in kleinere kantoorgemeenten en/of op bedrijventerreinen.	Lokaal: In deze categorie vinden we vooral kantoorgebruikers met een gemiddeld lokale reikwijdte. Het gaat vaak om kleinere (of middelgrote) eindgebruikers op bedrijventerreinen of in de kleinere kantoorgemeenten.	Verdunnen met ruimte voor lokaal maatwerk

Voor bijzondere locaties die geen onderdeel uitmaken van de reguliere kantorenmarkt zoals science locaties (Bio Science Park (Leiden), TU Delft Campus Zuid (Delft), Estec en Space Business Park (Noordwijk) en Erasmus Hoboken en Woudenstein (Rotterdam), Internationale Zone en (Oude) Waalsdorperweg (Den Haag) en World Horti Center (Westland), wordt geadviseerd vooral te kijken naar de groei-ontwikkeling in combinatie met de specifieke functies/doelgroepen voor deze locaties. Ze opereren veelal op (inter)nationale schaal en passen daarmee in de top van de kantorenstructuur. Bedrijfskantoren (solitaire kantoorpanden op bedrijventerreinen) maken wel onderdeel uit van de behoefte-eraming, maar niet van de structuur voor de reguliere kantorenmarkt.

De bovenstaande tabel betekent niet dat harde plancapaciteit op de snelweglocaties, ov-knooppuntlocaties en overige en de kleinschalige kantoorruimte niet meer gerealiseerd kan worden. Omgevingsplannen kunnen worden uitgevoerd. Aanpassing daarvan is pas aan de orde indien de locaties niet zijn opgenomen in een actuele regionale visie die is aanvaard door Gedeputeerde Staten.

Nieuwbouwvraagstukken kantoren

RUIMTEBEHOEFTE ¹	JAAR	OPNAME ²	UITBREIDING ³		VERVANGING ³
			Min	Max	
Zuid-Holland	2030	355.600	252.200	328.400	811.900
	2035	370.900	421.900	551.700	1.284.600
	2040	391.500	493.100	645.500	1.750.900
Holland Rijnland	2030	40.400	39.200	49.300	83.200
	2035	42.200	58.600	74.500	130.900
	2040	44.400	67.000	85.200	177.100
Midden-Holland	2030	9.800	11.200	13.700	30.600
	2035	10.200	15.800	19.800	49.300
	2040	10.800	17.800	22.500	68.500
MRDH	2030	290.500	178.800	238.200	655.200
	2035	303.000	316.900	421.300	1.037.500
	2040	320.000	374.800	497.900	1.413.600
Haagse regio	2030	128.800	99.900	127.300	325.500
	2035	134.300	161.000	208.400	524.100
	2040	141.900	186.800	242.400	725.000
Rotterdamse regio	2030	161.700	78.900	110.900	329.700
	2035	168.700	155.900	212.900	513.400
	2040	178.100	188.000	255.500	688.600
Zuid-Holland Zuid	2030	14.900	23.000	27.200	42.900
	2035	15.500	30.600	36.100	66.900
	2040	16.300	33.500	39.900	91.700

¹ Meer uitgebreide inzichten inclusief de gewenste voorraadontwikkeling zijn opgenomen in [Bijlage VIII](#).

² Betreft de geprognoseerde kantorenopname voor het aangegeven jaar, in m² v.v.o.

³ Betreft de *cumulatieve* ruimtebehoefte voor het aangegeven jaar en alle voorgaande jaren beginnend bij 2023, in m² v.v.o.

- De uitbreidingsvraag is gebaseerd op de benoemde model-leegstand. Een negatieve uitbreiding duidt op onttrekking van voorraad.
- De vervangingsvraag is gebaseerd op de gemiddelde locatiekwaliteit van de kantorenopname voor de betreffende regio.

De cijfers in de bovenstaande tabel zijn de cijfers per regio voor uitbreidingsvraag en vervangingsvraag met een minimaal en maximaal scenario. Deze scenario's zijn voornamelijk gebaseerd op trends en ontwikkelingen waarbij de verwachte kantoor quotiënt (kantoorruimte per werkzame persoon) een belangrijk rol speelt. Door de grote invloed van deze quotiënt op de ruimtebehoefte is er continue monitoring van de provincie naar welke richting de kantorenmarkt beweegt. In deze methode is gekozen voor een hoofdstructuur, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen verschillende locaties en daar bijhorende strategieën.

Regionale kantorenvisies

Met regionale visies voor kantoren stemmen gemeenten in regionaal verband het planaanbod af op de vraag. De schaal van deze regionale visies is afgestemd op de markt voor de desbetreffende functie. De provincie is betrokken bij de totstandkoming van deze visies en committeert zich aan de afspraken in de door haar aanvaarde regionale visies. Het is gewenst de regionale visies actueel te houden.

De regio's, gemeenten, experts en andere partners zijn in het voortraject nauw betrokken geweest bij het opstellen van nieuwe behoefteramingen kantoren, die door Gedeputeerde Staten zijn vastgesteld. Vervolgens heeft Gedeputeerde Staten de uitvraag aan de regio's voor 'actualisatie regionale kantorenvisies' vastgesteld. In deze uitvraag staan behoefteramingcijfers per gemeente en de regio. De provincie acht het wenselijk dat regionale visies voor kantoren afgestemd worden op deze behoefteramingen. Aanvullend kan het Programma ruimte ook kwalitatieve- en locatiecriteria formuleren als uitgangspunten voor de regionale visies. In de uitvraag aan de regio's heeft de provincie Zuid-Holland de regio's gevraagd om in te gaan op:

1. Visie op kwaliteit en kwantiteit van de bestaande kantorenvorraad, inclusief aanpak leegstand

2. Gevolgen van de visie op de bestaande kantorenvoorraad voor toekomstige kwaliteit en kwantiteit en benodigde plancapaciteit, met inachtneming van het kwantitatieve kader zoals opgenomen in de Behoefteraming kantoren Zuid-Holland (Cushman & Wakefield, 2023)
3. Speciale kantorenlocaties vanuit ruimtelijk beleid
4. Visie op duurzaamheid (bijvoorbeeld energieverbruik van kantoren).

De provincie heeft een verwijzing naar de Ladder voor duurzame verstedelijking opgenomen in de Verordening ruimte. De onderbouwing conform de Ladder voor duurzame verstedelijking vormt een belangrijk uitgangspunt bij het opstellen van regionale visies. Als het plan qua regionale behoefte past in een actuele regionale visie die de instemming heeft van Gedeputeerde Staten, kan daarnaar worden verwezen bij de beschrijving van de behoefte als bedoeld in de Ladder voor duurzame verstedelijking. Gedeputeerde Staten kunnen bij de aanvaarding van een regionale visie aangeven in hoeverre de Ladder voor duurzame verstedelijking op regionaal niveau volgens de provincie geheel of gedeeltelijk is doorlopen. Naast het toepassen van de Ladder voor duurzame verstedelijking wil de provincie de ruimte beter benutten door in te zetten op transformeren, herstructureren en verdichten bij voorkeur binnen de invloed gebieden van de stations en haltes van Stedenbaan.

De provincie hanteert een vijfjaarstermijn voor de actualisatie van de regionale kantorenvisies. Op dit moment heeft Gedeputeerde de geactualiseerde regionale kantorenvisies van alle regio's aanvaard tot 1 juli 2025.

Heroverwegen van onbenutte plancapaciteit

De gemeenten zijn verantwoordelijk voor het verwerken van de regionale visie wonen, kantoren, bedrijventerreinen en –indien van toepassing – detailhandel. De provincie gaat er voorsommig van uit dat de samenwerkende gemeenten zelf hun verantwoordelijkheid nemen en zo nodig bestaande plancapaciteit voor stedelijke ontwikkelingen die niet (langer) in overeenstemming is met een regionale visie, zullen weg- of herbestemmen. In het overleg met gemeenten of bij de beoordeling van omgevingsplannen, zal de provincie hier aandacht voor vragen. Mocht het provinciaal belang dat noodzakelijk maken, dan kan de provincie alsnog overwegen om generieke of specifieke maatregelen te treffen, gericht op het schrappen van onbenutte plancapaciteit. De provincie kan in dat geval regels in de verordening opnemen, een (proactieve) aanwijzing geven of een inpassingsplan maken.

Behoefteramingen en monitoring

De kantorenbehoefteramingen zijn de basis voor het beleid en de kantorenstructuur. Middels monitoring zal gekeken worden in hoeverre de behoefteramingen nog aansluiten op de ontwikkelingen in de kantorenmarkt. Indien nodig zullen onderdelen van het provinciaal beleid hierop worden aangepast.

Onderzoeken en kennisdeling

Belangrijke onderwerpen waar de provincie meer inzicht in wil hebben zijn duurzaamheid/energie, kantoren in nieuwe gebiedsontwikkelingen, en kantoorontwikkelingen naar aanleiding van COVID-19. Goede monitoring en rapportages kunnen hier bij helpen maar eventueel kan ook aanvullend onderzoek nodig zijn om deze ontwikkelingen in de kantorenmarkt beter in beeld te krijgen. Middels het organiseren en bijwonen van bijeenkomsten zal de provincie samen met haar partners meer inzicht krijgen in de meest urgente opgaves en oplossingen, zodat er samen naar een nog gezondere kantorenmarkt kan worden toegewerkt.

H

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

5.1.1.2 Versterken natuur- en landschapswaarden

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil de natuur- en landschapswaarden zowel binnen als buiten begrensde natuurgebieden behouden en versterken. Voor het behalen van de wettelijke verplichting tot het behouden of herstellen van een gunstige staat van instandhouding van soorten genoemd in de Vogel- en Habitatrichtlijn is ook buiten de begrensde natuurgebieden geschikt leefgebied nodig.

Daarom werkt de provincie aan:

- *Soortenbeleid:* de provincie stelde 40 icoonsoorten vast die staan voor de diverse kenmerkende natuur- en landschapstypen binnen Zuid-Holland. De provincie versterkt het leefgebied van deze soorten, ook buiten natuurgebieden. Hiermee geeft zij invulling aan haar wettelijke taak om planten en dieren te beschermen en de staat van instandhouding te verbeteren.
- *Bos en bomen:* De provincie geeft invulling aan de Motie de Spade de grond in en de Motie Duurzaam Bos- en bomenbeleid en start met realisatie van de doelen voor bosuitbreiding van 400 ha zoals genoemd in het Ruimtelijk voorstel, zoals klimaat en biodiversiteit.
- *Boerenlandvogels:* met de acties vanuit het actieplan boerenlandvogels en het aanvalsplan grutto en de inzet van agrariërs via het agrarisch natuurbeheer, zet de provincie in op herstel van de populaties van boerenlandvogels.
- *Groenblauwe dooradering:* De provincie werkt aan de realisatie van groenblauwe dooradering (10% in 2050 en de helft van het gat tussen de bestaande GBDA en de 10% als tussendoel in 2030). Hiermee draagt zij bij aan de een breed palet aan doelen waaronder biodiversiteit, waterkwaliteit en klimaat.

Rol

Rechtmatig

Uitwerking

Algemeen

Een goed functionerend natuurlijk systeem is een belangrijke randvoorwaarde voor een gezonde en duurzame economie, ruimtelijke ontwikkeling en leefomgeving. Daarom zet de provincie Zuid-Holland ~~provincie~~ breed in op een goede klimaatrobuuste kwaliteit van de natuur en het landschap.

De provincie werkt met haar partners toe naar een provincie dekkend en fijnmazig systeem van natuur. Hiermee worden de bestaande natuur-, recreatie- en andere groengebieden ondersteund en verbonden en de natuur versterkt in met name het landelijk gebied. Het versterken van natuur- en landschapswaarden levert een belangrijke bijdrage aan de doelen op het vlak van natuur, klimaat, water en landbouw. Om dit proces te ondersteunen worden subsidieregelingen gericht op icoonsoorten, landschapselementen en bosuitbreiding opengesteld. Daarnaast wordt er een bosmakelaar ingezet en afspraken gemaakt over bosuitbreiding in recreatiegebieden.

Boerenlandvogels

Zuid-Holland is een belangrijke provincie voor boerenlandvogels zoals de grutto, kievit, veldleeuwerik en patrijs. Omdat Nederland een internationale verantwoordelijkheid heeft voor met name de weidevogels stelt de provincie een stijging van het aantal broedparen van de grutto, als vlaggenschip en indicatorsoort voor de weidevogels, met circa 3.500 broedparen als doel. En voor akker- en bolenvogels een stijging van circa 300 paar patrijzen. Uitgangspunt is hierbij een stijging ten opzichte van het jaar 2019. Deze aantallen kunnen indicatief vertaald worden naar een kwantitatieve opgave van 11.000 extra hectare inzet in het agrarisch natuurbeheer voor weidevogels en 1.900 extra hectare voor akkervogels. Hierbij moet worden opgemerkt dat indien er meer kwaliteit wordt gerealiseerd op bestaand oppervlak agrarisch natuurbeheer of weidevogelreservaat, het benodigd extra aantal hectaren lager zal uitvallen. De extra nationale middelen die per 2026 beschikbaar komen voor Agrarisch Natuurbeheer zullen worden ingezet om hierin samen met boeren stappen te zetten. Waar nodig onderzoekt de provincie de mogelijkheden voor de inzet van aanvullend instrumentarium. Tot slot onderzoekt de provincie hoe de monitoringsinspanningen in verhouding kunnen worden gebracht met de beleidsvragen.

Bos en Bomen

De provincie wil kansen benutten en creëren voor de uitbreiding van bos en bomen. Bossen leveren veel ecosysteemdiensten en kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan veel van de provinciale opgaven zoals recreatie, gezondheid (onder andere door versterken immuunsysteem en verminderen van stress), CO₂-opslag, biodiversiteit en klimaatadaptatie (tegengaan hittestress en opvang overmatige neerslag). Deze bosuitbreidingsambitie is ook onderdeel van het Ruimtelijk Voorstel en komt voort uit afspraken in het kader van het klimaatakkoord. De 400 ha bosuitbreiding in 2030, is globaal onder te verdelen in 150 ha binnen NNN, 150 ha binnen recreatiegebieden en 100 ha daarbuiten.

Groenblauwe dooradering

Een aaneengesloten afwisseling van water en begroeiing wordt gezien als groenblauwe dooradering. Deze landschapselementen zijn de drager van natuurwaarden in het landelijk gebied en bepalen de

regionale identiteit en recreatieve aantrekkelijkheid. Dit netwerk bevordert een natuurlijke verbinding in het landelijk gebied, waardoor planten en dieren kunnen migreren. Deze is nodig voor het benutten en verrijken van natuur voor VHR-soorten en KRW-doelen. De ambitie is gericht op biodiversiteitsherstel, verbetering van de waterkwaliteit, vastleggen van CO₂, klimaatadaptatie, stikstofvermindering en het bereiken van een goede Basiskwaliteit Natuur (BKN) in landelijk gebied.

Icoonsoorten

De provincie heeft 40 iconsoorten vastgesteld, waarop zij zich bij haar inspanning focust. De iconsoorten staan voor de diverse natuur- en landschapstypen binnen Zuid-Holland. Door de leefgebieden van deze iconsoorten op orde te brengen, zal het beter gaan met de Zuid-Hollandse natuur. Iconsoorten worden ook gebruikt om uit te leggen waarom bepaalde ingrepen in de fysieke leefomgeving worden gedaan ter versterking van de biodiversiteit. De provincie stuurt op het structureel benutten van kansen in de fysieke leefomgeving om het leefgebied van iconsoorten te verbeteren en de biodiversiteit te bevorderen. Zij maakt hier middelen (zoals capaciteit, informatie en/of financiën) voor vrij. Ook wordt de verbetering van het leefgebied van de iconsoorten, waar mogelijk en zinvol, integraal meegenomen bij ruimtelijke projecten of relevante beleidsvelden van de Provincie Zuid-Holland. Maatregelen gericht op iconsoorten bevorderen niet alleen het leefgebied van die ene soort; het geldt als een paraplu voor de leefomstandigheden van vele andere soorten.

Door iconsoorten integraal te koppelen aan andere opgaven kan de biodiversiteit worden versterkt. Denk hierbij aan natuurinclusieve (land)bouw, waarbij binnen de iconsoorten de prioriteit ligt bij Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten (VHR) buiten natuurgebieden, aangevuld met de typische Zuid-Hollandse soorten zoals de zandhommel of begeleidende soorten die typisch Zuid-Hollands zijn maar geen VHR-soort zijn.

Faunavoorzieningen bij provinciale infrastructuur

Voor het duurzaam voortbestaan van populaties is uitwisseling met soortgenoten uit de omgeving van belang. Infrastructuur zorgt voor versnippering van de leefgebieden. Met faunapassages kan dit ten dele worden verholpen, waardoor de connectiviteit tussen de gebieden voor diverse iconsoorten wordt verbeterd. Een groenblauw netwerk van voldoende kwaliteit maakt dit mogelijk.

De provincie werkt dus actief aan faunavoorzieningen in gebieden waar het Natuurnetwerk Nederland provinciale infrastructuur kruist. Daarbij draagt de provincie waar mogelijk ook bij aan de passeerbaarheid van fauna waar geen Natuurnetwerk Nederland ligt, maar waar wel een faunapassage gewenst is vanuit natuur of (verkeers-)veiligheid.

LIFE IP All4Biodiversity

Met het programma *LIFE IP All4Biodiversity*, is een gebiedsgerichte aanpak ontwikkeld voor stakeholders. Het 6-jarige programma eindigt in maart 2026 en maakt onderdeel uit van de aanpak van de Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Zo heeft All4Biodiversity een toolbox ontwikkeld als mede een training gebiedsgericht werken. De toolbox en de training maken onderdeel uit van de basiskwaliteit natuur waarvan Deltaplan recent een rapport uitbracht. In de toolbox wordt ingegaan op het concept Basiskwaliteit Natuur, een stappenplan met gemeenschappelijke visie tot maatregelen en monitoring. Het programma LIFE IP All4Biodiversity werkt nu aan de implementatie en het gebruik van de Toolbox en de training in projecten PPLG landelijk waaronder het ZHPLG, in het bijzonder voor het gebied de Mient Kooltuin/Groene Zone.

Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) onderzoek

In het landelijke DPRA-onderzoek is de kwetsbaarheid van een gebied voor klimaatverandering, zoals wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen onderzocht. In het kader van dit DPRA-onderzoek is ook een biodiversiteitsstresstest uitgevoerd gericht op Oost-Nederland. De provincie Zuid-Holland kijkt naar de mogelijkheden om samen met partners een dergelijk onderzoek gericht op de biodiversiteit voor West-Nederland uit te voeren.

I

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

5.1.3.1 Bevorderen Basiskwaliteit Natuur voor een natuurinclusief en gezond Zuid-Holland

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil een gezonde, klimaatadaptieve, leefomgeving voor haar inwoners en toekomstige generaties. Basiskwaliteit natuur is het concept om biodiversiteitskwaliteit en omvang van de natuur te bevorderen in landelijk en stedelijk gebied en op die manier te zorgen dat algemene soorten algemeen blijven voorkomen. De provincie stimuleert verdere uitwerking van dit begrip voor toepassing in Zuid-Holland. Hiermee draagt zij bij aan ontwikkeling van instrumentarium om te sturen op milieucondities van een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Basiskwaliteit Natuur is een centraal begrip in de landelijke Agenda Natuurinclusief en de Contou-ragenda natuurinclusief Zuid-Holland. Samen met het Rijk, onderzoeksinstituten en een aantal gemeenten wordt gewerkt aan een nadere invulling en praktische toepassing van dit begrip. Daarnaast wordt er ervaring opgedaan met het toepassen van Basiskwaliteit Natuur op verschillende inspiratielocaties.

Hiermee verwacht de provincie beter te kunnen sturen op het verbeteren van milieucondities en dat de effecten beter kunnen worden gemonitord. Hiermee wordt bijgedragen aan een transitie naar een natuurinclusieve samenleving met een gezonde, klimaatadaptieve leefomgeving.

J

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

5.1.3.2 Natuurinclusieve kennis en instrumentarium ontwikkelen

Wat gaat de provincie doen?

De provincie onderzoekt en ontwikkelt natuurinclusieve kennis en instrumentarium om biodiversiteit structureel onderdeel te maken van ruimtelijke, economische en sociale afwegingen. De provincie draagt zo bij aan de verdere invulling van het begrip van natuurinclusief en bevordert het natuurinclusief werken. Natuurinclusieve principes worden uitgewerkt, om deze te kunnen borgen in de werkprocessen en om zo op termijn in iedere fase van een ontwikkeling praktische handvatten te bieden om met natuurinclusief aan de slag te gaan.

Rol

Presterend

Uitwerking

De provincie wil natuurinclusief werken faciliteren en laagdrempelig maken. Door natuurinclusieve kennis en instrumentarium te verzamelen, ontsluiten en toe te spitsen op de behoeften van partners stimuleert de provincie structurele ruimtelijke, economische en sociale afwegingen rondom biodiversiteit. Door zo te werken wordt doorgaans ook bijgedragen aan een klimaatadaptief en gezond Zuid-Holland.

K

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

5.1.3.3 Realiseren van natuurinclusieve inspiratielocaties

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil dat maatschappelijke stakeholders hun norm voor natuurinclusieve ontwikkelingen verhogen en dit ook feitelijk toepassen. Medeoverheden en gebiedspartners gaan met hulp van de provincie natuurinclusief natuurinclusieve inspiratielocaties realiseren op inspiratielocaties en betrekken daarbij de samenleving. De provincie geeft zelf het goede voorbeeld, bijvoorbeeld rond de provinciale infrastructuur. De inspiratielocaties maken zichtbaar wat natuurinclusief is en voor de samenleving oplevert, waaronder de bijdrage aan klimaatadaptatie gezondheid en biodiversiteit. De provincie zet de inspiratielocaties in de schijnwerpers en draagt daarmee bij aan inspiratie, bewustwording en draagvlak.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

De provincie staat aan het begin van de natuurinclusieve transitie. De inspiratielocaties worden gebruikt om effectief de basiskwaliteit natuur ter plekke te versterken en te leren natuurinclusief samen te werken. De provincie neemt het voortouw in het ontwikkelen van een natuurinclusieve aanpak voor verschillende domeinen. De inspiratielocaties zijn onderdeel van de Agenda natuurinclusief en geven door middel van reguliere updates inzicht in kansen, bedreigingen, sterktes en zwaktes.

L

Na sectie '6.2.4.1 Water en bodem in locatiekeuze en locatie-inrichting' wordt een sectie ingevoegd, luidende:

6.2.4.2 Opstellen waterkalenders

Wat gaat de provincie doen?

De provincie gaat waterkalenders opstellen voor gebieden waar de huidige functie knelt met veranderende water- en bodemcondities en beschrijft hierbij ook handelingsperspectieven. De waterkalender wordt door provincie en betrokken partijen ingebracht in relevante gebiedsprocessen.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Het idee van de waterkalender is geopperd door de Raad voor Leefomgeving en Infrastructuur in hun advies 'Ruimtelijke ordening in een veranderend klimaat'.

De **waterkalender** is een instrument dat alle beschikbare waterdata voor een gebied samenbrengt, vooruitkijkt en de bijbehorende risico's, systeemcondities en onzekerheden vertaalt naar handelingsgerichte adviezen voor bestaande gebruikers.

Het geeft inzicht in welke waterstaatkundige condities gelden, tot wanneer ze geldig zijn, en waar de knikpunten liggen: momenten waarop die condities veranderen door klimaatverandering, zoals droogte, piekbuien, zeespiegelstijging, verzilting of veranderende beschikbaarheid van zoetwater. De waterkalender ondersteunt overheid en samenleving bij het maken van toekomstbestendige keuzes in de ruimtelijke ordening doordat het niet alleen antwoord geeft op de vraag "waar kan iets?", maar ook op "hoe lang kan het daar?". Daarmee maakt het onzekerheden hanteerbaar en helpt het bij het afwegen van functies zoals wonen, landbouw, natuur en economie binnen de grenzen van het water- en bodemsysteem.

Op drie plaatsen in Zuid-Holland knelt de huidige functie het meest met veranderende water- en bodemcondities. Op deze plaatsen zullen op termijn veranderende condities onvermijdbaar zijn

met grote impact op de bestaande functies in die gebieden. De provincie zoekt naar een manier om het water en bodemsysteem en de verschillende veranderingsprocessen beter te begrijpen en in de tijd te plaatsen.

Het gaat om de plaatsen met de volgende fysieke processen (inclusief de interactie tussen deze processen via het watersysteem):

- **Verziltig in kustgebieden** (met gevolgen voor zoutgevoelige teelten zoals bollen- en sierteelt, boomteelt)
- **Bodemdaling in veenweidegebieden** waar vernatting gevolgen heeft voor agrarisch gebruik en zorgt voor meer risico op wateroverlast.
- **Oude woonwijken** met huizen die op staal of op houten palen gefundeerd zijn en waar **bodemdaling en wateroverlast** grote gevolgen hebben voor de bewoonbaarheid.

Voor drie gebieden zullen als eerste waterkalenders worden opgesteld: de Duin- en Bollenstreek, Wierickerland en de gemeente Dordrecht. Dit doet de provincie samen met waterschappen, gemeenten en 'hoofdgebruikers' in een gebied. Omdat de waterkalender een nieuw instrument is verkent de provincie met bovengenoemde partijen welke methodiek hiervoor het meest geschikt is. Provincie, waterschap en gemeente brengen de waterkalender vervolgens in bij relevante gebiedsprocessen. Als de eerste waterkalenders succesvol zijn, overweegt de provincie ook waterkalenders te ontwikkelen voor andere gebieden.

M

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

7.1.3.1 Interbestuurlijk overleg omgevingsveiligheid Zuid-Holland **Versterken van (strategische) samenwerking op externe veiligheid**

Wat gaat de provincie doen?

Binnen Zuid-Holland werken overheden, omgevingsdiensten, veiligheidsregio's en bedrijven samen aan een omgevingsveilig Zuid-Holland. Omgevingsveiligheid is echter een complex thema. Het vraagt van alle partijen dan ook een hoog kennisniveau om zorg te dragen voor de hoge kwaliteitsstandaard die nodig is om dit complexe thema goed te kunnen beheersen. Met het oog op het delen en ontwikkelen van kennis nemen partijen deel aan landelijke- en regionale kennisnetwerken, zoals kennistafels en het Landelijk Platform Veilige Leefomgeving. De provincie zal deelname van vertegenwoordigers van de Zuid-Hollandse omgevingsdiensten aan deze netwerken blijven faciliteren.

Externe veiligheid gaat over de risico's die ontstaan tijdens opslag, gebruik en transport van gevaarlijke stoffen. De provincie heeft een belangrijke rol voor de opbouw en uitwisseling van kennis over externe veiligheidsrisico's en voor het stimuleren en faciliteren van samenwerking tussen betrokken partners om deze risico's te beperken.

1. **Kennisontwikkeling en kennisdeling over externe veiligheid:** De provincie ontwikkelt en onderhoudt actuele kennis over externe veiligheid en vult kennishiaten aan via onderzoek. Ze maakt informatie breed beschikbaar en stimuleert uitwisseling van informatie en kennis tussen partners via bijeenkomsten, kennistafels en overleggen.
1. **Strategische coördinatie van externe veiligheidsvraagstukken:** De provincie neemt de regie bij gemeente- en regio-overstijgende externe veiligheidsvraagstukken. Ze signaleert risico's en knelpunten, brengt standpunten samen tot één gezamenlijke koers en bevordert dat betrokken partijen afgestemd samenwerken.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Op het bestuurlijk en strategisch niveau vindt afstemming of agendering van regiobrede thema's in de regio Zuid-Holland nog niet altijd plaats. De provincie ziet het belang om waar nodig vaker

interbestuurlijk overleg te voeren, tussen (een deel van) de Zuid-Hollandse gemeenten en de provincie. Dit kunnen met name overleggen zijn met een situationeel karakter, rond bepaalde onderwerpen wanneer daar aanleiding voor is:

Een overleg kan voorzien in de volgende behoeften:

- Het afstemmen van de omgang met opgaven, waarvoor alle partijen aan de lat staan. Bijvoorbeeld de implementatie van het nieuwe aandachtsgebiedenbeleid. Deze nieuwe manier van werken vraagt om een meer integrale afweging van omgevingsveiligheid bij ruimtelijke ontwikkelingen door gemeentelijke bestuurders.
- Het smeden en activeren van coalities om op deze manier gezamenlijk resultaten te boeken. Denk bijvoorbeeld aan het agenderen van de regionale belangen bij de Rijksoverheid.
- Meer in het bijzonder kan het gaan om gelegenheidscoalities rond bepaalde thema's binnen de regio. Denk daarbij aan thema's als het Basisnet Spoor, een veilige energietransitie en de gevolgen van het clusteren van risicovolle activiteiten in het Havengebied van Rotterdam.

De provincie Zuid-Holland kent 52 gemeenten. De relevantie van het thema omgevingsveiligheid is per gemeente sterk verschillend. Ook het mogelijk belang van een gemeente voor deelname aan een overleg kan daarmee sterk verschillen. Indien er aanleiding is tot een interbestuurlijk overleg, wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de bestaande overlegstructuren.

Kennisontwikkeling en kennisdeling over externe veiligheid

De provincie zorgt dat kennis over externe veiligheid breed beschikbaar en actueel is, zowel binnen de eigen organisatie als bij partners die ook zijn betrokken bij externe veiligheid. Deze kennis wordt onderhouden door ontwikkelingen in wet- en regelgeving, maatschappelijke trends en technologische innovaties te volgen. Daarnaast kan de provincie aanvullend onderzoek laten uitvoeren of deelnemen aan lopende studies. Wanneer gezamenlijke onderzoeken nodig zijn om kennishiaten te vullen, kan de provincie financiële middelen beschikbaar stellen om deze onderzoeken te realiseren.

De provincie zorgt dat deze kennis over externe veiligheid breed verspreid en toegankelijk is voor partners zoals gemeenten, veiligheidsregio's, omgevingsdiensten, het Rijk, kennisinstellingen en marktpartijen. Concreet communiceert de provincie deze informatie via handreikingen, factsheets, digitale kanalen, kennistafels en bijeenkomsten.

Daarnaast stimuleert de provincie ook actieve kennisuitwisseling tussen partners. Zij verbindt partijen via bijeenkomsten, casusbesprekingen, deelname aan een gezamenlijk traineeship en het organiseren van een jaarlijks evenement over externe veiligheid. Ook neemt de provincie zelf deel aan relevante overleggen en kan zij, waar nodig, de deelname van relevante partners financieel ondersteunen. Zo blijven alle betrokken partijen goed geïnformeerd over externe veiligheidsrisico's en hun verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Hierdoor kan externe veiligheid vroegtijdig en integraal worden meegenomen in de besluitvorming.

Strategische coördinatie van externe veiligheidsvraagstukken

De provincie neemt de regie om vraagstukken rond externe veiligheid in Zuid-Holland samenhangend en integraal aan te pakken. Zij bevordert dat betrokken partijen, vooral bij bovenlokale en regio-overstijgende vraagstukken, goed samenwerken en dat parallelle trajecten rond hetzelfde onderwerp worden samengebracht. Standpunten en keuzes worden gebundeld tot één duidelijke koers, waarbij keuzemogelijkheden, rollen, verantwoordelijkheden en gevolgen van beslissingen inzichtelijk zijn. Dit zorgt voor betere afstemming, efficiëntere besluitvorming en tijdige aandacht voor externe veiligheid in beleid en uitvoering.

De provincie geeft hier invulling aan door risico's en knelpunten die externe veiligheid raken tijdig te signaleren en te agenderen binnen andere beleidsterreinen, zoals ruimtelijke ordening, mobiliteit, energietransitie, industrie en milieu. Ook organiseert zij overleggen en gezamenlijke acties, bijvoorbeeld via werksessies, casusbesprekingen en scenarioanalyses.

Daarnaast brengt de provincie lokale, regionale en provinciale vraagstukken en standpunten samen tot één gezamenlijke lijn. Dit helpt om prioriteiten te stellen, keuzes te verduidelijken en de gevolgen van beslissingen inzichtelijk te maken. Wanneer belangen uiteenlopen faciliteert de provincie het gesprek tussen partijen en bereidt zij richtinggevende keuzes voor bestuurlijke besluitvorming voor. Gezamenlijke adviezen worden vastgelegd en werken door in beleid, vergunningverlening en uitvoering. Tegelijkertijd houdt de provincie zicht op de voortgang van afspraken en acties, zodat waar nodig kan worden bijgestuurd en ervaringen uit de praktijk kunnen worden benut om beleid en samenwerking verder te verbeteren.

N

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

7.1.3.2 Inzichtelijke risicodata omgevingsveiligheid Minimaliseren van externe veiligheidsrisico's bij risicovolle activiteiten

Wat gaat de provincie doen?

De provincie heeft op basis van de Wet veiligheidsregio's een stelseltaak op het communiceren van de risico's in de leefomgeving via de risicokaart (www.risicokaart.nl). Dit geldt ook voor het beschikbaar maken van risicodata in het Digitaal Stelsel Omgevingswet voor activiteiten waarvoor de provincie het bevoegd gezag is en voor provinciale wegen waarvoor een PR 10-6-contour wordt berekend.

Naast deze wettelijke taak streeft de provincie naar betrouwbare data over de omgevingsveiligheidsrisico's. Dit gaat over informatie die breder is dan de wettelijke vereiste vanuit de Omgevingswet en het DSO. Denk daarbij aan informatie over populatiedichtheden, de aanwezigheid van kwetsbare gebouwen en locaties. De provincie Zuid-Holland wil de taakuitvoering van externe veiligheid specialisten van gemeenten, omgevingsdiensten en veiligheidsregio's ondersteunen met relevante geo-informatie (via de Signaleringskaart Externe Veiligheid) en deze informatie naar de toekomst toe blijvend beschikbaar stellen.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Het is belangrijk om bij deze maatregel afstemming te zoeken met het programma 'Altijd actuele digitale vergunning'. Binnen dit traject zal immers ook risico-informatie gedigitaliseerd worden, die een plek kan krijgen in het Informatiehuis Externe Veiligheid.

Concreet betekent dit dat de provincie (via het IPO) invulling geeft aan haar wettelijke taken voor de risicokaart en bijdraagt aan de ontwikkeling van het Informatiehuis Externe Veiligheid (waaronder de Signaleringskaart Externe Veiligheid).

De provincie verkent de behoefte en mogelijkheden om via de ontsluiting of koppeling van bronbestanden nieuwe bruikbare informatie op te leveren die behulpzaam kan zijn voor beleidsontwikkeling of voor de uitvoeringspraktijk. Hierbij kan gedacht worden aan een analyse van de toekomstige woningbouw in relatie tot bestaande en nieuwe risicobronnen (energietransitie), of aan risicodata van transport van gevaarlijke stoffen over bepaalde gemeentelijke en provinciale wegen.

Externe veiligheid gaat over de risico's die ontstaan tijdens opslag, gebruik en transport van gevaarlijke stoffen. De provincie zet zich in om impact van deze risico's op de omgeving te beperken. Dit doet de provincie onder andere door te sturen op risicovolle activiteiten.

- De provincie zet in op het reduceren van risico's aan de bron. De uitwerking voor risicovolle activiteiten waarvoor de provincie het bevoegd gezag is, is door GS vastgelegd in de nota Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH). We stimuleren dat gemeenten - bij risicovolle activiteiten waarvoor B&W bevoegd gezag is - de werkwijze uit de provinciale nota VTH volgen.
- De provincie neemt bij het beoordelen van een aanvraag of wijziging van een omgevingsvergunning voor milieubelastende activiteiten (mba's) met externe veiligheidsrisico's de kans op overlijden van groepen mensen (het groepsrisico) mee in de afweging of de ontwikkeling wenselijk is. De mate van zelfredzaamheid van aanwezigen speelt hierbij ook een belangrijke rol. Ook overige aspecten die het risico beïnvloeden, zoals de effecten van klimaatverandering, worden betrokken.
- De provincie gebruikt clustering om ruimte te bieden aan risicovolle activiteiten en tegelijkertijd het gebied waar de effecten van die activiteiten merkbaar (kunnen) zijn te beperken. Het clusteren van risicovolle activiteiten gebeurt in de regio's Rotterdam-Rijnmond en Zuid-Holland Zuid in aangewezen 'risicogebieden'.

- De provincie communiceert over de risico's in de leefomgeving via het Register Externe Veiligheid (REV) en de Atlas Leefomgeving (www.atlasleefomgeving.nl) en maakt de risicodata beschikbaar voor het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). De provincie streeft naar betrouwbare data over externe veiligheidsrisico's. Dit gaat over informatie die breder is dan de wettelijke vereisten vanuit de Omgevingswet en het DSO.

Rol

Rechtmatig

Uitwerking

Reduceren van risico's aan de bron

Bij vergunningverlening aan bedrijven stuurt de provincie aan op een zo veilig mogelijke situatie met oog voor de leefomgeving, waarbij het reduceren van risico's aan de bron als meest effectief wordt gezien. Hierbij acht de provincie het ook wenselijk dat externe invloeden zoals de impact van klimaatverandering goed wordt meegenomen.

In de nota Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) staat vastgelegd hoe de provincie omgaat met de risicovolle activiteiten waarvoor zij het bevoegd gezag is. Hierin is opgenomen dat de provincie bij vergunningen bronmaatregelen voorschrijft en borgt (zoals Beste Beschikbare Technieken, veilige werkprocedures, mogelijke aangepaste terreinindeling en beperking van opslag-tanks) om de kans op incidenten te verkleinen en de gevolgen ervan te beperken. De beleidsregel laat zien op welke manier externe veiligheid wordt meegenomen bij de beoordeling.

Beoordelen van provinciale omgevingsvergunning voor mba's

De provincie Zuid-Holland heeft een hoge bevolkingsdichtheid en veel industrie. Om de externe veiligheid te borgen zijn groepsrisicoberekeningen en het toetsen aan de oriëntatiewaarde van cruciaal belang. De oriëntatiewaarde biedt een meetbare referentie voor het beoordelen van de risico's voor de (woon)omgeving. Dit draagt bij aan het nemen van weloverwogen en goed onderbouwde beslissingen voor vergunningen, ruimtelijke ontwikkelingen en eventuele veiligheidsmaatregelen. De concrete uitwerking voor risicovolle activiteiten waarvoor de provincie het bevoegd gezag is, is vastgelegd in de Beleidsregel groepsrisicoverantwoording bij provinciale omgevingsvergunningen voor milieubelastende activiteiten. In deze beleidsregel staat ook beschreven hoe het groepsrisico moet worden beoordeeld en beheerst bij risicovolle activiteiten. De provincie stuurt ook op het verantwoorden van het groepsrisico als gevolg van luchtvaart in de omgeving van Rotterdam The Hague Airport.

De beleidsregel neemt ook de zelfredzaamheid van werknemers en omwonenden mee in de beoordeling. De provincie geeft daarbij ook extra aandacht aan minder zelfredzame personen in zeer kwetsbare gebouwen. Personen die minder zelfredzaam zijn kunnen zichzelf vaak minder goed of niet in veiligheid brengen bij een incident. Daarom is het belangrijk dat deze groep extra beschermd wordt door het treffen van extra maatregelen.

De provincie kijkt bij vergunningen niet alleen naar risico's van een enkele risicovolle activiteit, maar ook naar potentiële domino-effecten. Dit is het effect wat een incident bij een risicovolle activiteit kan hebben op omliggende risicovolle activiteiten.

Clustering

Door bedrijven te clusteren wordt het aantal personen dat wordt blootgesteld aan risicovolle activiteiten verminderd en blijven (zeer) kwetsbare gebouwen op veilige afstand. Daarnaast kan het gebied zodanig worden ingericht dat het voor bedrijven en hulpdiensten eenvoudiger is om gezamenlijk op te treden in geval van een ramp of incident.

Clustering draagt daarnaast ook bij aan een efficiënter gebruik van de schaarse ruimte in Zuid-Holland. Door te clusteren blijft het ruimtebeslag van deze risicovolle activiteiten beperkt, waardoor meer ruimte beschikbaar blijft voor andere maatschappelijke opgaven waar de provincie voor staat. De provincie zorgt voor clustering van risicovolle activiteiten door het aanwijzen van 'risicogebieden'. Het reserveren van ruimte voor risicovolle activiteiten binnen risicogebieden geeft ook duidelijkheid voor ruimtelijke ontwikkelingen binnen en rond risicogebieden. Dit geeft betrokken partijen meer zekerheid voor de toekomst. Als een bedrijf zich binnen het risicogebied vestigt of uitbreidt, kan de situatie ontstaan dat een aandachtsgebied (verder) buiten het risicogebied komt te liggen. De pro-

vincie wil waarborgen dat er ruimte blijft bestaan om binnen de risicogebieden (nieuwe) risicovolle bedrijfsactiviteiten te vergunnen.

De regels voor clustering staan in de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening. In artikel 7.16 zijn haven- en industriële gebieden aangewezen als risicogebieden voor externe veiligheid. In artikel 7.17 staat dat bij nieuwe activiteiten rond deze gebieden rekening moet worden gehouden met de ruimte die nodig is voor veiligheidsrisico's, zodat de veiligheid van nieuwe ontwikkelingen niet in gevaar komt.

Communiceren over risico's

De provincie heeft op basis van de *Wet veiligheidsregio's* en de bijbehorende *Regeling provinciale risicokaart* de taak om risico's in de leefomgeving zichtbaar en toegankelijk te maken. Dit gebeurt via het Register Externe Veiligheid (REV) en de Atlas Leefomgeving (www.atlasleefomgeving.nl). Daarnaast stelt de provincie risicodata beschikbaar in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Dit doet de provincie voor activiteiten waarvoor het bevoegd gezag is, en voor provinciale wegen waarvoor een PR (Plaatsgebonden Risico) 10-6 contour wordt berekend. Aanvullend wil de provincie inzichtelijk maken langs welke trajecten van hoofdtransportroutes mogelijk sprake is van een verhoogd groepsrisico.

De provincie wil hiermee ook de taakuitvoering van externe-veiligheidsspecialisten van gemeenten, omgevingsdiensten en veiligheidsregio's ondersteunen door relevante geo-informatie, zoals de populatieservice blijvend (ook naar de toekomst toe) beschikbaar te stellen. Deze informatie is essentieel om risico's in te schatten of te berekenen en ondersteunt een zorgvuldige ruimtelijke planning, vergunningverlening en voorbereiding op rampenbestrijding.

Concreet betekent dit dat de provincie (via het IPO) inzet op het in stand houden, beheren en doorontwikkelen van toegankelijke risico-informatie. Samen met de omgevingsdiensten zorgt zij ervoor dat deze risico-informatie actueel is.

O

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

7.1.3.3 Omgevingsveiligheid als ontwerpvariabele bij nieuwe ontwikkelingen Sturen op externe veiligheid als ontwerpkeuze in strategievorming en uitvoering

Wat gaat de provincie doen?

In de transities die op de regio Zuid-Holland afkomen moet het streven naar een veilige leefomgeving (waaronder omgevingsveiligheid) als ontwerpvariabele meegewogen worden. In de meer traditionele benadering van milieuthema's wordt bijvoorbeeld omgevingsveiligheid als toetsinstrument beschouwd: hoe groot is het risico en kunnen er nog aanvullende maatregelen worden genomen? Wanneer omgevingsveiligheid als ontwerpvariabele wordt beschouwd, ligt de focus op het integreren van het beschermen van mensen door bijvoorbeeld het meenemen van veiligheid en bijbehorende maatregelen in het ontwerpproces.

Externe veiligheid gaat over de risico's die ontstaan tijdens opslag, gebruik en transport van gevaarlijke stoffen. De provincie zet zich in om impact van deze risico's op de omgeving te beperken. Dit doet de provincie door onder andere te sturen op de verantwoording van de externe veiligheidsrisico's bij woningbouw.

- De provincie laat op strategisch niveau externe veiligheid verankeren in visies en beleidskaders. Visies en beleidskaders leggen de basis voor nadere uitwerking in regelgeving (het Rijk) en in omgevingsvisies (gemeenten). De provincie toetst nieuwe gemeentelijke omgevingsvisies aan provinciaal beleid. Op aanvraag van de gemeente kijkt en denkt de provincie ook mee bij het opstellen van andere beleidsdocumenten.
- De provincie neemt externe veiligheid intern mee in de afwegingen van grote ruimtelijke trajecten, zoals de ruimtelijke puzzel, NOVEX of kernenergie. Daar waar raakvlakken met externe veiligheid aanwezig zijn, zorgt de provincie voor onderlinge afstemming en het vroegtijdig borgen van externe veiligheid.

- Bij projectbesluiten van de provincie waarbij externe veiligheidsrisico's ontstaan, of bij ontwikkelingen nabij risicobronnen, wordt getoetst of de activiteit mogelijk is. Daarbij wordt ook bepaald of en welke maatregelen er nodig zijn om de activiteit mogelijk te maken.
- De provincie sluit aan bij lopende onderzoeken die als basis dienen voor visies, beleidsdocumenten en concrete uitwerkingen specifiek op externe veiligheid.

Rol

SamenwerkendRechtmatig

Uitwerking

Door omgevingsveiligheid in het ontwerpstadium mee te nemen in nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen wordt een hoger veiligheidsniveau bereikt en kunnen bovendien zowel de ontwikkelambitie als de veiligheidsambitie gerealiseerd worden. De provincie stimuleert het vroegtijdig meewegen van omgevingsveiligheid als ontwerpvariabele, zowel binnen de provinciale programma's, als bij ontwikkelingen bij onze medeoverheden.

Op strategisch niveau wordt het ontwerp van de fysieke leefomgeving omschreven in de omgevingsvisies van Rijk, provincie en gemeenten. Op dit strategische niveau is het van belang om het thema omgevingsveiligheid, integraal gekoppeld aan de maatschappelijke opgaven, mee te wegen in het sturen op de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. De provincie stimuleert gemeenten om in de omgevingsvisie daar aandacht aan te geven.

Het gemeentelijk omgevingsplan bevat (straks) de regels voor het behalen van de maatschappelijke doelen in de fysieke leefomgeving. In de omgevingsverordening heeft de provincie regels opgenomen die bijdragen aan het zorgvuldig omgaan met de groepsrisico afweging in omgevingsplannen door gemeenten. Het omgevingsplan bevat daarmee een beoordelingskader omgevingsveiligheid.

De grootste veiligheidswinst wordt mogelijk niet gerealiseerd in het omgevingsplan, maar aan de ontwerptafel. Het is de ambitie van de provincie dat omgevingsveiligheid integraal in het ontwerpproces van gemeenten, stedenbouwkundige bureaus en bedrijven wordt meegewogen. Daarvoor vergroot de provincie de bewustwording bij interne en externe stakeholders voor het vroegtijdig meewegen van omgevingsveiligheid.

Concreet betekent dit dat de provincie zich inzet voor het meewegen van omgevingsveiligheid tijdens de beoordelingsfase van plannen (o.a. d.m.v. omgevingstafels) en in de ontwerpfase (o.a. de omgevingsvisie en ruimtelijk initiatieven). Daartoe organiseert de provincie activiteiten om de bewustwording te verhogen en sluit zij waar mogelijk aan bij omgevingstafels binnen en buiten de provinciale organisatie. De provincie sluit waar mogelijk en wenselijk aan bij de activiteiten van het landelijk programma Ontwerp- Veilige Omgeving.

De provincie zorgt intern voor aansluiting van het programma omgevingsveiligheid bij provinciale programma's met een impact of relatie voor omgevingsveiligheid. Denk bijvoorbeeld aan het programma Economische Zaken en Energietransitie.

De provincie onderzoekt een kwalitatieve methode voor de beoordeling van het groepsrisico. Met deze methode kunnen gemeenten in het omgevingsplan en de provincie in projectbesluiten invulling geven aan de regels in de omgevingsverordening over de omgang met het groepsrisico. Daarmee kunnen onnodige berekeningen van het groepsrisico worden voorkomen.

Zuid-Holland staat voor een grote opgave: de komende jaren moeten er duizenden woningen gebouwd worden. Deze opgave staat niet op zichzelf. De bouw van woningen combineren met andere vraagstukken biedt de kans om een gezonde, sociale en duurzame leefomgeving te realiseren. Omdat de ruimte in Zuid-Holland schaars is, is het belangrijk om in een vroeg stadium te beoordelen wat er vanuit externe veiligheid mogelijk en wenselijk is. Daarbij gaat het niet alleen om de vraag of een ontwikkeling binnen de geldende veiligheidsnormen uit wet- en regelgeving past, maar ook of deze vanuit maatschappelijk en bestuurlijk perspectief verantwoord is. Bestuurders kijken daarom niet alleen naar de harde normen, maar ook naar de bredere gevolgen voor de omgeving en de acceptatie van risico's. Zo kan een nieuwe woonwijk langs een bestaande transportcorridor voor gevaarlijke stoffen vanuit ruimtelijk of sociaal oogpunt wenselijk zijn, bijvoorbeeld om de woningbouwopgave en bereikbaarheid te verbeteren. Tegelijkertijd kan zo'n ontwikkeling vanuit externe veiligheid of klimaatadaptatie minder wenselijk zijn vanwege een hoger groepsrisico, doordat het transport van gevaarlijke stoffen risico's met zich meebrengt zoals brand, een gifwolk of een explosie.

Strategisch borgen externe veiligheid

Op strategisch niveau wordt het ontwerp van de fysieke leefomgeving omschreven in de omgevingsvisies van het Rijk, de provincie en gemeenten. Het is belangrijk dat externe veiligheid al op dit niveau integraal wordt verbonden aan maatschappelijke opgaven. Zo kan externe veiligheid worden meegenomen bij de woningbouwopgave, de energietransitie, ruimte voor defensie en economische ontwikkelingen. Door de vele opgaven en de schaarse ruimte in Zuid-Holland moeten er keuzes worden gemaakt waarin externe veiligheid tegenover deze maatschappelijke opgaves moet worden afgewogen. Hoe eerder externe veiligheid wordt geagendeerd en meegenomen in strategische visies, hoe beter het kan functioneren als ontwerpcriterium bij ruimtelijke keuzes. Daarom stimuleert de provincie partners om al in hun strategische visie expliciet aandacht te besteden aan externe veiligheid. Concreet betreft dit voor het rijk de Nota Ruimte. Gemeenten hebben tot 2027 de tijd om hun omgevingsvisie vast te stellen. Bij het opstellen en/of herzien van deze gemeentelijke omgevingsvisies toets de provincie of deze niet in strijd zijn met de provinciale omgevingsvisie en de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening.

Intern aansluiten bij andere beleidsthema's

Binnen de provincie vindt op strategisch niveau ook afstemming plaats tussen verschillende beleidsthema's. Door ook op dit niveau al de verschillende opgaven op elkaar af te stemmen en externe veiligheid hierbij mee te nemen kan de provincie duidelijke kaders meegeven aan (lagere) overheden en het bedrijfsleven. Denk hierbij aan het stellen van grenzen aan ontwikkelingen vanuit de ruimtelijke ontwikkelingen of milieubelastende activiteiten. Door intern tijdig stil te staan bij de (on)mogelijkheden van gecombineerde opgaven, kan de provincie duidelijkheid bieden over de randvoorwaarden voor toekomstige ontwikkelingen.

Concrete plannen toetsen

Wanneer ruimtelijke plannen concreet worden uitgewerkt, bijvoorbeeld in gemeentelijke omgevingsplannen of buitenplanse omgevingsplanactiviteiten (BOPA's), toetst de provincie deze aan de regels voor externe veiligheid uit de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening. De provincie toetst daarbij aanvullend of de ruimtelijke ontwikkelingen rondom de Nieuwe Maas en Nieuwe Waterweg, Rotterdam-The Hague Airport en windturbines voldoende worden beschermd tegen risico's van activiteiten met gevaarlijke stoffen, maar ook van de risicovolle activiteit zelf. De provincie toetst hierbij zowel kwantitatief als kwalitatief. Wordt er voldaan aan de indieningsvereisten én klopt het inhoudelijk? Hierbij legt de provincie nadruk op de ruimtelijke ontwikkelingen waar sprake is van een verhoogd groepsrisico. Wanneer externe veiligheid onvoldoende wordt geborgd in de plannen, zet de provincie haar instrumenten in om hier sturing aan te geven. Deze instrumenten worden ingezet in samenwerking met domein ruimte en bevatten afhankelijk van het moment in het proces een overlegreactie of een zienswijze. Daarnaast stuurt de provincie op het verantwoorden van het groepsrisico in de omgeving van Rotterdam-The Hague Airport.

De provincie geeft ondersteuning en advisering aan gemeenten en andere partijen bij het toepassen van externe veiligheid als ontwerpkeuze in de ruimtelijke ordening, bijvoorbeeld via handreikingen, factsheets of informatiebijeenkomsten. Deze ondersteuning vindt plaats op basis van geconstateerde vraagstukken of knelpunten. Te denken valt aan de factsheet Energieopslagsystemen om gemeenten te ondersteunen in hun mogelijkheden bij nieuwe ontwikkelingen, zolang deze activiteit nog niet is opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving.

Provinciale projectbesluiten

Bij provinciale projectbesluiten toetst de provincie of er wordt voldaan aan de Beleidsregel groepsrisicoverantwoording bij provinciale projectbesluiten. Aan de hand van de criteria uit de beleidsregel wordt bij provinciale projectbesluiten beoordeeld of er bronmaatregelen aan de ontwikkeling getroffen moeten worden om (1) risicovolle situaties voor de omgeving te voorkomen (risicobron), dan wel om (2) de ontwikkeling zelf te beschermen tegen risico's vanuit de omgeving (risico-ontvanger). Bijvoorbeeld het beperken van de hoogte van windmolens nabij (beperkt/ zeer) kwetsbare objecten (1) of het beschermen van een (beperkt/ zeer) kwetsbaar gebouw (2). Over het algemeen zal een provinciaal projectbesluit waar externe veiligheid speelt een risicobron zijn en geen risico-ontvanger.

Onderzoek uitvoeren

De provincie zet zich in voor blijvende aandacht voor externe veiligheid en verbetering waar mogelijk. Met de invoering van de Omgevingswet zijn nieuwe beoordelingsmethodieken geïntroduceerd,

waarvan de toepassing voor gemeenten soms nog uitdagend is. Daardoor wordt vaak nog projectgericht onderzoek uitgevoerd. De provincie vindt het belangrijk dat externe veiligheid binnen haar werkingsgebied zo uniform mogelijk wordt beoordeeld en initieert daarom onderzoeken of sluit aan bij studies van andere partijen die bijdragen aan visie- en beleidsvorming. Hierbij kan gedacht worden aan het opstellen van een rekenmethodiek voor nieuwe milieubelastende activiteiten, onderzoek naar de benodigde veiligheidsruimte en fysieke ruimtelijke inpassing van small modular reactors (SMR's) of energieopslagsystemen. Daarnaast zet de provincie zich in voor het behoud van de populatieservice en de mogelijkheid om groepsrisicoberekeningen uit te voeren, zodat de mogelijke maatschappelijke ontwrichting bij grote ongevallen met gevaarlijke stoffen inzichtelijk blijft. De populatieservice is een essentieel systeem dat input levert voor de groepsrisicoberekeningen, door een populatiebestand te vormen met informatie afkomstig uit de Basisregistratie Adressen- en Gebouwen (BAG).

P

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

7.1.3.4 Regie voeren op provinciale en bovengemeentelijke thema's omgevingsveiligheid **Minimaliseren van externe veiligheidsrisico's bij het transport van gevaarlijke stoffen**

Wat gaat de provincie doen?

De omgevingsveiligheidsrisico's van één risicovol bedrijf kunnen gemeente- en provinciegrens overschrijdend zijn. En de omgevingsveiligheidsrisico's van een spoorlijn met vervoer van gevaarlijke stoffen zullen in verschillende gemeenten en provincies invloed hebben. Met de komst van de energietransitie zullen naar verwachting bovendien meer gevaarlijke stoffen door de provincie Zuid-Holland vervoerd worden. Kortom: ook voor het thema omgevingsveiligheid is blijvende regionale en landelijke afstemming gewenst.

De provincie Zuid-Holland gebruikt haar netwerk, invloed en middenpositie om de juiste partijen binnen en buiten de overheid aan tafel te krijgen, coalities te smeden en te activeren en op deze manier gezamenlijk resultaten te boeken op provinciale en bovengemeentelijke thema's rond omgevingsveiligheid. De provincie heeft als medeoverheid meer invloed bij hogere bestuurskringen dan individuele gemeenten en bedrijven. Dat betekent dat ze soms als lobbyist de belangen van een regio of de gehele provincie kan behartigen in Den Haag of Brussel of het voortouw kan nemen voor bundeling van belangen en gezamenlijk optrekken.

Externe veiligheid gaat over de risico's die ontstaan tijdens opslag, gebruik en transport van gevaarlijke stoffen. Het vervoer van gevaarlijke stoffen heeft dus impact op de fysieke leefomgeving. De provincie streeft naar een veilige balans tussen het vervoer van gevaarlijke stoffen en de leefomgeving.

- De provincie zet zich via overleg en lobby in om de risico's van het transport van gevaarlijke stoffen aan de bron te reduceren. De provincie stimuleert de Rijksoverheid, als voornaamste wet- en regelgever, om de risico's van het transport van gevaarlijke stoffen te minimaliseren en de betrokken overheden voldoende instrumentarium te geven, om de externe veiligheid lang het Basisnet te kunnen waarborgen.
- De provincie streeft naar een veilige (woon)omgeving en wil tegelijkertijd zowel de woningbouwopgave realiseren als de bereikbaarheid van de industriële clusters voor het vervoer van gevaarlijke stoffen garanderen. Bij ruimtelijke ontwikkelingen langs hoofdtransportroutes (weg, water en spoor) en langs buisleidingen wil de provincie dat het omgevingsrisico bij deze nieuwbouwplannen voldoende wordt meegewogen inclusief aspecten die het risico beïnvloeden, zoals de effecten van klimaatverandering. Naast de instrumenten uit de Zuid-Hollandse omgevingsverordening maakt de provincie hierbij gebruik van tijdige signalering van mogelijke situaties met een verhoogd risico. Dit gebeurt onder andere door informatievoorziening en overleg, zowel intern als extern.

Rol

SamenwerkendPresterend

Uitwerking

Daarbij gaat het bijvoorbeeld om de volgende onderwerpen:-

Basisnet vervoer gevaarlijke stoffen

Het Basisnet is een landelijk aangewezen netwerk voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. Binnen bepaalde grenzen wordt dit vervoer over weg, binnenwater en spoor gegarandeerd. Het Basisnet heeft betrekking op de rijksinfrastructuur: hoofdwegen (snelwegen), hoofdwaterwegen (binnenwateren) en hoofdspoorwegen (enkele uitzonderingen daargelaten).

Bij wijzigingen van het Basisnet of bestaande Basisnetknooppunten in de regio Zuid-Holland voert de provincie de regie op het inbrengen van de belangen van de regio Zuid-Holland. Het transport van gevaarlijke stoffen over het spoor door binnensteden is een grote risicoveroorzaker waar provincie en gemeenten zelf geen rechtstreekse invloed op hebben. De provincie wenst dat de Rijksoverheid maatregelen neemt die bestaande transportrisico's verlagen. De provincie voert een lobby voor een buitenstedelijke spoorlijn voor het vervoer van gevaarlijke stoffen.

De provincie Zuid-Holland zet samen met gemeenten in onze provincie en andere lagere overheden langs de Brabantroute in op maximaal gebruik van de Betuweroute en de aanleg van een goederenlijn tussen Rotterdam en Antwerpen, om op lange termijn de knooppunten rond de risico's van het spoorvervoer in de Drechtsteden te verlichten/op te lossen.

Havengebied Rotterdam

De haven in Rotterdam hoort tot de grootste van Europa. Het Havenindustrieel complex (HIC) beslaat niet alleen de Rotterdamse haven, ook de regio's er omheen zijn verbonden. De ene regio heeft een economische band met en voordeel van het havengebied en een andere regio of gemeente ondervindt enkel milieubeperkingen en overlast door het havengebied.

Aandachtsgebieden rond risicogebieden

In het rijksprogramma Modernisering Omgevingsveiligheid (MOV) zijn de aandachtsgebieden geïntroduceerd. Dit zijn de gebieden rond risicobronnen waar mensen binnenshuis zonder aanvullende maatregelen slachtoffer kunnen worden van gevaren die in deze omgeving op kunnen treden. Bij vergunningverlening aan bedrijven stuurt de provincie aan op een zo veilig mogelijke situatie met oog voor de bestaande leefomgeving. Als een bedrijf zich binnen het risicogebied vestigt of uitbreidt kan de situatie ontstaan dat een aandachtsgebied (verder) buiten het risicogebied komt te liggen. De provincie wil dat de bestaande ruimte om binnen de risicogebieden risicovolle bedrijfsactiviteiten te vergunnen blijft gewaarborgd. Hieronder valt ook de ruimte voor (toekomstige) aandachtsgebieden van bedrijven in het risicogebied. Dit is van belang voor de ruimtelijke ontwikkeling van gemeenten die grenzen aan de risicogebieden.

De provincie zorgt samen met de betrokken partners voor de juiste ruimte voor bedrijven, waarbij de omgevingsveiligheid gewaarborgd dient te worden. De provincie zal een standpunt bepalen welke ruimte geboden wordt voor de vestiging van risicoveroorzakende bedrijven in het havengebied en hoe die afspraken zullen worden vastgelegd.

Concreet houdt dit in dat de provincie regie voert op provinciale en bovengemeentelijke thema's rond omgevingsveiligheid op basis van haar ambities of op verzoek van gemeenten. In het te organiseren platform (zie maatregel 4) worden de signalen voor gewenste of gevraagde regie opgevangen.

Binnen de regio is behoefte aan een sterkere regie van de provincie op het Basisnet-dossier en inbrengen van de Zuid-Hollandse belangen (o.a. van de Drechtsteden) bij de Rijksoverheid. De provincie zal hierin waar mogelijk een regierol invullen.

Reduceren van risico's aan de bron

De provincie wil dat bestaande bebouwing voldoende beschermd wordt tegen incidenten met gevaarlijke stoffen. De risico's langs transportroutes kunnen groter worden door meer of gevaarlijker vervoer. Daarom vraagt de provincie duidelijkheid van het Rijk over diens toetsingskader voor de aanvaardbaarheid van de risico's langs Rijksinfrastructuur: wanneer neemt het Rijk maatregelen als de risico's toenemen en hoe zien die maatregelen eruit?

Bij de keuze tussen vervoersmodaliteiten heeft de provincie vanwege de veiligheid de meeste voorkeur voor buisleidingen, daarna voor transport over water en ten slotte voor transport over weg en spoor. De provincie zal de aanleg van de Delta-Rhine Corridor voor het transport van waterstof en CO₂ dan ook steunen en is voorstander van de aanleg van een ammoniakleiding in die corridor.

Bij (economisch) gelijkwaardige routes voor het vervoer van gevaarlijke stoffen wil de provincie dat de veiligste route wordt gebruikt. De provincie zet zich daarom bij het spoorvervoer in voor een optimaal gebruik van de Betuweroute. Zo nodig zal de provincie eigen onderzoek doen en de resultaten inbrengen bij het Rijk om gebruik van die veiligste route te stimuleren. Daarnaast wil de provincie het wettelijk instrumentarium behouden uit de Wet vervoer gevaarlijke stoffen waarmee het Rijk de routekeuze kan beïnvloeden. De provincie stimuleert het Rijk om gebruik te maken van die wettelijke bevoegdheid als daarmee veiligheidswinst behaald kan worden en de vervoersbelangen niet te veel geschaad worden. Het Rijk onderzoekt of er meer of minder goederen over het spoor gaan in de toekomst en de noodzaak van aanvullende infrastructuur. Het onderzoek richt zich op de verbindingen met Noordoost-Europa. Met deze verbindingen ontstaat een veilig en snel alternatief voor het (ook militair) spoorgoederenvervoer via de Betuweroute, dat nu nog via Rotterdam en Gouda rijdt. De provincie vraagt het Rijk om dit transport op een vlotte, veilige en goed in de omgeving ingepaste manier mogelijk te maken.

De provincie zet zich bij een wijziging van wetgeving in voor het waarborgen van de omgevingsveiligheid rond spooremlacements. Specifiek gaat het dan om de veiligheid rondom emplacement Kijfhoek en de Rotterdamse havenemlacements, omdat het aantal spoorwagons met gevaarlijke stoffen daar groot is.

Gevolgen voor risico's door nieuwbouw

Door nieuwbouw kunnen er meer mensen in de omgeving van een transportroute komen te wonen. Bij een incident met gevaarlijke stoffen op die transportroute kan het aantal slachtoffers daardoor toenemen. Gemeenten moeten bij nieuwbouwplannen de aanvaardbaarheid van die verhoogde risico's afwegen en verantwoorden. In de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening staan nadere eisen die de provincie daarbij stelt. Om de gemeenten daarbij te ondersteunen, onderneemt de provincie de volgende acties:

- De provincie zal er bij het Rijk op aandringen om de risico's van het vervoer van gevaarlijke stoffen op Rijksinfrastructuur te blijven monitoren en te delen met de decentrale overheden.
- De provincie streeft naar de beschikbaarheid van duidelijke informatie over de verwachte toekomstige risico's langs hoofdtransportroutes en buisleidingen. Gemeenten kunnen deze informatie gebruiken bij hun risicoverantwoording voor nieuwbouwplannen langs die routes. Hierbij wordt ook gekeken naar andere aspecten die het risico beïnvloeden, zoals de effecten van klimaatverandering.
- De provincie streeft naar instandhouding van een gelijkwaardige beoordeling van transportrisico's en risico's van andere activiteiten met gevaarlijke stoffen. Dat betekent o.a. handhaving van het basisveiligheidsniveau als wettelijke milieukwaliteitseis voor woningen langs transportroutes: net als bij woningen in de omgeving van risicovolle bedrijven mag het plaatsgebonden risico bij woningen langs transportroutes niet hoger zijn dan 10-6 per jaar.

Q

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

7.1.3.5 Verkenning naar transities met een impact op omgevingsveiligheid**7.1.3.5 Samenwerken om een veilige energietransitie te waarborgen**

Wat gaat de provincie doen?

De komende decennia staat de provincie voor een aantal grote opgaven die gepaard gaan met een aantal transities in de fysieke leefomgeving. Denk daarbij aan de woningbouwopgave, het duurzaam opwekken van energie, het omgaan met de klimaatverandering en de overgang naar een circulaire economie. Deze transities hebben ook effect op de veiligheid van de fysieke leefomgeving. Welk effect dat is, is in de meeste gevallen nog niet bekend. Om invulling te kunnen geven aan de ambitie 'Een gezond en veilig Zuid-Holland' is meer kennis over de veiligheidseffecten van deze transities nodig. De provincie faciliteert één of meerdere verkenningen om deze veiligheidsconsequenties beter in beeld te krijgen. Bij voorkeur sluit de verkenning waar mogelijk aan of bouwt verder op bestaande onderzoekslijnen van de rijksoverheid, gemeenten, veiligheidsregio's, bedrijven of andere provinciale programma's. Daarmee wordt ook integratie van het omgevingsveiligheidsbelang in bestaande onderzoeken mogelijk.

De externe veiligheid gaat over de risico's die ontstaan tijdens opslag, gebruik en transport van gevaarlijke stoffen. Nieuwe ontwikkelingen binnen de energietransitie kunnen zorgen voor nieuwe externe veiligheidsrisico's.

- De provincie houdt zich actief bezig met het opbouwen van informatie en expertise over externe veiligheidsrisico's die samenhangen met de energietransitie. Hierbij houdt de provincie de ontwikkelingen binnen de energietransitie in het oog en kijkt zij waar deze impact kunnen hebben op de externe veiligheid in Zuid-Holland.
- De provincie streeft ernaar dat het veiligheidsniveau van het energiesysteem minimaal gelijk blijft. De onzekerheden over de effecten van de energietransitie op de externe veiligheid vragen om een behoedzame en goed onderbouwde aanpak. Externe veiligheid wordt daarom zo vroeg mogelijk integraal meegenomen bij ontwikkelingen binnen de energietransitie.
- De provincie signaleert mogelijke hiaten in de wet- en regelgeving als gevolg van ontwikkelingen binnen de energietransitie. Hierbij kijkt de provincie of de huidige wet- en regelgeving nog voldoende geschikt is om de externe veiligheid te waarborgen. De verschillende ontwikkelingen binnen de energietransitie in zowel de industrie als de rest van de leefomgeving worden hierbij gevolgd. Daarnaast communiceert de provincie over hiaten en risico's richting het Rijk en lokale overheden om de lokale zorgplicht te ondersteunen en transparantie richting inwoners te bevorderen.
- De provincie zet zich in voor het behoud van de 'speciale' positie van ammoniak. De provincie doet dit door samen met andere organisaties te lobbyen richting de rijksoverheid en deel te nemen aan verschillende overlegstructuren.

Rol

Presterend Samenwerkend

Uitwerking

Er wordt gedacht aan de volgende onderwerpen, mogelijk gecombineerd in één of meer verkenningen:

De veiligheidsimpact van de energietransitie op de lange termijn

Met dit onderzoek wordt middels een scenarioanalyse in beeld gebracht hoe de productie, opslag en het transport van gevaarlijke stoffen via de verschillende modaliteiten als gevolg van de energietransitie in de komende 20 jaar zal veranderen binnen de provincie. Tevens wordt in beeld gebracht wat de veiligheidsconsequenties van deze scenario's zullen zijn, in de vorm van ruimtebeslag (aandachtsgebieden) die deze activiteiten met zich meebrengen. Het onderzoek is bedoeld als basis voor provinciaal omgevingsveiligheidsbeleid voor de toekomst. Het onderzoek zal daarom ook een eerste duiding moeten geven van de mogelijke implicaties van de energietransitie voor omgevingsveiligheidsbeleid.

De veiligheidsimpact van de geplande woningbouwopgave

Zuid-Holland staat voor een grote opgave. Tot 2030 moeten 150.000 woningen gebouwd worden, en tussen 2030 en 2040 aanvullend nog 60.000 woningen. Deze opgave staat niet op zichzelf. De bouw van woningen combineren met andere vraagstukken biedt de kans om daarbij een gezonde, sociale en duurzame leefomgeving te realiseren. Door bij de locatiekeuze vroegtijdig rekening te houden met veiligheid en de toekomstige ontwikkelingen op het gebied van veiligheid kan de schaarse ruimte in Zuid-Holland optimaal benut worden.

Met deze verkenning wordt de geplande woningbouwopgave (situatie 2040) geplot op de huidige en toekomstige omgevingsveiligheidsrisico's (inclusief energietransitie). Op die manier wordt een beeld verkregen van waar uit veiligheidsoogpunt in de toekomst de knelpunten worden verwacht. Deze informatie kan input leveren voor een gezamenlijke aanpak tussen gemeenten en provincie.

De veiligheidsimpact van de energietransitie op de korte/middellange termijn

De provincie Zuid-Holland is bevoegd gezag voor bedrijven die enerzijds fossiele bronnen geschikt maken voor gebruik (raffinaderijen) en anderzijds fossiele energie gebruiken. Via vergunningverlening kan de provincie invloed uitoefenen op de veiligheid van deze activiteiten. Met dit onderzoek wordt voor de bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is in het kader van de omgevingsvergunning

voor milieubelastende activiteiten in beeld gebracht hoe hun huidige energievoorziening eruit ziet en op welke wijze zij over denken te schakelen naar duurzame energie. Vervolgens wordt in beeld gebracht wat de veiligheidsconsequenties van deze overschakeling zijn.

Dit programmaonderdeel zal in samenhang met programmaonderdeel 3.3 – Duurzaam energie- en grondstoffsysteem in de industrie, opgepakt dienen te worden.

De versnippering van (regionale) bedrijventerreinen

Door schaalverkleining en het afbouwen van de (traditionele) koolwaterstoffenchemie wordt ook op bedrijventerreinen in Zuid-Holland verwacht dat grote bedrijven (met één omgevingsvergunning) verdwijnen en worden vervangen door kleinere bedrijven met een kortere levenscyclus, die deels vergunningplichtig zijn en deels zullen bestaan uit meldingsplichtige activiteiten. De veiligheidssituatie kan daarmee onoverzichtelijker worden en mogelijk lastiger te beïnvloeden. In nauwe samenwerking met Economische Zaken wordt verkend in hoeverre deze trend zichtbaar is en welke effecten deze transitie van bedrijventerreinen kan hebben op de veiligheid op en rond de bedrijven.

Concreet houdt dit in dat de provincie het uitvoeren van de verkenning coördineert en wanneer nodig optreedt als opdrachtgever. De opdracht van de verkenning wordt geformuleerd in samenwerking met belanghebbenden. De provincie zal daarbij zoveel mogelijk aansluiten bij bestaande verkenningen en via cofinanciering bijdragen aan de uitvoeringskosten van de verkenning. De resultaten van de verkenning worden gedeeld met de belanghebbenden en dragen bij aan de beleidsontwikkeling van provincie en gemeenten voor Omgevingsveiligheid.

Opbouwen van informatie en expertise

De provincie houdt aan de energietransitie gerelateerde ontwikkelingen in de gaten door o.a. deel te nemen aan kennistafels, expertgroepen en landelijke overleggen en het (laten) uitvoeren van studies. Door goed contact te houden met relevante partners zoals de omgevingsdiensten, veiligheidsregio's en partijen binnen de industrie zorgt de provincie ervoor dat zij tijdig op de hoogte is van nieuwe, aan de energietransitie gerelateerde ontwikkelingen, die een mogelijke impact kunnen hebben op de externe veiligheid.

Handhaven van zelfde niveau van veiligheid

Bij de energietransitie is niet alles van tevoren bekend. Voor het implementeren van nieuwe technologieën kan dit betekenen dat er te weinig informatie vooraf beschikbaar is om een valide kwantitatieve inschatting te maken van de impact op de externe veiligheid. Bij ontwikkelingen waarbij het niet kwantitatief goed te onderbouwen is wat het effect op de externe veiligheid zal zijn hecht de provincie veel waarde aan de input van experts over de mogelijke impact op de externe veiligheid. Dit moet voorkomen dat nieuwe ontwikkelingen worden toegepast zonder voldoende inzicht in gevolgen voor de externe veiligheid. De provincie streeft naar het behouden van hetzelfde niveau van veiligheid in de regio en op lokaal niveau. De provincie hecht hierbij waarde aan het zo vroeg mogelijk betrekken van externe veiligheid als een variabele bij ontwikkelingen in het kader van de energietransitie. Dit doet de provincie door bij verscheidene ontwikkelingen vroeg betrokken te raken op het gebied van externe veiligheid.

Toetsing van wet- en regelgeving

Door de snelle ontwikkelingen die plaatsvinden met betrekking tot de energietransitie is het van groot belang dat de wet- en regelgeving meebeweegt met deze ontwikkelingen. De provincie blijft alert op de doeltreffendheid en robuustheid van de wet- en regelgeving in het licht van de snelle ontwikkelingen binnen de energietransitie. De provincie gebruikt haar netwerk om betrokken partijen te wijzen op eventuele problemen in de wetgeving zodat hiermee zo goed mogelijk om kan worden gegaan. Communicatie met decentrale overheden en de Rijksoverheid wordt gebruikt om de mogelijke hiaten in wet- en regelgeving op te vangen en snel te verhelpen.

De provincie zal hierbij nieuwe ontwikkelingen binnen de energietransitie kritisch blijven bekijken aan de hand van vergunningverlening en toetsing aan beleidsregels. Waar nodig kan de provincie ervoor kiezen beleidsregels te vernieuwen zodat deze meer in lijn zijn met de ontwikkelingen binnen de energietransitie.

Nieuwe energiedragers en externe veiligheid

De energietransitie is de overgang van fossiele brandstoffen naar duurzame energiebronnen. Schone energiedragers zoals waterstof en ammoniak zullen hierdoor een belangrijkere rol gaan spelen in het energiesysteem. Grootschalig gebruik van energiedragers zoals ammoniak brengt een nieuw soort probleem met zich mee. De effectafstanden van deze stof zijn groot. Dit betekent dat bij een ongeval met ammoniak de negatieve effecten voor de externe veiligheid ver kunnen reiken. Omdat Zuid-Holland een dichtbevolkte regio is, is het van belang dat bij grootschalig gebruik van deze stoffen niet alleen naar de risicoafstanden, maar ook naar de effectafstanden van deze energiedragers wordt gekeken. Dit moet ook worden meegenomen bij het kijken naar de schaal en locaties van deze ontwikkelingen. Activiteiten dicht op het stedelijk gebied zijn daarbij niet wenselijk. De transitie naar deze nieuwe energiedragers moeten niet worden gezien als een enkele ontwikkeling, maar als verandering van het gehele systeem. Ook het vervoer en opslag van ammoniak zal toenemen als meer bedrijven deze energiedrager gaan gebruiken. De impact op de externe veiligheid moet over het gehele systeem bekeken worden en niet alleen bij de ontwikkeling zelf.

R

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

7.1.3.6 Visieontwikkeling op bestaande combinaties tussen risicobron en zeer kwetsbare gebouwen

Wat gaat de provincie doen?

De provincie werkt aan blijvende aandacht voor veiligheid en verbetering van de veiligheid waar mogelijk. Met de komst van de Omgevingswet wordt een risicobeleid met aandachtsgebieden geïntroduceerd. Bovendien wordt er een nieuwe categorie 'zeer kwetsbare gebouwen' in het beleid opgenomen. Zeer kwetsbare gebouwen zijn gebouwen voor mensen die zichzelf niet op tijd in veiligheid kunnen brengen. Voorbeelden hiervan zijn basisscholen, plekken voor kinderopvang en ziekenhuizen. Dit nieuwe beleid geldt echter alleen voor nieuwe situaties.

Rol

Presterend

Uitwerking

Bestaande situaties zijn rechtsgeldig aanwezig conform het overgangsrecht. De vraag is echter of de nieuwe inzichten die ten grondslag liggen aan het nieuwe beleid, niet ook een herziening van de bestaande situaties rechtvaardigen. Meer concreet houdt het nieuwe beleid een extra bescherming in van nieuw te bouwen zeer kwetsbare gebouwen (ZKG) binnen brand- en explosie aandachtsgebieden. Voor bestaande zeer kwetsbare gebouwen geldt deze extra bescherming niet. Hoewel het vanuit het overgangsrecht niet nodig en mogelijk is extra eisen te stellen aan bestaande zeer kwetsbare gebouwen, is het vanuit veiligheids oogpunt verdedigbaar ook voor deze bestaande zeer kwetsbare gebouwen op termijn te streven naar een vergelijkbaar veiligheidsniveau als voor nieuwe zeer kwetsbare gebouwen.

Op dit moment is niet bekend hoeveel zeer kwetsbare gebouwen binnen een brand- of explosieaandachtsgebied van een risicobron zijn gelegen. De provincie wil gemeenten stimuleren om een visie te ontwikkelen (bijvoorbeeld in hun omgevingsvisie) op de omgang met bestaande zeer kwetsbare gebouwen binnen aandachtsgebieden. Zeer kwetsbare gebouwen die in brand- of explosie aandachtsgebieden van meerdere risicobronnen zijn gelegen (cumulatie) zouden hierin prioriteit kunnen krijgen.

Concreet houdt dit in dat de provincie een inventarisatie wil uitvoeren van de aanwezige zeer kwetsbare gebouwen binnen brand- en explosie aandachtsgebieden om zicht te krijgen op deze problematiek. Nadat de omvang van de problematiek bekend is, kunnen zo nodig voor deze problematiek bestuurlijk verschillende oplossingsrichtingen in beeld worden gebracht en worden gekozen.

De provincie draagt zorg voor een verkenning op dit thema en indien gewenst voor het ontwikkelen van handvatten, waarmee in de toekomst bescherming van mensen in bestaande zeer kwetsbare gebouwen binnen aandachtsgebieden geoptimaliseerd kan worden.

De besluitvorming over deze oplossingsrichtingen zal uiteindelijk naar verwachting op verschillende bestuurlijke tafels liggen. In dit programma wordt daarom vooralsnog alleen de eerste stap uitgevoerd: de inventarisatie van bestaande zeer kwetsbare gebouwen binnen aandachtsgebieden. Op basis van deze eerste stap kunnen gemeenten zelf een visie ontwikkelen over hoe om te gaan met deze situaties.

[Vervallen]

S

Na sectie '7.1.4.3 Optimaal benutten en beheren van de bodem en ondergrond' wordt een sectie ingevoegd, luidende:

7.1.5.1 Maatwerkregels kwaliteitseisen zwembadwater

Wat gaat de provincie doen?

Zuid-Holland heeft rond de 345 zwembaden; het aantal fluctueert enigszins per jaar. Om de gezondheid van de gebruikers te beschermen, worden wettelijk kwaliteitseisen gesteld aan zwembaden en zwembadwater. De provincies zijn bevoegd gezag voor toezicht op en handhaving van deze kwaliteitseisen. De provincie zet zich als bevoegd gezag in voor de bescherming van de gezondheid en veiligheid van gebruikers van (semi-)openbare zwembaden en zwembadwater.

- Daartoe houdt de provincie toezicht op de naleving van de wettelijke (kwaliteits)eisen voor gedesinfecteerde badwaterbassins.
- En treedt de provincie handhavend op bij overtredingen.

Dit doet de provincie op basis van het besluit activiteiten leefomgeving (hoofdstuk 15) en de landelijke Handleiding zwembadwater; kwaliteit van gedesinfecteerde badwaterbassins; Handvatten voor toezicht, uitvoering en naleving van de kwaliteitseisen uit het Bal hoofdstuk 15 (vastgesteld in de Bestuurlijke Adviescommissie Ruimte en Leefomgeving, juni 2026).

De uitvoering van deze taak is gemandateerd aan de Omgevingsdienst Midden Holland.

Rol

Rechtmatig

Uitwerking

Strikte toepassing van de kwaliteitseisen in de wetgeving blijkt te kunnen leiden tot sluiting van zwembaden. Het sluiten van zwembaden heeft direct negatieve maatschappelijke en economische gevolgen, dit terwijl de daadwerkelijke gezondheidsrisico's onvoldoende in beeld zijn. Daarom hebben de provincies landelijk een proportionele en uniforme handhavingsstrategie vastgesteld. Sinds 2025 past de provincie Zuid-Holland, evenals alle andere provincies, deze handhavingsstrategie toe. De strategie is opgenomen in de Handleiding 'zwembadwater kwaliteit van gedesinfecteerde badwaterbassins'.

In de landelijke Handleiding 'zwembadwater kwaliteit van gedesinfecteerde badwaterbassins' zijn ook adviezen opgenomen voor maatwerkregels. Bij de eerstvolgende wijziging van de Zuid-Hollandse omgevingsverordening zullen deze adviezen als maatwerkregels worden opgenomen in de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening. Dit doen Gedeputeerde Staten vooruitlopend op de aanpassing van het Bal zoals door de provincies gezamenlijk is verzocht bij het Rijk.

Bij het constateren van een overtreding wordt de Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingswet gevolgd.

T

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

7.2.2.2 Omvormen recreatieparken

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil het bestaande verblijfsrecreatieve aanbod behouden voor recreatief gebruik. Permanente bewoning van recreatiewoningen en het toevoegen van tweede woningen beschouwt de provincie daarom als onwenselijke ontwikkelingen. Beide ontwikkelingen zorgen ervoor dat de vitaliteit van een park, en daarmee mogelijk ook de vitaliteit van haar omgeving, onder druk komen te staan.

De provincie kent een aantal parken waar het toeristisch recreatieve perspectief niet meer aanwezig is. Op een aantal van deze parken wordt een geruime tijd in een groot deel van de eenheden permanent gewoond. In essentie hebben deze parken geen toeristische functie meer en is er geen of nauwelijks toeristisch recreatief perspectief. Wanneer dit kantelpunt is bereikt biedt het afwegingskader (opgenomen als toelichting op verordening artikel 7.45g) het handvat om permanente bewoning te doordenken. Met het afwegingskader ontstaat er een transparante en objectieve afweging, zodat er per park op een zorgvuldige wijze maatwerk kan worden geboden. De provinciale richt zich daarbij op goede ruimtelijke ordening.

Rol

Rechtmatig

Uitwerking

Voor verblijfsrecreatieparken met een omvang van 12 woningen of meer zijn regels opgenomen in de Omgevingsverordening. Deze regels zijn gericht op het uitsluiten van permanente bewoning. Verblijfsrecreatieparken die zijn uitgezonderd staan opgenomen in 'bijlage IX, onder Aa' van de verordening.

Gemeenten kunnen namens recreatieparken een verzoek indienen voor het doorlopen van het afwegingskader. Het is dan ook een voorwaarde dat de betreffende gemeente achter de functiewijziging staat. Deze uitzondering geldt niet voor individuele gevallen, maar voor het park in hun geheel.

Op basis van het afwegingskader, wat is opgenomen als toelichting op de Omgevingsverordening, kunnen Gedeputeerde Staten een voorstel doen aan Provinciale Staten om parken wel of niet op te nemen in 'bijlage IX, onder Aa'. Het uiteindelijke besluit om het park op te nemen ligt bij Provinciale Staten.

[Vervallen]

U

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

7.3.2.1 ~~Weerkrachtig~~ Samenwerken aan een weerkrachtig Zuid-Holland

Wat gaat de provincie doen?

Met het programma 'Weerkrachtig Zuid-Holland' geeft Provincie Zuid-Holland invulling aan de uitvoering van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). In 2017 heeft Provincie Zuid-Holland zich daaraan gezamenlijk met de andere overheden gecommitteerd. De DPRA-aanpak bestaat uit 7 ambities waaraan door alle overheden (gezamenlijk) invulling moet worden gegeven.

Een Weerkrachtig Zuid-Holland betekent dat de provincie gesteld staat voor de zes grootste klimaat-uitdagingen. Dit zijn hittestress, wateroverlast, droogte & bodemdaling, veenoxidatie, verzilting en overstromingsschade. In Zuid-Holland wordt gewerkt aan een Weerkrachtig Zuid-Holland door de uitvoering van de zeven ambities uit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). Het DPRA is een gezamenlijk plan van gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk. Alle overheden geven gezamenlijk invulling aan de zeven ambities uit dit plan. De ambities zijn:

1. Kwetsbaarheden in beeld brengen;
2. Risicodialoog voeren (A) en strategie opstellen (B);
3. Uitvoeringsagenda opstellen;
4. Reguleren en borgen;

5. Meekoppelkansen benutten;
6. Stimuleren en faciliteren;
7. Handelen bij calamiteiten.

De ambitie is om de transitie naar een klimaat- en bodemdalingsbestendige provincie onlosmakelijk onderdeel te maken van het gehele provinciale beleid en de praktijk. Dat streven is voor zes verschillende beleidsvelden uitgewerkt, namelijk voor de velden toekomstbestendige bebouwing, robuuste infrastructuur, groene leefomgeving, waardevol water, een adaptieve economie en veerkracht bij weersextremen. Voor deze beleidsvelden worden de 7 ambities uit de DPRA aanpak toegepast.

De uitvoering gebeurt met en door de samenwerkende partners in DPRA-werkregio's. In Zuid-Holland zijn 10 DPRA-werkregio's. De provincie stimuleert gemeenten en waterschappen om gericht maatregelen te treffen om de risico's en gevolgen van deze uitdagingen te beperken. Ook monitort zij de klimaatuitdagingen en faciliteert onderzoeken en pilots. Hiermee wordt de kennis over klimaatuitdagingen en mogelijkheden van klimaatbestendige maatregelen verbreed. Klimaatbestendige maatregelen komen in aanmerking voor provinciale subsidie, wanneer aannemelijk is, dat de maatregel effectief is.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

1. Kwetsbaarheden in beeld brengen
De monitor klimaatadaptatie brengt in beeld hoe de opgave om Zuid-Holland aan te passen aan de gevolgen van klimaatverandering ervoor staat. Indicatoren zijn opgesteld voor hittestress, wateroverlast, droogte en bodemdaling, veenoxidatie, verzilting en overstromingsschade. De monitor is deels een stresstest, die de kwetsbaarheden in beeld brengt, welke ontstaan door klimaatverandering richting 2050. En is deels een monitoringsysteem, die de verandering in de fysieke buitenruimte registreert (de trend) en op deze manier inzicht biedt in de omvang van de opgave. Zo ontstaat inzicht of de provincie samen met andere organisaties, zoals gemeenten, waterschappen, woningcorporaties en private partijen op de goede weg is met het klimaatbestendig maken van de provincie. Om de twee jaar wordt de monitor geactualiseerd en indicatoren zo nodig bijgewerkt. Nieuwe beschikbare data kan worden toegevoegd. Ook wordt geïnventariseerd aan welke informatie intern en extern behoefte is en bij beschikbaarheid zal dit worden toegevoegd aan de monitor.
2. Risicodialoog voeren (a) en strategie opstellen (b)
 - a. De provincie is regisseur voor de bovenregionale stresstesten grootschalige wateroverlast, inclusief het voeren van risicodialogen en zorgen dat hiervoor uitvoeringsplannen voor worden opgesteld. Dit wordt uitgewerkt in het beleid voor grootschalige wateroverlast.
 - b. De huidige provinciale strategie "Weerkrachtig Zuid-Holland" is de basis voor verdere inzet, zoals hieronder beschreven. De strategie wordt aangepast wanneer nodig, onder andere op basis van stap 1 kwetsbaarheden in beeld en stap 2 risicodialoog voeren.
3. Uitvoeringsagenda opstellen
Opstellen van een dynamische uitvoeringsagenda waarin de effecten van klimaatverandering en de inzet op klimaatadaptatie is opgenomen voor de diverse provinciale beleidsopgaven (infrastructuur, erfgoed, landbouw, natuur, etc.). De Nationale Adaptatie Strategie vormt hier een vertrekpunt voor.
4. Reguleren en borgen
In de huidige provinciale verordening is opgenomen dat in gemeentelijke omgevingsplannen rekening moet worden gehouden met de gevolgen van risico's van klimaatverandering ten minste voor zover het betreft de risico's ten aanzien van:
 - Wateroverlast door overvloedige neerslag;
 - Overstroming;
 - Hitte;
 - Droogte.
 Alsmede de effecten van de bovengenoemde risico's op het risico van bodemdaling. Voor zover risico's zich voordoen wordt rekening gehouden met het zo veel mogelijk voorkomen en beperken via maatregelen of voorzieningen, dan wel het gericht aanvaarden van deze risico's. Wanneer nieuwe inzichten uit onze aanpak en pilots aanleiding geven, zal aanpassing van de verordening worden verkend.
5. Meekoppelkansen benutten
De inzet is om bij alle ruimtelijke ontwikkelingen kansen voor een klimaatbestendige inrichting te gebruiken. De komende decennia spelen ook andere grote ruimtelijke opgaven, zoals

- nieuwbouw, groot onderhoud aan gebouwen, de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie. Ook deze meekoppelkansen worden ingebracht in de DPRA-werkregio's.
6. Stimuleren en faciliteren
Provinciale belangen en doelen inclusief de bovenregionale strategische doelen worden in de DPRA-werkregio's ingebracht. Daarnaast worden gemeenten en waterschappen gestimuleerd om de klimaatopgaves tot uitvoering te brengen en te koppelen aan andere gebiedsprocessen. Het stimuleren en faciliteren van klimaatadaptieve maatregelen vindt plaats door het verlenen van subsidies. Binnen de subsidieregeling 'Groen' wordt voor klimaatadaptieve maatregelen subsidie beschikbaar gesteld voor vier verschillende activiteiten:
- Procesondersteuning in de DPRA-werkregio;
 - Onderzoek;
 - Grootschalige projecten;
 - Vernieuwende pilots.
7. Handelen bij calamiteiten
- a. Ondanks de uitvoering van klimaatadaptieve maatregelen, blijven klimaatrisico's zoals extreem weer bestaan. Calamiteiten zullen niet in alle gevallen voorkomen kunnen worden. De provincie heeft in deze gezamenlijke opgave een rol, samen met gemeenten, veiligheidsregio's, GGD's, waterschappen, Rijk en private partijen. Hiervoor worden korte lijnen onderhouden. De provincie zal verder onderzoeken wat voor de verschillende weersextremen de rolverdeling is bij een calamiteit en hier nadere afspraken over maken.

V

Bijlage 1 wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Bijlage 1 Overzicht informatieobjecten

(Bedrijventerrein met) PDV-locatie	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-36/nld@2026-08-26;1
A-locatie bos	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-94/nld@2026-08-26;1
Bedrijventerrein	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-2/nld@2026-08-26;1
Belangrijk weidevogelgebied	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-65/nld@2026-08-26;1
Beschermde grasland in de Bollenstreek	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-64/nld@2026-08-26;1
Beschermingsgebied onbebouwde ruimte	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-60/nld@2026-08-26;1
Bestaand stads- en dorpsgebied	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-59/nld@2026-08-26;1
Bestaand verblijfsrecreatiepark	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-28/nld@2026-08-26;1
Bestuurlijke afspraken wonen	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-5/nld@2026-08-26;1
Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-31/nld@2026-08-26;1
Bollenteeltgebied	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-100/nld@2026-08-26;1
Boom- en sierteeltgebied	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-99/nld@2026-08-26;1
Boom- en sierteeltgebied PCT-terrein	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-91/nld@2026-08-26;1
Boringsvrije zone	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-104/nld@2026-08-26;1
Bosreservaat	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-95/nld@2026-08-26;1
Buitenland van Rhoon	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-56/nld@2026-08-26;1
Buitengebied	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-15/nld@2026-08-26;1
Campussen en fieldlabs	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-34/nld@2026-08-26;1
Concessie- en contractgebied openbaar vervoer	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-2/nld@2026-08-26;1
Concessiegebied Drechtsteden - Molenlanden - Gorinchem	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-73/nld@2026-08-26;1
Concessiegebied Hoeksche Waard en Goeree-Overflakkee	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-72/nld@2026-08-26;1
Concessiegebied Treindienst Alphen aan den Rijn-Gouda	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-74/nld@2026-08-26;1
Concessiegebied Zuid-Holland-Noord	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-75/nld@2026-08-26;1
Contractgebied Personenvervoer over water Rotterdam - Drechtsteden	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-76/nld@2026-08-26;1
De Neder-Germaanse Limes	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-43/nld@2026-08-26;1
Drinkwaterinfrastructuur	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-58/nld@2026-08-26;1
Drinkwaterproductie en -infrastructuur	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-39/nld@2026-08-26;1
Duurzame gietwatervoorziening	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-40/nld@2026-08-26;1
Erfgoed (beschermen)	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-38/nld@2026-08-26;1
Erfgoedlijnen	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-43/nld@2026-08-26;1
Gebied met hoge of zeer hoge bekende archeologische waarde	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-42/nld@2026-08-26;1

<i>Gebied voor aanvullende strategische voorraden</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-105/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Glastuinbouwgebied Greenport Aalsmeer</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-33/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Glastuinbouwgebied Greenport West-Holland</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-28/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Glastuinbouwgebied buiten Greenports</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-35/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Greenport Boskoop</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-34/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Greenport Duin- en Bollenstreek</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-32/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Groenblauw netwerk</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-7/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Groenblauwe dooradering</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-7/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Groene buffer</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-67/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Grondwaterbeschermingszone</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-102/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Havenindustrieel complex</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-3/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Historische windmolen</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-40/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Internationale treinverbinding</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-21/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Kansrijk weidevogelgebied</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-66/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Kernnet logistiek (SVIR)</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-87/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Klein landschapselement</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-93/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Klimaatrisico's voor bouwactiviteiten</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-36/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Kroonjuweel cultureel erfgoed</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-39/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Landschapspark</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-35/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Landschapspark deelgebied Getijdenpark XL</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-109/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Landschapspark deelgebied Rottezone</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-110/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Landschapspark deelgebied Schiezone</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-111/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Landschapspark deelgebied Vlietzone</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-112/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Leiden Bio Science Park</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-37/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Maatwerkgebied boom- en sierteelt</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-90/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Maatwerkgebied glastuinbouw Greenport Aalsmeer</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-89/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Maatwerkgebied glastuinbouw Greenport West-Holland</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-88/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Nationaal park</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-30/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Nationaal park Biesbosch</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-1/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Nationaal park Hollandse Duinen</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-97/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Natura2000-gebied</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-8/nld@2026-08-26;1</i>
<i>NatuurNetwerk Nederland</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-16/nld@2026-08-26;1</i>
<i>NatuurNetwerk Nederland: ecologische verbinding</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-96/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Natuurbeheer</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-29/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Provinciale infrastructuur</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-19/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Provinciale weg</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-11/nld@2026-08-26;1</i>
<i>RES-regio Alblasserwaard</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-84/nld@2026-08-26;1</i>
<i>RES-regio Drechtsteden</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-80/nld@2026-08-26;1</i>

<i>RES-regio Goeree-Overflakkee</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-83/nld@2026-08-26;1</i>
<i>RES-regio Hoeksche Waard</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-82/nld@2026-08-26;1</i>
<i>RES-regio Holland Rijnland</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-78/nld@2026-08-26;1</i>
<i>RES-regio Midden-Holland</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-79/nld@2026-08-26;1</i>
<i>RES-regio Rotterdam-Den Haag</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-81/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Recreatiegebied</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-33/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Regionale energiestrategie (RES)</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-41/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Rijksmonumenten en historische molens</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-42/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Ruimte voor ondernemen</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-14/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Ruimtelijke kwaliteit en beschermingscategorieën</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-61/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Space Campus Noordwijk</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-86/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Stortplaats Wet milieubeheer</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-25/nld@2026-08-26;1</i>
<i>TU Delft Campus</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-85/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Transformatiegebied</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-24/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Tuinbouw</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-3/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Veenweiden</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-10/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Verkenninggebied voor warmtetracés</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-27/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Warmtenetwerk</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-11/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Watergebonden bedrijventerrein</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-10/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Waterwingebied</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-103/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Windenergie</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-13/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Woonbeleid instrumenten</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-27/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Zoekgebied zon</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-9/nld@2026-08-26;1</i>
<i>Zonne-energie</i>	<i>/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-22/nld@2026-08-26;1</i>